

KARYS

1973
VASARIS
Nr. 2

KARYS

1973
Nr. 2 (1489)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoją:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIONAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Vytis koklyje iš XVI a., rastas Vilniaus pilyje. Baltas raitelis mėlyname skyde, žirgo kamanos ir raitelio apranga papuošti geltona glazūra: Rudi rombai su baltomis rozetėmis įrėminti mėlynos ir geltonos spalvos juostelėmis. (viršelis)	
St. Dirmantas — 1918.II.16 ir 1923.I.15 laimėjimų proga	37
A. Budreckis — Ir lietuvis gynė Maskvą	39
Varnių Piliėtis — Varniai (pabaiga)	42
B. B. — Džengis Chano karybos dėsniai	48
A. Valatkaitis — Netalkinkime Lietuvos okupantams	52
Tremties Trimitas	56
Šaulė Tremtyje	63
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	66
Karinės Žinios	67
Kronika	68

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ZADVYDAS, Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Bellnis
LOS ANGELES, CALIF. — V. Priž-
gintas

OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

"KARIO" Administracijai, 916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221

Pavardė:

Adresas:

Zip Code No.

PLK. K. ŠKIRPA

5. p. D.L.K. Kęstučio pulko kovos ties Seinais 1920 m:

Nepriklausomybės karo sunkiausios kovos vyko lenkų fronte. Geriau ginkluoti ir organizuoti, be to skaitlingesni, lenkai pralaužė mūsų gynimosi linijas ties Seinais 1920 m.

Plk. K. Škirpa, vadovavęs 5 p.p. tose kovose, savo išsamioje studijoje liudija mūsų jaunutės, vos tik atkurtos kariuomenės pasiryžimą, žūt-būt, atsilaikyti ir neleisti lenkams užgniaužti Lietuvos laisvę.

Ruošdamiesi vėl atkovoti Lietuvai laisvę, turime pasimokyti iš praeities ir ypač iš Laisvės kovų patirties. Ta intencija yra patiekiamą lietuviui skaitytojui ši studija.

Knyga 124 psl. su kautynių schemomis.

Kaina \$3.00, užsakant šiuo lapeliu — \$2.50.

Data:

"KARYS" ADMINISTRACIJOJ
gauta:

\$.....

Kasos knygos
Pa. Eil. Nr.

.....

“KARIO” Administracijai, 916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221

Pavardė:

Adresas:

.....

Zip Code No.

PLK. K. ŠKIRPA

5. p. D.L.K. Kęstučio pulko kovos ties Seinais 1920 m:

Nepriklausomybės karo sunkiausios kovos vyko lenkų fronte. Geriau ginkluoti ir organizuoti, be to skaitlingesni, lenkai pralaužė mūsų gynimosi linijas ties Seinais 1920 m.

Plk. K. Škirpa, vadovavęs 5 p.p. tose kovose, savo išsamioje studijoje liudija mūsų jaunutės, vos tik atkurtos kariuomenės pasiryžimą, žūt-būt, atsilaisyti ir neleisti lenkams užgniaužti Lietuvos laisvę.

Ruošdamiesi vėl atkovoti Lietuvai laisvę, turime pasimokyti iš praeities ir ypač iš Laisvės kovų patirties. Ta intencija yra patiekama lietuviui skaitytojui ši studija.

Knyga 124 psl. su kautynių schemomis.

Kaina \$3.00, užsakant šiuo lapeliu — \$2.50.

Data:

“KARYS” ADMINISTRACIJOJ

g a u t a :

\$.....

Kasos knygos
Pa. Eil. Nr.

.....

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1489)

VASARIS — FEBRUARY

1973

1918.II.16 IR 1923.I.15 LAIMĖJIMŲ PROGA

ST. DIRMANTAS

Daugiau kaip šimtą metų lietuvių tauta kentėjo vokiečių ir rusų vergijoje. Tylu, tamsu, nejauku, nesaugu tada buvo Lietuvoje. Kaip kapinėse nakčia. Tik bėdojo kas kart žiauriau spaudžiami baudžiauninkai, tik dejavo į Sibiro katorgą varomų areštantų būriai. Tik niūriuose citadelėlių ir tvirtovių fortų kazematuose, bei perpildytuose, buv. vienuolynų, "turmomis" paverstuose, pastatuose aimanavo tardytojų kankinami patriotai. Tik jėgerių rotų būgnams dundant ir barabanams tarškant prie kartuvių, tyliai ir besikeikdami, darbavosi prityrę gen. Muraviovo budeliai — korė iškankintus vyrus.

Tik miškų ir miestų aikštėse aidžiai aidėjo ekzekucijų salvės, kai buvo šaudomi nelaisvėn patekę sukilėliai. O šiaip, buvo niūku ir niūru. Nuščiuvu giedrios bei linksmos dainos ir dainuškės, nutilo kaimų ir dvarų giesmininkai. Tik našlės ir vaikai liejo ašaras vaitojo, verkė, žlembė, verkšleno ir tyliai dūsavo, meldėsi bažnyčiose. Tik gelžiniais retėžiais žvangino sukaustyti areštantai.

O išprievartautos tautos jaunuomenė, bei suaugę vyrai, už carą ir Rosiją guldė galvas ir liejo kraują prieverstinai, po 25 metus tarnaudami-kariudami Balkanuose prieš turkus, Sevastopoly, Kaukaze ir Užkaukazy, Erzerume ir Karse, Centrinės Azijos dykumose, Turkestane, Chivoje, Bucharoje, Mandžurijos sopkose, Mukdene, Laojane, Portarture, skendo Cušimos bangose, kraujavo, klojo galvas ar ėjo badmiriauti vokiečių nelaisvėje, mūšiuose ties Gumbine, Romintos girioje, Prūsų-mozūrų ežeryne ir Augustavo miškuose.

Bet ir po ilgiausios ir žiauriausios žiemos ateina pavasaris. Pirmiausia šviesesnių tautiečių-patriotų galvose vis dažniau, lyg žaibas, blykstelėdavo

mintis apie tautos laisvę, krašto autonomiją, savi-valdybę, neprigulmybę... Tačiau, tos jų nedrąsios, nekonkretizuotos mintys likdavo neužfiksuotos, nepaskelbtos viešai, net ištikimiausiam draugui nepašnabždėtos. Nes šnipų režimo demoralizuoti žmonės daugiau bijojo žmogaus, negu vilko.

Po rusų-japonų karo ir per 1905 metų revoliuciją išsilaisvinimo mintis buvo jau ne tik žodžiais ir viešai mitinge pasakoma, bet raštu-spauda fiksuojama. Tuo buvo išsikovotas įgytas puikus ginklas! Nes raštas ilgiau išlieka negu tartas žodis. Gi spauda *padaugina* ir spaudinius galima platinti šimtais ir šimtais tūkstančių ekzempliarijų bet kada, dieną ir nakčia.

1905 m. Didysis Vilniaus Seimas nutaria priešintis rusui pavergėjui, kovoti dėl laisvės. Prasideda nedrąši, neorganizuota, be tinkamo pasirošimo, lyg maža revoliucija. Tad greit laimi reakcija: stražnikai, uriadninkai, pristavai, žandarai, (rusų kariuomenės baudžiamieji būriai (net su artilerija), teismų prokurorai...)

Po 1914-1916 rusų pralaimėjimų frontuose, po kaizerio armijų nepasisėkimų, vokiečių okupacijos metu, 1917 m. rudenį, Vilniuje, mūsų tautos atstovų konferencija gan drąsiai vėl taria *išsilaisvinimo žodį*. Tą patį tais pačiais metais neryžtingai padaro Petrapily lietuvių seimas. Dar stipriau ir drąsiau pasisako 1918 m. Vilniuje Lietuvos Taryba savo garsiu Vasario 16-os dienos Aktu. Šių kolektyvų žodžių jau nepajėgia nuslopinti nei gen. Ludendorfas, nei Kerenskis, nei Leninas ir Trockis, nei Stalinas. Tačiau visi tie pakartoti *laisvės žodžiai* tik savuosius pažadina, kiek padrąsina. Mūsų priešai jų nepaiso, jų nepabūgsta. Visada

karinga ir agresinga Maskva net siunčia prieš mus savo pulkus ir parsidavėlių Kapsuką.

Todėl visi tie žodiniai nutarimai, šūktai, rezoliucijos ir aktai iki šiai dienai liktų popieriuje, jei 1919 metų pavasarį neprakalbėtų lietuvių karių patriotų įsigyti šautuvai, granatos, kulkosvydžiai ir patrankos! Tik jie savo ugnimi įvykdė konkretų veiksmą, realų faktą.

Tik lietuvių karių paaukotos gyvybės, tik jų pralietas kraujas pagimdė Laisvąją Lietuvą. Tik ginklu ir krauju žodis LAISVĖ tapo Lietuvai realybė, tapo KŪNU. Tik karo skausmuose konkrečiai prasidėjo-užsimezgė, vėliau kraujuose gimė ir ėmė gyventi Laisvoji Nepriklausomoji Lietuva.

-o-

Tautai žmoniškai — kultūringai vystytis ir gyventi reikalinga PILNA LAISVĖ. O pilnos laisvės niekas veltui, nei dėl gražių akių, nei dėl aukštos kultūros, nei už vergiškus patarnavimus neduoda. Neduoda nei okupantas, nei galimi, tariami, ar net tikri draugai. Pačiai tautai tenka laisvę atkovoti išsikariauti. Kaip kad buvo įvykę po pirmojo Pasaulinio karo Lietuvoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje 1919-1920 metais; o Klaipėdos krašte, Mažojoje Lietuvoje, 1923 metais.

Dainomis, šokiais, liaudies menu, grožine literatūra, išbuvojusiais aukštaisiais mokslais ir panašiais maloniais, svarbiais ir didingais dalykais tautos ir valstybės laisvė neatkovojojama. Ji pasiekiamą ne operomis, koncertais, baletais, ne liaudies meno ir madų bei kulinarijos parodomis, o tik kietu ryžtu, gyvybių paaukojimu ir pasiaukojimu, krauju, prakaitu, skausmais! Tik kieta ir tranki ginklų muzika padeda laimėti Laisvę ir Nepriklausomybę.

-o-

Kad ir tuzinais turėtum savų Kopernikų, filosofų, teologų, garsių skulptorių, menininkų Leonardo da Vinci pajėgumo ir jo garso-masto ir t.t. ir t. p., visvien, už tuos nuopelnus žmonijai niekas mums laisvės neduotų — negrąžintų. Matome kam pripažįstamas valstybinis statusas Afrikoje ir Okeanijoje. Kokie yra tų dirbtinai pagimdytų, naujų valstybių-naujadarų nuopelnai žmonijos kultūrai?

Šiais laikais pasaulio sostinėje N. Yorke galinųjų yra palaikoma ir vykdoma savotiška politika. Vieni dirbtinai iškeliami, o kiti, kad ir daugiau turį teisių ir yra žymiai vertingesni ir prinokę, vienok, yra diskriminuojami; buvusios suvereninės valstybės verčiamos rusiškos komunistinės imperijos naujomis kolonijomis. Vienas mastas taikomas juodiesiems ir spalvotiems Afrikoje, kitas — baltiesiems daugiau kultūringoje Europoje. Ir XX amžiui einant prie baigos teisybės nėra. Lieka galioje senoji nuskriaustiems ir pažemintiems taisyklė: *tik kovodamas susigrąžinsi-atgausi-laimėsi savo įgimtas žmoniškas teises!* Taigi, nesnauskime.

Taikos metu tąją kovą veda politikai. Tačiau, jų darbas paprastai yra sėkmingesnis tik aplinkumoje susidarius palankiom aplinkybėm ir kai jų veiklą — *politinę kovą* — jų žodį remia kuri reali jėga: auksas, nafta, biznesis, ar karių divizijos, korpai, armijos. Vien tik žodinių, sakytų, ar rašytų, kad ir teisingiausių ir stipriausių bei aiškiausių įrodymų — argumentų šiais laikais, kaip ir senovėje, nepaisoma. Valdo grubi jėga: ginkluotas kumštis.

Taigi ruoškimės kovai! Jei dar ne medžiaginiai, tai bent moraliai.

1973.I.23.

KARIUI

M.M.

*Aš paėmęs KARĮ į ranką
Lietuvai priešaišką duotą jaučiu.
Mūs tautai vergauti užtenka —
Laisvė artėja keliu plačiu.*

*Nesustos plakus širdis lietuvio,
Nors yra pančiais suveržta.
Žmonės nemėgsta esamo būvio,
Pakils iš kančių Lietuva . . .*

1972.XI.23

*Tikiu, sugaus laisvės trimitas,
Nesvarbu kurio kontinento krašte!
Ruoškitės vyrai, jau laisvės rytas —
Taip pranašauta Šventame Rašte.*

*Karų nepradėjom ir nepralaimėjom,
Teisingumas tai mūsų galia.
Kalami prie kryžiaus mes kantriai kentėjom—
Su lūkesčiu — plieno valia . . .*

*Tvirtai ranka dreba, darant maldai kryžių,
Ten, tėvų kapuose, ilsis milžinai.
Išėj' savanoriai uniformoj dryžių,
Kad laisvi žaliuotų Lietuvos laukai.*

(Autorius — buvęs 5 p.p. jaun. psk.)

IR LIETUVIS GYNĖ MASKVĄ

ALGIRDAS BUDRECKIS

Rusijos viduramžių istorijoje dažnai minimi lietuviai kunigaikščiai, kurie savo drąsa ir sumanumu gynė rusus nuo priešų. Štai, XIII amžiuje kunigaikštis Daumantas išgelbėjo Pskovą nuo kalavijuočių ir net tapo pravoslavų šventuoju. XIV a. pabaigoje Astiejus gynė Maskvą nuo totorių.

Keista, kad nei Biržiškos Lietuviškoji enciklopedija, nei Kapočiaus Lietuvių enciklopedija nemini Astiejaus. Bene vienintelė studija apie jį lietuvių kalba yra Jono Yčo straipsnis "Kaip lietuvis 1382 m. Maskvą nuo totorių gynė."¹

Pagrindiniai rusų šaltiniai apie Astiejaus žygdarbį yra Troickaja letopsis, *Polnoe Sobranie Russkich letopisei*, (St. Peterburg, 1846), 422-425 psl.; Letopisnji sbornik imenuemji Patriaršeju ili Nikonovskogo letopisju, PSRL, XI (St. Peterburg, 1897), 71-81 p.; ir Simeonovskaja letopis, PSRL, XVIII (St. Peterburg, 1913), 131-133 psl. Plačiausias aprašymas yra, vadinamas, Nikono metraštis, kuris, sudaro ir šio straipsnio pagrindinį šaltinį.²

Totorių Aukso ordos chanas Mamajus, 1380 m. Maskvos didžiojo kunigaikščio Dimitro nugalėtas Kulikovo mūšyje, nustojo savo sosto ir ordos valdžią paėmė chanas Tochtamyšas. 1382 m. Tochtamyšas išsiuntinėjo kvieslius po visą Rusiją, kad visi jo pavaldiniai kunigaikščiai turi atvykti į Bolgarą (Kazanę) ir duoti jam priesaiką, kaip viešpačiui. Atvyko rusų kunigaikščiai pas Tochtamyšą. Tik vienas Maskvos valdovas atsisakė asmeniškai duoti priesaiką Bolgare. Dimitras nusiuntė savo pasiuntinį su laišku, kuriame sveikino chaną, bet pats, didžiudamasis neseniai sumušęs totorių Mamajų, į ordą nevažiavo.³

Chanas pyksta ir siunčia į Maskvą savo murzą Akchozį, reikalaujamas, kad pats Dimitras pas jį atvažiuotų. Bet murza į Maskvą tiesiai nevažiuoja, nedrįsta ten važiuoti. Akchozis sustoja Žemutiniame Naugarde pas kunigaikštį Konstantiną. Jis pamatė, kad rusai nusistatę prieš totorius ir grįžo atgal pas savo chaną, sakydamas, kad Maskvos didysis kunigaikštis nenorįs nei į ordą važiuoti, nei chano pasiuntinį prie savęs prisileisti.

Chanas labai užpyko, liepė Volgos srity visus maskvėnų pirklus išmušti, ir 1382 vasarą surinkęs didelę totorių kariuomenę, ėjo į Maskvos žemę nubausiti Dimitrą.

Kai Tochtamyšas įsiveržė į jų žemes, Riazanės ir Žemutinio Naugardo kunigaikščiai išsigando ir chanui tuoj pasidavė. Žemutinio Naugardo kunigaikštis davė chanui savo du sūnus — Vosylių ir Simaną — įkaitais.³ Riazanės kunigaikštis Olegas apsiėmė totoriams parodyti saugias brastas ir kelius į Maskvos žemę.

Kai žinia pasiekė Kremlių, kad Tochtamyšas artinasi kilo panika Maskvoje. Maskvos pavaldiniai kunigaikščiai neskubėjo atsiliepti į Dimitro atsišaukimą. Kadangi jau buvo per vėlu skelbti visuotinį išsirengimą į karą, daug kunigaikščių ir bajorų siūlė tuojau pasiduoti, kad Maskva nebūtų sunaikinta. Bet didysis kunigaikštis Dimitras atmetė jų patarimus. Jis nusprendė palikti Maskvą vieną, kad apsisaugotų savo mūrais,⁴ o pats galvojo tuometu sutelkti pagalbinę kariuomenę savo šiaurinėse valdose. Jis pabėgo į Pereslaulį ir iš ten — į Rostovą ties Kostroma. Jam reikėjo ir Tverės didžiojo kunigaikščio Mykolo paramos, bet pastarasis 1374 m. nuo Dimitro nukentėjęs, laikėsi tyliai. Dimitro pusbrolis Vladimiras vyko į Volokolamską ginti kelią į Naugarą.

Maskvėnai tada jau turėjo pabūklų. Dimitras tikėjo, kad Maskva pajėgs atsispirti prieš totorius. Jis net leido kunigaikštieniui Eudokijai, metropolitui Ciprijonui ir kitiems pagrindiniams bajorams pasilikti Maskvoje.

Tuo tarpu Tochtamyšas peržengė per Okos upę ir paėmė Serpuchovą. Jo kariai ėmė siausti Maskvos teritorijoje.⁵ Kai Dimitras išvyko iš Maskvos, miestas liko be valdžios. Kilo sąmyšys ir kivirčiai. Vaivados, bajorai ir pirkliai gabenoti iš Maskvos savo šeimas ir turtus. Turtingieji norėjo savo kailį išgelbėti, kai prasčiokai valstiečiai griuvo į Maskvą iš visų apylinkių. Biednuomenė norėjo pasilikti ir pasipriešinti totoriams. Jie ir sukilo. Turtuoliai, kurie bandė pabėgti, buvo nužudyti. Biednieji miestelėnai pradėjo plėsti turtuolių namus. Miestelėnai užėmė miesto viečę, uždarė visus vartus ir stengėsi nei vieno iš miesto neišleisti.

Metropolitas Ciprijonas tik rūpinosi, kaip išsprukti. Pagaliau, metropolitui ir kunigaikštieniui buvo leista su savo palydomis aplėisti Maskvą ir vykti šiaurėn. Tačiau, jie negalėjo pasiimti savo turto su savim. Metropolitas buvo prasčiokų gero-

kai apiplėštas, o kunigaikštienė Eudokija buvo smarkiai apkulta.⁶ Eudokija nuskubėjo į Kostromą pas vyrą, metropolitas, tačiau pasirinko saugesnę Tverę.

Kaip tik, metropolito ir kunigaikštienės pėdomis įėjo Maskvon, savo kareiviais vedinas, lietuvis kunigaikštis Astiejus. Nepasitikėdama savo bajorams, Maskvos viečė išrinko lietuvių kunigaikštį įgulai ir gynybai vadovauti. Anot Nikono metraščio:⁷

Taže potom priide k nim vo grad nekotoryi knjaz litovskii, imenem Ostei, vnuk Olgerdov, toi okrepi grad i ljudi i zatvorisja s nimi v grade.

Kas buvo tas Ostei, vnuk Olgerdov? Kai kurie jį klaidingai sumaišo su Kernavės kunigaikščiu Astiku, Radvilų pirmtaku. Jo vardas, greičiausia, buvo Asteika, arba Astiejus.

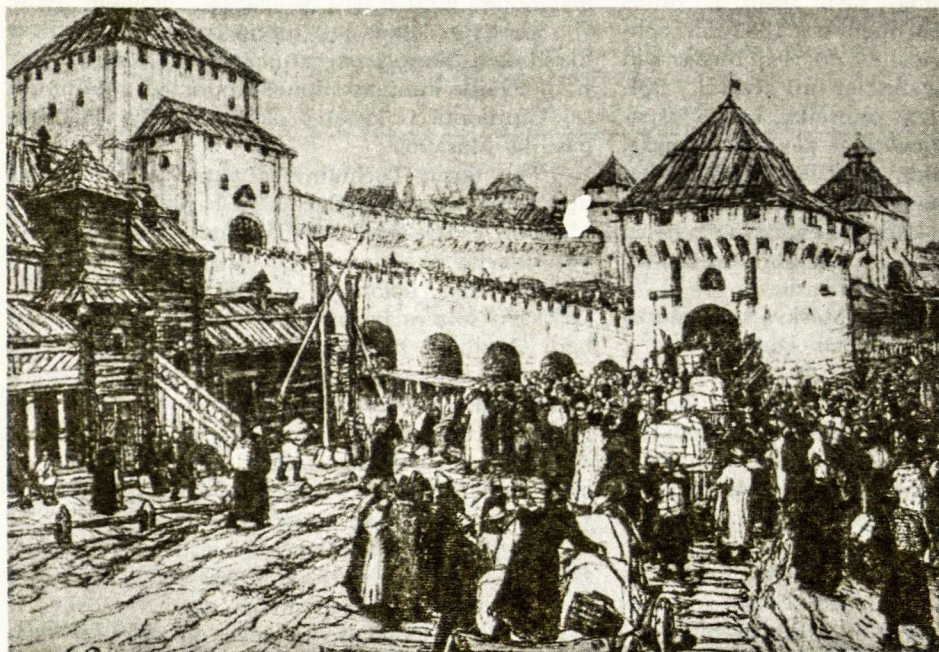
Kokiu būdu galėjo tas Astiejus Maskvoje atsirasti? Rusų istorikas Ilovaiskis nori jį laikyti lietuviu stačiatikiu, kurį Dimitras atsiuntė į Maskvą, kaip gerą karvedį. Bet metraščiai tyli apie tokį Dimitro mostą, jie visi primygtinai taria, jog buvo Maskvos laimė, kad toks lietuvis ten atvyko. Jonas Yčas siūlo šitokį paaiškinimą:⁸

Galbūt jis iš Lietuvos jau seniau buvo išėjęs. Gal kokie šeimynos nesusipratimai Lietuvos kunigaikščių giminėje privertė jį iš tėvynės į svetimą šalį keliauti, bet gali būti, kad jis kaip svečias rusų žemėje viešėjo.

Metraščiai Astiejų "Olgerdov vnuk" vadina. Tačiau, kurio Algirdaičio sūnumi jis galėjo būti? Jisai negalėjo būti sūnus tų Algirdo vaikų, kurie tapo stačiatikiais. Nei Pskovo-Polocko Andrius, nei Briansko Dimitras negalėjo būti jo tėvu, nes jų sūnūs ir dukterys turėjo grynai rusiškus vardus. Jis pats Rusų žemėje negalėjo būti prieš 2 metus, t.y. 1380 m., nes jo vardas neminimas Kulikovo mūšyje dalyvavusių lietuvių kovotojų tarpe. Tad, peršasi išvada, kad Astiejus buvo rusų svečias.

Pas ką jis galėjo viešėti? Jis galėjo svečiuotis, arba pas Tverės kunigaikštį, 1374 m. vedusį Kęstučio dukterį, arba Serpuchove, kur gyveno Algirdo duktė Alena, ištekėjusi už Vladimiro Andriejevičiaus. Yčas apsisprendžia už Serpuchovą. Visų pirma, Tverė yra per toli nuo Maskvos, o Serpuchovas arti. "O po Astiejaus mirties, Serpuchovo kunigaikštis, gal užpykęs už jo svečio užmušimą, su savo nedidele kariuomene taip smarkiai Tochtamyšo kariuomenės dalį užpuolė, kad net chanas pasitraukė."⁹ Na, pagaliau, yra ir kitas argumentas pasirinkti Serpuchovą: jei Astiejus, iš tikrųjų, buvo Algirdaitis, tai jis galėjo viešėtis pas savo tetą.

Astiejus apžiūrėjo miesto tvirtoves, suvaldė maištininkus ir ruošėsi atmušti chano Tochtamyšo užpuolimą. Jis sudarė karo tarybą iš narsesniųjų Maskvos bajorų. Jo lietuviai palydovai sutvarkė ir sudrausmino maskvėnų pėstininkus. Matyt, kad jo darbštumas ir narsumas paveikė Maskvos liau-

Sąmyšis apgultoje rusų pilyje.

A. M. Vasnevco piešinys

dį. Daug pabėgėlių iš apylinkių miestelių bei kaimų subėgo į Maskvą, ieškodami Astiejaus prieglobsčio.¹⁰ 1382 m. rugpiūčio 23 d. Tochtamyšo kariuomenė pasirodė ir sustojo nuo miesto sienų trijų šūvių atstume. Atrodo, kad maskviečiai jau buvo nusiteikę kovoti. Tačiau metraštininkas pastebi, jog buvo nusiteikimo skirtumas tarp "gerųjų", kurie ruošėsi mirti ir meldėsi į Dievą, ir "piktųjų", kurie tik plėšė turtuolių rūsius ir girtuokliavo.

Totorių būrelis, prijojęs prie pat Maskvos mūrų, paklausė sienų gynėjus apie kunigaikštį Dimitrą ir patyrė, jog jo ten nėra. Tada, pradėjo jodinėti aplink miestą ir apžiūrinėti perkasus, mūrus, vartus ir bokštus. Maskviečiai, matydami jų nedidelį būrelį, juokėsi ir senu savo papročiu, dergė ir koliojo juos begėdiškais žodžiais. Tačiau, netrukus maskviečiai pamatė, kad jie per anksti džiangėsi: totorių būriai vis augo. Ties miestu išsiriškavo gausinga totorių kariuomenė. Kaikurie gynėjai baimės apimti meldėsi ir ėjo išpažinties. Bet narsūs lietuviai karvedys nenusiminė. Jis šaukė visus griebtis ginklo ir eiti ant sienų.

Prasidėjo baisus apgulimas. Totoriai grūdasi ant sienų, manydami tuoj miestą užimsią, bet susitikę kietus rusų kalavijus ir aštirus lietuvių durtuvus krinta į gilius griovius. O čia juos aplieja verdanti derva ir užverčia rusų metami akmenys. Tris dienas ir tris naktis ėjo baisus mūšis. Daug rusų ir Astiejaus lietuvių karių krito nuo totorių strėlių ir iečių, bet daug daugiau totorių padėjo savo galvas.¹¹ Totoriai negalėjo miesto įveikti.

Tochtamyšas, matydamas, kad tiek daug totorių krinta, nusprendė panaudoti klastą. Rugpiūčio 26 d. jis pasiuntė keturis geriausius murzas prie vartų, maskviečiams pasiūlyti paliaubas, tariant: "Mūsų didysis chanas nenori sunaikinti savo ulso, jis tik norėjo nubausti savo vergą Dimitrą. O jo čia nesama. Nebijokite, atidarykite vartus ir eikite pas jį su dovanomis."¹²

Kunigaikštis Astiejus, atspėdamas chano sumanymą, netikėjo pasiuntinių žodžiams, kol neatėjo iš chano Žemutinio Naugardo įkaitai Vosylius ir Simanas ir neprisiekė šventuoju kryžiumi, tvirtindami, jog totoriai nieko blogo nei jam, nei maskvėnams nepadarysą.

— Tikėk mums, — sakė juodu, — caras jus, savo žmones ir savo ulsą išgelbėti nori . . . ne prieš jus atėjo caras, o prieš kunigaikštį Dimitrą, jis jus myli ir nieko nenori iš jūsų, tik nori išsaugoti jūsų gerovę. Jis nori su jūsų kunigaikščiu pasikeisti dovanomis. Jis nori, kad jūs išeitumėt iš miesto ir jį sutiktumėt su dovanomis. Jis jums siūlo taiką ir meilę."¹³

Iš tikrųjų Tochtamyšas ketino nužudyti Astiejų ir paimti jo karių pulką, kad galėtų užimti miestą.

Išgirdę įkaitų tvirtinimus, maskvėnai ėmė maldauti savo karvedį Astiejų, kad eitų pas chaną su dovanomis. Jis paklausė. Atsidarė miesto vartai. Išėjo iš miesto lietuvis karvedys, paskui jį bajorai nešė chanui dovanas. Taip pat, ėjo kunigai su kryžiais ir šventųjų paveikslais, sudarę iškilmingą eiseną; paskui juos sekė bajorai ir kiti gyventojai. Totoriai ramiai stovėjo, žiūrėdami, kol procesija ėjo pro vartus.¹⁴

Staiga, totoriai apšaudė procesiją strėlėmis. Jie puolė ir ėmė minią kapoti, skersti, badyti ir arkliais mindžioti. Astiejus vienas iš pirmųjų krito. Likę be vado maskviečiai nebesuskubo nei vartų uždaryti ir nebegynė Kremliaus. Jie ieškojo prieglobsčio namuose ir cerkvėse. Tuo pat metu totorių daliniai įpuolė į miestą. Įvyko baisios skerdynės ir plėšimas. Nugalėtojai pagrobė didžiojo Maskvos kunigaikščio išdą ir bajorų bei pirklių brangenybes. Auksiniai indai ir kryžiai, medžiagos su brangakmenimis ir kitoks turtas buvo išgrobstas iš cerkvių. Totoriai tada sudegino ir daug knygų. Apiplėšę miestą totoriai padegė namus.¹⁵

Pasiliko tik rūkstantys griūvėsiai ir lavonų krūvos. Metraščiai rašė:¹⁶

Ligšiol buvo didelis gausingas ir gražus miestas! Daug jame buvo visokių turtų, ir štai, per vieną dieną viskas pasikeitė: liko tik vieni žemės plotai — pelenai ir dulkės, daugybė lavonų ir našlaičių; šventosios bažnyčios tuščios ir apdegusios . . .

Totoriai išsisklaidė po Maskvos apylinkes, teriodami miestelius ir kaimus. Bet kai jie priartėjo prie Volokolamsko didžiojo kunigaikščio pusbroli Vladimiras juos puolė ir sumušė. Tuo pat metu Tochtamyšo žvalgai jam pranešė, kad didysis kunigaikštis Dimitras yra sutelkęs didelę kariuomenę Kostromoje. Tada Tochtamyšas įsakė savo kariams pasitraukti, nes buvo patenkintas žygio pasisekimu.

Išnašos

1. Žr. Lietuvių tauta, knyga 1, Dalis 4 (1907-1910 m.), Vilnius, 1910.

2. Nikono metraštis (Nikonovskaja letopis) turi dvi lygiagretes redakcijas: "Povest' oprichoženii Tachtamyševe na Moskvu" ir "Povest' o Moskovskom vzjamii ot carja Tachtamyša, o plenenii zemli Rjzanskija". Pastaroji redakcija yra smulkesnė.

3. Polnoe Sobranie Russkich Letopisei (žemiau žymima: PSRL) XI, psl. 71.

4 ten pat.

VARNIAI

VARNIŲ PILIETIS

(Varniai geografiniu požiūriu)

(Pabaiga)

Vytautas suprato, kad Medviagalis jau yra atgvenęs savo amžių, tad, buvo reikalas, surasti tokią punktą, iš kurio galėtų elastingiau valdyti sritį ir kuris būtų svaresnis strateginiais sumetimais. Todėl, galima tvirtinti, kad Vytautas, parinkdamas Varnius tinkama vieta miestui įkurti, vadovavosi administraciniais, organizaciniais, susisiekimo ir strateginiais samprotavimais.

R. Krs. išvadžiojimais yra fantastiški ir su stambiomis klaidomis. Besamprotaudamas apie tai kas buvo vadinama Medininkų vardu⁹, tik prabėgomis teprisimena apie žemaičių krikštą ir bažnytinės provincijos įsteigimo pradinę istoriją. Žemaičių ar Medininkų vyskupijos įkūrimas, glaudžiai rišasi su žemaičių krikštu ir pirmosios parapijos įsteigimu. Nepaminėjus žemaičių krikšto, Medininkų parapijos įkūrimo ir pirmosios bažnyčios pastatymo Varniuose, Medininkų vyskupijos įkūrimas Žemaičiuose — Medininkuose (apskirtyje) lieka kaip iš dangaus iškritęs.

Tiesa, Medininkų straipsnio autorius tvirtina, kad "Medininkuose jau anksčiau buvo pastatyta med. šv. Antano bžn., 1417 jis pašventinta ir naujai pradėta statyti katedra"¹⁰. Psl. 95, pasitaisęs, pasisakė "M. diocezijios sostinėje buvo dvi bžn. Mstl. dalyje vad. Varniais (vėliau Senaisiais Varniais) Vytauto rūpesčiu 1416 pastatyta medinė bžn. šv. Aleksandro kankinio garbei. Ji buvo parapinė bžn. *Medininkuose* (kurie vėliau pavadinti Naujaisiais Varniais"¹¹). Varnių mstl. bedalindamas į Senuosius bei Naujuosius Varnius, priėjo prie visiško istorinio bankroto. Matosi visišką nesiorientavimą Varnių dislokacijoje. Šioje vietoje redakcija turėjo būti šitokia: "*Varniuose* (Varniai nesidalina į Senuosius bei Naujuosius, Varniai neturi nieko bendro su parapiniais pavadinimais. Tariamieji Senieji Varniai yra visas Varnių mstl.,

o tariamieji Naujieji Varniai yra tik Varnių priemiestis, kuriame telpa katedra ir visos buvusios vyskupo bei kurijos įstaigos. Vyskupo rezidencijai persikėlus į Kauną, nejudomojo turto dalis perėjo valdžios bei privačių asmenų nuosavybėn. Ties keliu išsišakojimu, Žarėnų ir Janapolės link, yra įsikūręs kaimelis, kuris taip pat laikomas priemiesčio ribose) Vytauto rūpesčiu 1416 pastatyta medinė bžn. šv. Aleksandro kankinio garbei (žr.: sch. Nr. 4). Ji buvo parapinė bžn. *Medininkų parapijoje* (apskirtyje)".

Medininkų straipsnio autorius R. Krs. teigia, kad "M. (suprantama Varnių, V.P.) dydis XV a. pradžioje sunku nusakyti" (LE t. XVIII 92). Varnių istorijos tyrinėtojai tuolaikinius Varnius randa tik mažo kaimelio mastabo, ar gal tik vieno, ar dviejų, trijų gyvenamų sodybų pavidalo. Vysk. M. Valančius savo knygoje "Žemaičių Vyskupystė" tvirtina, kad "senovėje žemaičiai gyvenę ne sodomis, bet viensėdžiais (vienkiemiais) miškuose". Kiek toliau, tame pačiame paragrafe, pasisako, kad "Iki Vytauto Didžiojo laikų, senovės rašytojų pasisakymu, *Žemaičiuose nebuvo miestelių*; tas kunigaikštis pirmasis išstatė jų dvylika, kaip tai: Varnius, Viduklę, Kaltinėnus, Raseinius, Ariogalą ir t.t."¹². A.S. teigia, kad "1417 Medininkų vyskupijos įsteigimo akte aiškiai pasakyta, kad pats Vytautas, parinkęs *Varnius tinkama vieta miestui įkurti*"¹³. Vaclovas Biržiška savo tyrinėjimuose "Kryžiuočių keliai į Lietuvą XIV amž. Keliai į Žemaičius", priėjo išvados, kad "Pažymėjimas šioj vietoj tik *Varnelės tilto* sako, kad *berods čia neturėjo būti tuo laiku gyvenamos vietos, tik apylinkių gyventojų naudojamas tiltas*. Bet į keliolika metų po to įsteigimas čia Medininkų vyskupijos centro verčia manyti, kad šis centras ne tuščiame lauke, bet jau gyvenamoj vietoj buvo kuriamas"¹⁴.

5. Ten pat, psl. 72.

6. "Kiprian že mitropolit vseja Rusii vozpreščase im; oni že ne stydjachusja ego i nebrežachu ego, velikuju knjaginju Evdokeju preobideša" PSRL, XL, psl. 72.

7. PSRL, XI, p. 73.

8. Jonas Yčas, "Kaip lietuvius 1382 m. Maskvą nuo totorių gynė", *Lietuvių tauta*, psl. 467.

9. Ten pat, psl. 468.

10. "Knjaz že Ostei litovskii, vnuk Olgerdov so mno-

žestvom naroda ostavšemsja vo grade, eliko snidošasja ot vsech stran vo grad, ukrepljachusja i podvizachusja protivu tatar na boi." PSRL, XI, psl. 73.

11. Ten pat, psl. 74.

12. Ten pat, psl. 75.

13. Ten pat, psl. 75.

14. Ten pat, psl. 76.

15. Ten pat, psl. 76-77.

16. Ten pat, psl. 78-79.

1421 m. Medininkų ar Žemaičių vyskupijos vyskupu įgytasis nejudomasis turtas, po visų apkarpyimų, Žemaičių diecezijos vysk. valdžioje išliko iki 1926 m. kaip žemiau seka:

VARNIUOSE:

1 Vandeninis malūnas

VARNIŲ VALSČIUJE:

2 Šerpaičiai XIV - XV amž. sąvartoje buvo Varnių vietovės ribose.

3 Vaštakės XIV - XV amž. sąvartoje buvo Varnių vietovės ribose (2-ram ir 3-čiam punktams žr.: Medininkų diecezijos aprūpinimas pagal vysk. M. Valančiaus pasisakymą).

4 Palūkstės dvaras ir 5 Lūksto ežeras buvusioje Medininkų apskrityje (žr.: Medininkų diecezijos aprūpinimas pagal vysk. M. Valančiaus pasisakymą).

6 Pusė Biržulių ežero.

KELIAI IR JŲ KRYPTYS:

1 Žarėnai — Telšiai;

2 Janapolė — Telšiai ir Janapolė — Luokė;

3 Pavandenė ir Karklėnai — Kražiai;

4 Kaltinėnai

5 Požerė — Laukuva;

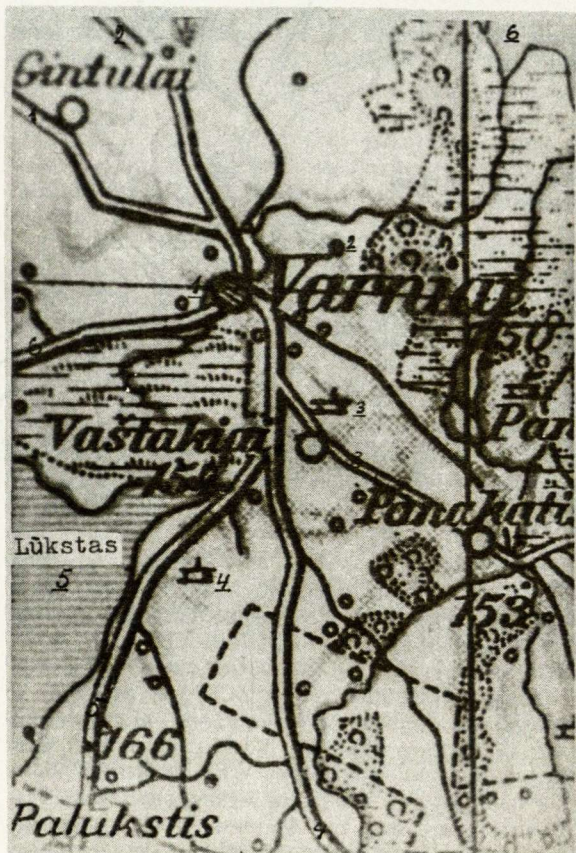
6 Tverai.

Iš trijų asmenų pasisakymų gaunasi išvada, kad tuolaikiniai Varniai kaip gyvenvietė, nebuvo nei miestelis, nei soda, o buvo tik kelių atskirų vienkiamų apgyventa vietovė.

“Mstl. dalyje vad. Varniais”¹⁵. Vysk. M. Valančius sako “Varniuose”¹⁶.

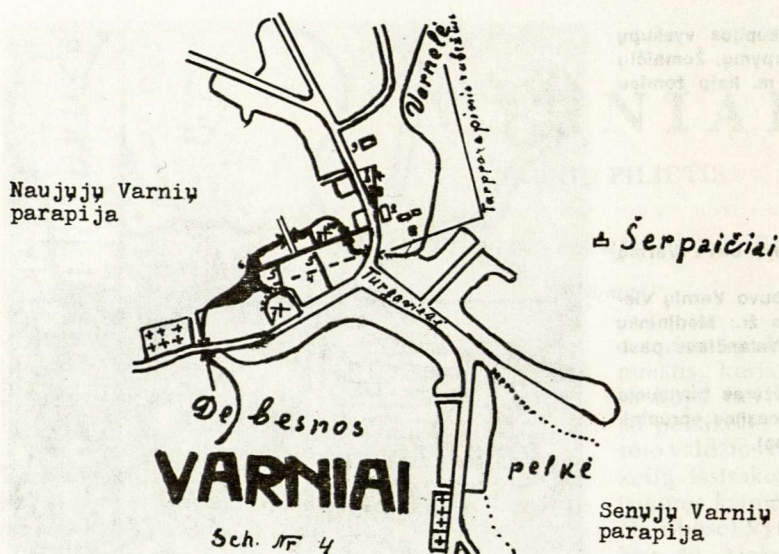
Pagal Z. Glogerį tai buvo *Medininkų parapiinė bažnyčia*, kuri buvo pastatyta *Varniuose*. 1417 m. ji buvo pašventinta. Žemaičių ar Medininkų vyskupijai įsikūrus *Varniuose*, ji liko katedra, nes ji buvo vienintelė netik *Varniuose*, bet ir visoje *Medininkų srityje*, kitaip sakant, vyskupas gavo laikiną prieglaudą *Medininkų parapijos bažnyčioje, Varniuose*. Tokiu būdu Medininkų parapiinė bažnyčia *Varniuose*, liko pirmąja katedra Žemaičių ar Medininkų vyskupijai¹⁷. Ta Medininkų medinė parapiinė bažnyčia (buvo ir yra dešinėje Varnelės pusėje) buvo su Žemaičių ar Medininkų vyskupijos katedros titulu tol kol buvo pastatyta katedros bažnyčia (kairėje Varnelės pusėje) šv. Petro ir Povio vardu. Jos statybos darbai buvo užbaigti 1421 m. 1680 m. Varnių katedrai sudegus, 9 ar 14 metų būvyje ji buvo atstatyta (išmūryta) ant salos¹⁸, kur ir dabar testovi. Laiko bėgyje, sudegusios katedros vietoje buvo pastatyti kunigų seminarijos mūrai¹⁹.

Anksčiau jau aptarta, kad *Medininkuose* įkurtoji parapija, su jos centru *Varniuose*, gavo srities pavadinimo vardą kurioje ji buvo įkurta, t.y. *Medininkų* vardą. Tolimesnėje eigoje prisiėna išsiaiškinti, ką reiškia išsireiškimas *Medininkai Varniai* ar *Varniai Medininkai*. Į šio išsireiškimo konstrukciją žiūrėdami organizacijos, administracijos ir susisieškimo požūriais, matome, kad tai

yra tik techniškasis vietovės nurodymas, arba antrašas. Organizacinio, administracinio ir susisieškimo atvejais *Medininkai Varniai* ar *Varniai Medininkai* yra du atskiri objektai, kurie bendro turi tik tiek, kad Medininkai yra apskritis, ar valsčius, o Varniai yra toje srityje atskira vietovė. *Medininkai Varniai* yra įgyu pasakymui *Lietuva Kaunas*, ar net *Kaunas Laisvės Alėja*. Organizacija, administracija ir susisieškimas be panašių išsireiškimų negali apsieiti. Jie yra antrašų sutrumpinimai, t.y. vietoje to, kad rašyti Lietuvos Respublika, Kauno miestas, rašo Lietuva Kaunas ar Kaunas Lietuva.

Tik nevisi vienodai rašo: vieni rašo su kabliuku, kiti be kabliuko. Šitokie panašūs išsireiškimai ir nurodo: šalies, apskrities, ar miesto pavadinimą ir jame esanti apskritį, miestą, gatvę ar kaimą. Iš viršuje pasakyto, susidaro aiški išvada, kad išsireiškimas *Medininkai Varniai* yra tik *techniškas išsireiškimas* organizacijoje, administracijoje ir susisieškime, tiksliai nurodymui vietovės, būtent, kur ji yra, kitaip, nurodyti tikslų antrašą. Tad, Medininkų straipsnio autorius R. Krs. techniškąją antrašą išsireiškimo formą supainiojo su vietovardžių pavadinimais.

- 1 Šv. Aleksandro parapiinė bažnyčia, pirmoji pastatyta 1416 m. ir 1417 m. pašventinta.
- 2 Kunigų seminarijos mūrai. Šioje vietoje 1421 m. buvo pastatyta pirmoji katedra Šv. Petro ir Povilo vardo.
- 3 1680 m. katedrai sudegus, ji buvo atstatyta (išmūryta) už upelio, ant salos, kur ir dabar tebestovi.
- 4 Punktyrų nužymėta buvusioji Varnėlės upelio rankovė, sudariusioji salą ir, be to, tarpparapišius rubežius miestelyje.
- 5 Takai su lieptais.
- 6 Vandeningas malūnas
- 7 Vysk. M. Valančiaus paminklas jo vardo darželyje.
- 8 Paminklas žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę, vysk. M. Valančiaus vardo darželyje.
- 9 Vysk. M. Valančiaus namas.
- 10 Naujųjų Varnių parapijos parapiinė bažnyčia (buvusioji katedra).

M. d. *aprūpinimas* skyriuje 94 psl. sako: Naujam M. vyskupui ir jo kapitulai Vytautas padovanojo nejudomojo turto. 1421.VI.22 Trakuose, liudininkų akyvaizdoje buvęs surašytas donacijos aktas, kuriuo Vytautas užrašė M. vysk. Motiejui ir jo kapitulai žemių, miškų ir ežerų. M. vyskupas gavo Viržuvėnų, Maivėnų, Krakū vls. ir dalį Varnių (visi pabraukimai mano, V.P.) Vysk. M. Valančius savo knygoje Žemaičių Vyskupstė sako: "Viržuvėnų apskr., taip pat Maivėnų apskr., taip pat Krakū vls., taip pat Medininkų apskr., gyventojus Varniais vadinamus, kurių viena dalis vyskupui, o antroji mažesnioji dalis kanauninkams"¹⁹, po 10 gyventojų su ariama žeme Kaitinėnų, Kražių, Viduklės, Raseinių ir Medininkų vls., Alsėdžių ež. ir pusę Biržulio ež. Kapitula įgijo pusę Varnių, 60, gyventojų Baltininkų vls. ir Stervos ež. (Vysk. M. Valančius sako: "Taip pat Kaitinėnų apskr. dešimt gyventojų su ariama žeme jo dvarui. Taip pat Kražių apskr. dešimt gyventojų su ariama žeme jo dvarui. Taip pat Viduklės dešimt gyventojų ir ariama žeme jo dvarui. Taip pat Raseiniuose dešimt gyventojų ir žemė ariama dvarui. Taip pat Medininkų apskr. ties ež. Lūkštas dešimt gyventojų ir ežeras, Alsėdžiai. Kanauninkams šešiasdešimt gyventojų Baltininkų apskr. ir Stervos ežeras"¹⁹). Šiame skyriuje negailėstingai nubraukta "Medininkų apskr. (pagal M. straipsnio autoriaus pasakymą Medininkų vls.) ir gyventojus Varniais vadinamus, kurių viena dalis vyskupui, o antroji mažesnioji dalis kanauninkams". Taip pat išleista Medininkų apskr. "ties ež. Lūkštas", "ir ežeras", "Alsėdžiai".

Medininkų straipsnio autorius R. Krs. M. d. *aprūpinimo* skyriuje, nors ir su klaidomis, vis tik aprašė, kokį nejudomą turtą Vytautas padovanojo naujam Medininkų vyskupui ir jo kapitulai Varniuose ir Medininkų srityje, bet, apie to vysku-

pui dovanoto turto likimą, amžių bėgyje, neprisimė nei puse žodžio, o prisiminti vistiek reikėjo. Matomai, straipsnio autorius vengė tą klausimą pajudinti, ar laikė, kad šitas nejudomas turtas, vyskupui jau senai yra dingęs. Deja, Varniuose ir Varnių (buvusioje Medininkų srityje) valsčiuje jis išliko tose ribose iki XIX-XX šimtmečio, kokiose jis buvo gautas 1421 metais.

Varnių miestelis išaugęs, gavęs net miesto teises, buvo išsidėstęs Medininkų vyskupo valdose. Laiko bėgyje, žemės plotai, ant kurių yra išsidėstęs Varnių miestelis, buvo nurašyti iš vyskupo žemių. Kuo remiantis buvo tai padaryta, sunku pasakyti. Manau, kad tuo reikalu turėtų būti pasisakyta Varnių monografijoje, kurią paruošė kun. Juozupavičius (Tauta ir žodis, 6 kn., Kaunas 1930, 224) ir atitinkamuose valdžios aktuose.

Šerpaičiai, kurie randasi čia pat Varnių miestelio pašonėje, turėtų būti aptarti irgi toje pačioje monografijoje juos gal panašus likimas ištiko kaip ir ūkius Vaštakių augštumoje ir Palūkštėje.

Kapitulai skirtasis turtas perėjo į privačių asmenų nuosavybę, vyskupystės įstaigom persikėlus į Kauną (apie 1864 metus). Tas taip pat turėtų būti aptarta toje pačioje monografijoje, bei valdiniuose aktuose.

Debesnos priklausė vyskupui ir kapitulai. Jų likimas turi ryšio su miestelio ir kapitulos nejudomų turtų likimu.

Palivarkas, kuris randasi ties Vaštakių augštumos šiauriniu galu priklausęs Varniams, Varnių vandeninis malūnas Varniuose ir Varnių (buvusiame Medininkų apskr. 10 gyventojų su ariama žeme ties ež. Lūkštas) valsčiuje ties ež. Lūkštas, *Palūkštės dvaras*, 3 km nuo Varnių, palei vieškelį Varniai, Požerė, Laukuva ir ežeras Žemaičių diecezijos vyskupo valdžioje išsilaikė iki įsikuriant

Telšių vyskupystei Telšiuose (žr.: sch. nr. 3).

Telšių vyskupystei įsisteigus Telšiuose, visus žemės plotus Varniuose ir Varnių valsčiuje, kurie priklausė Žemaičių diecez. vyskupui, Žemės Ūkio ministerija paėmė savo žinion, Telšių vyskupui ar vyskupystei, išduodama pakaitalą atitinkamos kokybės ir kiekybės žemės plotais, ties Telšiais.

Laikantis vyskupo M. Valančius teigimo (ŽV t. I par. 35) apie tai, ką Vytautas dovanojo Medininkų vyskupui Varniuose ir Medininkų srityje, kurie išliko Žemaičių diecezijos vyskupo valdžioje, iki įsteigiant Telšių vyskupystę, matosi aiškiai pabrėžta, kad Medininkais buvo vadinama sritis, o Varniai buvo atskira vietovė Medininkų srityje. Iš kur susidaro ir aiški išvada, kad "Vytautas davė Medininkų vardą ne Varniams, bet vyskupystei".

1421 m. surašytame donacijos akte apsieita be antrašinių formų, tad, jame tefiguruoja tik vietovardžiai. Visi duotieji vietovardžiai, duoda tikrąjį vaizdą, santykių vienas su kitu. Ir, kas liečia *Medininkus*, sakoma: *Medininkų apskritis*, ar *valsčius*, o kas liečia *Varnius*, sakoma: *Varniai*, *Varnius*, *Varniuose*, *Varniais* ir t.t.

LE. t. XVIII 92 psl. pasakyta: "Mstl. su apylinkėmis sudarė administracinį vienetą — M. valsčių. Dusburgo liudijimu, jo ribose buvo dvi tvirtovės — pilys: Medviagalio ir Sirdutų (ar Sirdutų, ar tik nebus Girgždutė). Galimas dalykas, kad tvirtovių, kaip apsigynimo punktų buvimas, paskatino prie M. valsčiaus prisijungti kaimynines vietas ir susiformuoti M. sričiai — apskričiai. M. buvo pagrindinis tos srities valsčius. Žlugus tvirtovėms ir sumenkus M. srities organizacijai, dingio ir M. valsčius, o jo vieton iškilo Pavandenės valsčius".

Dusburgas neliudijo, bet aprašė žygio kelius ir mūšius Lietuvoje ir Žemaičiuose. Jis ne Varnius vadina *Medewagiln*, *Medewage*, *Medwaglen*, bet *Medviagalj*. Jis kalba apie *castrum*, bet ne apie kaimą.

Žlugimas tvirtovių ir srities organizacijos sumenkimas, neduoda pagrindo, srities ar valsčiaus pavadinimą keisti ir jo būstinę kelti iš vienos vietos į kitą. Netinkamus tarnautojus keičiama tinkamesniais, bet ne kitaip. Pakeitimas padarytas nurodant, kuo remiantis ir kada, būtent, padarytas. Srities ar valsčiaus būstinės perkėlimas į Pavandenę, tuo pačiu tvirtina, kad ji nebuvo Varniuose, bet kur tai kitur. Siūlosi mintis, kad ji galėjo būti Medviagalio papėdėje, o pilies valdovas tur būt pildė ir srities valdovo pareigas, nes tais laikais, kaip karinė taip ir civilinė, valdžia koncentravosi pilyse.

Jei Vytautas Varnius (gyventojus Varniais vadinamus) atidavė Medininkų ar Žemaičių vyskupui ir jo kapitulai, tas dar nebuvo priežastis, srities ar valsčiaus būstinę kelti į Pavandenę. Jei Vytautas panorė, kad Varniuose būtų įkurtas miestas, tai jo noras buvo, kad ir civilinė valdžia ten

būtų, bet ne priešingai. Kaip vėliau pamatysime, Medininkų srities ar valsčiaus būstinė iš Medininkų srities centro liko perkelta į Pavandenę tik apie 1562 metus. R. Krs. nuomonė klaidinga (žr.: LE. t. XXII-193).. Kaip pasirodė, srities ar valsčiaus būstinės perkėlimas Pavandenėn buvo tik laikino pobūdžio. Varniams prasiplėtus, srities ar valsčiaus būstinė liko perkelta į Varnius.

95 psl. pasakyta: "Diecezijos sostinėje buvo dvi bžn. Mstl. dalyje vad. Varniais (vėliau Senaisiais Varniais) Vytauto rūpesčiu 1416 pastatyta medinė bžn. šv. Aleksandro kankinio garbei. Ji buvo parapinė bžn. Medininkuose (kurie vėliau pavadinti Naujaisiais Varniais) 1417 buvo padėtas ir pašventintas kertinis akmuo, o 1421 pabaigta statyti šv. Petro ir Povilo vardo katedros bžn." M. straipsnio autoriaus žinios klaidingos. Varniuose tarpparapinis rubežius yra Varnelės upelio salos silikviduotoji rankovė, kuri pervažiuojama ir pereinama palei pat tvenkinį ir tik žiemą, kada yra pašalę ar kada yra labai sausa vasara, kitur be tilto ar liepto nepereinama. Senųjų Varnių parapijai priklausė miestelio dalis, kuri yra dešinėje Varnelės upelio pusėje; Naujųjų Varnių parapijai priklausė miestelio dalis, kuri randasi kairėje Varnelės pusėje, imtinai su buvusiaja sala. Miestelis vadinasi *Varniai* be priedų ir be pagražinimų (žr. schema Nr. 4).

Pavandenė. LE t. XXII-193 pasakyta: "XIV a. kryžiuočių šaltiniuose dažnai sutinkamas Medininkų vls. ar aps. vardas, bet nuo XV a. pradžios to vls. vardas išnyko. Tai aiškinama tuo, kad Vytautui atidavus Medininkus Žemaičių vysk., to vls. ar aps. vėliava ir administracinis aparatas buvo perkeltas į kaimyninę P." Šioje vietoje pasisakyta labai neistoriškai: 1. Vytautas neatidavė Medininkų Žemaičių vyskupui (žr.: M. d. aprūpinimas LE. t. XVIII-94); 2. nuo XV a. pradžios to vls. vardas neišnyko. LE. t. XVIII-93 pasakyta: "1492 D.L.K. Aleksandro duotoje žemaičiams privilegijoje dar paminėta M. aps., tačiau XV a. pabaigoje ji, kaip administracinis vienetas nustojo savo reikšmės". Kur istorijos darnumas ir tiesa?

Reformas Medininkų ar Žemaičių vyskupijoje

Vyskupo Domanevskio reformos vyskupystėje pasireiškė dviem kryptim. 1561 m. kan. P. Roizius, vyskupo Domanevskio liepiamas, parašė įstatymus vyskupystės kapitulai, kurių ji iki tada neturėjo. Įstatymų rinkiniui davė vardą *Constitutiones Ecclesiae Mednicensis*. Už metų, vyskupui liepiant, įstatymų rinkinį dar kartą peržiūrėjo, kai kuriuos paragrafus techniškai dar apdirbo, apdailino ir tuomet rinkinį užvardino *Novellae Constitutiones Ecclesiae Mednicensis*. Šiuos įstatymus vyskupo paskirtoji komisija patikrino ir užskaitė tinkamus vadovavimuisi, kuriuos vėliau papiežiaus Povilo IV pasiuntinys patvirtino. Antroje kryptyje, 1561 ir 1562 metų būvyje, vyskupystė buvo padalinta į

38 parapijas su griežtai nustatytais ribomis²⁰. Kaip tik tuo pačiu metu karalius Žygimantas Augustas panorėjęs sužinoti, kiek esama karališkos žemės Žemaičiuose. Tam tikslui, 1560 m. jis paskyrė Matavimo komisiją. Matavimo komisijos ir vyskupo bendradarbiavimo išdavoje, Medininkų srities dalis liko priskirta Karšuvos apskričiai²¹.

1562 metais naujai nustatyta riba tarp Karšuvos ir Medininkų apskričių, liko apskrities ir paparinė riba tarp kaimyninių vietovių Medviagalio srityje ir į šiaurės rytus nuo jo. Šioji riba išliko nepaliesta iki pat II Pasaulinio karo pabaišos.

Riboms pasikeitus tarp Karšuvos ir Medininkų apskričių, atrodo, kad Medininkų srities ar apskrities būstinė buvo atsidūrusi labai nevykusioje vietoje, pačiame srities pakraštyje, ar gal net už apskrities ribos, kas sudarė nemažų sunkumų administracijos ir susisiekimo srityse. Tad, atsirado reikalas, srities ar valsčiaus būstinę perkelti į kitą patogesnę vietovę tai darbo sričiai. Srities būstinė iš buvusio Medininkų srities centro liko perkelta į Pavandenę, kartu sričiai suteikiant naują pavadinimą, būtnet, Pavandenės srities, ar valsčiaus vardą. Tokiu būdu apie 1562 metus Medininkų srities vardas liko panaikintas, bet vyskupija gal ir parapija, pasiliko senuoju Medininkų vardu. Tą aiškiai rodo vyskupystės kapitulai surašytųjų įstatymų įvardinimas Medininkų vyskupystės vardu.

Išvados

Medininkų straipsnio (LE t. XVIII) autorius R. Krs., atmetęs visų istorikų pasiektus rezultatus, apsistojo ties L.A. Jucevičiaus knygos daviniais, kurioje taip pasakyta: "Dar šiandien žemaičių liaudis tą dalį, kurioje katedros bažnyčia stovi, vadina Medininkais, o kitą už upelio (Varnės) kur yra seminarijos mūrai Varniais"²²;

L.A. Jucevičius, taip apibūdinamas Varnius, buvo teisus. R. Krs. suklydo, nes panorėjo liaudies pasisakymą įamžinti kaip istorinį. Kronikose Medininkų sritis jau minima nuo 1314 m., o Varniai nuo 1370 m.

Be paramos iš istorikų pusės, tvirtinama, kad Varnių vietovė buvo stambus gyvenamas punktas ir kad tos gyvenvietės viena dalis vadinosi Medininkais, o kita Varniais (LE t. XVIII 92). Tik negailestingi istorikai yra kitos nuomonės: Žemaičių vyskupas M. Valančius savo knygoje "Žemaičių Vyskupystė" teigia, kad "senovėje žemaičiai gyvenę ne sodomis, bet viensėdžiais (vienkiemiais) miškuose". Tame pačiame paragrafe kiek toliau pasisako, kad "Iki Vytauto Didžiojo laikų, senovės rašytojų pasisakymu, Žemaičiuose nebuvo miestelių; tas kunigaikštis pirmasis išstatė jų dvylika, kaip tai: Varnius, Viduklę, Kaltinėnus ir t.t."¹². V. Biržiška tuolaikiniuose Varniuose randa tik tiltą per Varnės upę¹⁴. A.S. teigimu Vytautas parinkęs Varnius tinkamą vietą miestui įkurti¹³. La-

bai įdomu, kodėl R. Krs. nepasitikėjo vysk. M. Valančiaus, V. Biržiškos bei kitų istorikų tyrinėjimams.

Medininkų diecezijos įsteigimas. Dlugošas sako: Medininkų apskrities vietovė buvo parinkta vyskupui sostinei ir pati vyskupystė tapo pavadinta *Medininkų diecezija* (LE t. XVIII 93).

R. Krs. tvirtina, kad "Medininkuose jau anksčiau buvo pastatyta med. šv. Antano (turi būti šv. Aleksandro, V.P.) bžn., 1417 ji pašventinta ir naujai pradėta statyti katedra, o kitoje upės pusėje — Varniuose — vyskupo ir kurijos rūmai"⁹. L.A. Jucevičiaus tvirtinimas: "Dar šiandien žemaičių liaudis tą dalį, kurioje katedros bažnyčia stovi, vadina Medininkais, o kitą už upelio (Varnės) kur yra seminarijos mūrai Varniais"²². Pagrindinė tvirtinamoji mintis pas abu viena ir ta pati, itk truputį kitaip išreikšta.

1413 m. Jogaila ir Vytautas, atvykę į Žemaičius, apkrikštydinę žemaičių būrius įkūrė ir parapiją, kurios centru paskyrė Varnius. Parapija gavo srities pavadinimo (Medininkų) vardą. 1416 m. Varniuose buvo pastatyta paparinė bažnyčia, o 1417 m. ji pašventinta šv. Aleksandro vardu.

Z. Gloger teigia, kad 1417 m. pašventintoji bažnyčia buvo paparinė, kad joje buvo pašventintas pirmasis Medininkų vyskupas⁶) ir kad ji buvo pašventinta katedra⁶. Su katedros titulu ji išsilaikė iki 1421 m., kuomet buvo baigti statybos darbai numatytosios katedros. Katedra, arba šv. Petro ir Povilo bažnyčia, buvo pastatyta *Varnelės upelio kairėje pusėje, toje vietoje, kur vėliau buvo pastatyti kunigų seminarijos mūrai*²³.

Varniai — Medininkai. Vysk. M. Valančius ir V. Biržiškos teigimu, tuolaikiniai Varniai buvo apgyventi vos tik keliomis sodybomis. Tad, Varniai, kurie buvo Medininkų srityje ir jau parapijoje, kaip atskira vietovė neimponavo nei savo maštabu, nei savo vardu Medininkų srities ar parapijos žemaičiams. Žemaičiams nepatiko ir sudėtingas (parapinis ir dar parapijos būstinės) vardas. Prisiminę savo netolimą praeitį, dėl kurios kovojo ir nukentėjo, dar vis nenorėdami pripažinti naująjį tikibinį kultą, labiau simpatizavo Medininkų negu Varnių vardu. Be to, Varnių viensėdis, ar gal pora jų, papariečių supratimu, atrodė, kad pražuvo besikuriančiame Medininkų parapijos centre. Todėl, netenka stebėtis, jei centrą besikuriantį, apie paparinę bažnyčią, dešinėje Varnelės pusėje, pavadino Medininkų vardu, o Varniais vadino tik tą Varnių dalį, kuri buvo kairėje Varnelės pusėje, t.y., tą dalį, kur buvo vyskupijos centras su visomis įstaigomis, bei katedra. Medininkų parapijos papariečiai, savo paparinį cnetrą pavadino Medininkų vardu, kuris atitiko parapijos vardu. Iš kur ir peršasi mintis, kad Medininkų vardas įsiviešpatavo Varniuose (suprantama dešinėje Varnelės pusėje) tik ryšyje su Medininkų parapijos įsteigimu, su papapiniu cnetru Varniuose, bet ne

su vyskupijos įkurimu Medininkų srityje, Varnių vietovėje. Nors Medininkų parapijos parapiečiai laikydami savo parapijos vardo, besiplečiančius Varnius, dešinėje Varnelės pusėje, vadino Medininkais, bet Medininkų vardas liko tik liaudyje, o valdinėse įstaigose, istorijoje ir geografijoje Varniai buvo ir liko Varniais. Medininkų vardas liko liaudyje šalia Varnių valdinio, istorinio ir geografinio vardo.

Medininkų vardas kaip parapijoje taip ir miestelyje išliko iki pat šių laikų, bet tik liaudyje, nesudarydamas jokių kliūčių bei neaiškumų administraciniams organams. Medininkų vardo egzistavimas parapijoje, bei Varnių miestelyje, iš formalinės, bei teisinės pusės, visai panašus į, maždaug prieš pusšimtį metų įsigyvenusį Vilniuje „tuteišą“ ir Latgalijoje, katalikiškoje srityje, „kataliką“. Paskutiniu metu, Medininkų vardas turėjo kiek kitokią išvaizdą, būtent, „Medinės, Mediniškis“ (tai vietinis tarmiškas išsireiškimas). Kaip matosi, L.A. Jucevičius liko teisus, o R. Krs. suklydo.

Medininkų parapijos vardas keičiamas Varnių parapijos vardu. Laiko bėgyje Medininkų parapija buvo pertituluota į Varnių parapiją. Kada pertitulavimas įvyko, žinių nesuradau, bet laikantis visos istorinės eigos, galima manyti, kad pertitulavimas įvyko, ne anksčiau, kaip 1562 m. Vysk. M. Valančiaus knygoje Ž.V. paminėta: „be kokios baimės vaikščiojo po sodas ne vien Varnių, bet ir kitų parapijų“. Tai pirmas prasitarimas, kad parapija jau buvo vadinama nebe Medininkų, bet Varnių parapijos vardu. Prasitarimas priskiriamas 1710 metų įvykių eigai²⁴.

Varnių (buvusioji Medininkų) parapija padalijama į dvi parapijas. Rusų valdžios įsakymu 1864 m., vyskupui ir vyskupijos įstaigoms persikeliant į Kauną, Varnių (liaudyje Medininkų) parapija buvo padalinta į dvi parapijas, kurios gavo šiuos vardus: *Senujų Varnių parapija ir Naujųjų Varnių parapija.* Senujų Varnių parapijos parapiiniu centru liko buvęs Medininkų, vėliau Varnių parapijos parapiinis centras, kuris buvo įkurtas 1413 m. Vytauto Didžiojo rūpesčiu. 1416 m. buvo pastatyta pirmoji bažnyčia Varniuose, 1417 m. ją pašventinus, Medininkų vyskupijai įsikūrus, nors laikinai, liko pirmąją katedra.

Naujųjų Varnių parapijos parapiiniu centru liko buvusioji vyskupijos katedra.

Varnių (buvusiąją Medininkų) parapiją padalinus į dvi parapijas, gavosi du sudėtingi parapiiniai vardai, kurie neatitiko žemaičių būdai. Senujų

Varnių parapijos parapiečiai turėtų senąjį Medininkų vardą, kiek sutrumpinę, pasiliko prie *Medinės, Mediniškis*. Naujųjų Varnių parapijos parapiečiai savo kasdieniniai kalbai, atmetę ilgą ir sudėtingą vardą, greit surado sutrumpinimą. Tam dalykui pasitamavo pačios parapiinės bažnyčios statybinė konstrukcija, būtent: atmetus visus bažnytinius titulus, bažnyčia pasilieka mūrinė, mūryta. Tad, nuo bažnyčios konstrukcijos kilo liaudies parapiinis vardas *Mūrinės, Mūriniškis*.

Tokia terminologija išsilaikė iki 1945 m. Ar ta pati terminologija tebeegzistuoja ir dabar, įvedus bolševikų komunistinę santvarką — sunku pasakyti.

1. Medininkai I. LE t. XVIII Boston 1959, 92.
2. Žemaičiai. LE t. XXXV Boston 1966, 195.
3. Lietuvos Istorija, kurią redagavo A. Šapoka, Pataria Nr. 52. Fellbach/Wurttemberg 1950°, 137.
4. Dr. V. Daugirdaitė — Sruogienė, Lietuvos Istorija. Chicago 1956, 212.
5. A.S., Žemaičiai. LE t. XXXV Boston 1966, 195.
6. Z. Gloger, Geografia historyczna ziem dawnej Polski (Biskupstwo zmuudzkie, zwane po lacinie samogitiensis mednicensis). Krakow 1900, 369.
7. J.P., Medviagalys. LE t. XVIII Boston 1959, 108.
8. Ten pat, 107.
9. Medininkai I. LE t. XVIII Boston 1959, 92.
10. Ten pat.
11. Ten pat, 95.
12. Ks. Biskup Maciej Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie. Ze zmuudzkiego na jezyk polski przelozyl M. Hryszkiewicz. Krakow 1898, par. 4.
13. A.S., Žemaičiai. LE t. XXV Boston 1966, 195.
14. Vaclovas Biržiška, Praeities Pabiros. I. Kryžiuočių keliai į Lietuvą XIV amž. Keliai į Žemaičius. Brooklyn, N.Y. 1960, 19.
15. Medininkai I. LE t. XVIII Boston 1959, 95.
16. Ks. Biskup M. Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie. Krakow 1898, par. 260.
17. Ten pat, pst. z?j.
18. R. Krs., Medininkai I. LE t. XVIII Boston 1959, 95; Ks. Biskup M. Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie. Krakow 1891, par. 95; A. Kosarzewski. Tauta ir Žodis, knyga I, Kaunas 1923, 105.
19. R. Krs., Medininkai I. LE t. XVIII Boston 1959, 95; Ks. Biskup M. Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie. Krakow 1898, par. 35.
20. Domanievskis LE t. V, Boston 1955, 104; Ks. Biskup M. Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie. Krakow 1898, par. 53.
21. Karšuva LE t. XI Boston 1957, 98.
22. Ludwik Adam Jucewicz, Wspomnienia Zmudzi. Wilno 1842, 54 i 57.
23. Wormie. Słownik Geograficzny Krolestwa Polskiego i innych krajow slowianskich t. XIII, Warszawa 1893, 942.
24. Ks. Biskup M. Wolonczewski, Biskupstwo Zmuudzkie, Krakow 1898, par. 100.

DŽENGIS CHANO KARYBOS DĒSNIAI

B.B.

“...Džengis-Chano nustatyti strategijos ir taktikos dėsniai tinka ir pritaikomi net ir šių dienų moderniajame kare, iki branduolinės energijos ginklų vartojimo imtinai.” (plk. H. T. Uhrig, An Early Thunderbolt). Įdomu, trumpai žvelgti pirmojon XIII a. pusėn į Azijos žemyno pietinės dalies įvykius, kurie, kad ir netiesiogine prasme, turėjo įtakos ir mūsų tautos valstybiniame gyvenime, XIV a. pabaigoje ir XV a. pradžioje (1399.VIII.12 d. Vorksla ir 1410.VII.15 Žalگیرis). Bendrai, skaitant istorinius įvykius, jie nesuindomins ir negalėsime tinkamiau įvertinti jų, jei neįžvelgsime anų laikų aplinkybių ir sąlygų, kuriose vyksmas tarpo, jei nebandysime įsigyventi ir suprasti anų laikų žmonių psichologijos, kultūros, socialinės ir ekonominės būklės ir civilizacijos laipsnio. Mes dažnai stebimės ir žavimės egiptiečių sugebėjimais anais laikais, kurie, be nūdieninės technologijos ir mokslo žinių, be mašinų ir kietų geležinių kalnų, sugebėjo iš uolos masės išskelti, tiksliai nutašyti metrinius akmens kūbus, juos nugabenti ir sukilnoti į tiksliai piramidės. Nemažiau yra nuostabus ir Džengis-Chano sugebėjimas, anose sąlygose, suorganizuoti klajoklių gimines ir jas panaudoti tokio didžiulio masto žygiams.

Kažkur toli, rytinės Azijos pilkoje dykumoje, ant nediduko arklio, šuoliuoja vienišas raitelis, be balno, tačiau, jo kojos kilpose. Raitelis pasiekęs palapinių kaimelį, pakeičia arklį ir be jokio poilsio, tęsia kelionę toliau. Tai Džengis-Chano pasiuntinys — ryšininkas, strėle vadinamas, kuris buvo susižinojimo pagrindas ano meto Mongolijos dykumose ir visuose Džengis-Chano žygiuose.

Džengis-Chanas gimė 1162 metais mongolų klajoklių tautelėje vado Timudžino (Dangaus Išrinktasis) šeimoje, prie Amuro upės intako Onon, tarp Baikalo ežero ir šiaurinės Mongolijos. Apdovanotas nepaprastomis asmeniškėmis savybėmis, jau paaugęs, jis apjungė ir suorganizavo visus palapinėse gyvenančius mongolus. Didysis mongolų susirinkimas (kurultajus) 1206 m. suteikė jam Džengis-Chano (didžiojo vado) vardą. Būdamas pats beraštis, jis, tačiau, davė įstatymų rinkinį, kuriais vadovavosi apjungtos mongolų tautelės. Gimęs pats klajokliu, Dž.-Ch. labai gerai pažino klajoklių savybes, papročius ir jų polėkius. Gimė tarp supančių kalnų ir toliuosna nusitęsusių lygumų ir užaugę balne, nuolatos kilnoda-

miesi grupėmis iš vienos vietos kiton, mongolai išsiugdė asmeniškias savybes žvalgyti, medžioti, kautis, nugalėti gamtos sunkumus, nedatekliaus ir — nesigabenti bereikalingo krūvio. Jie, be to, buvo agresyvūs, be poilsio jieškantys veiksmo. “... didžiausias vyro pasitenkinimas, koks iš viso gali mongolui būt, tai kautis, nugalėti ir persekioti bėgantį priešą, joti atimtu iš jo arkliu, pagrobti visą jo nuosavybę, su žmonomis ir dukterimis imtinai” (M. Padwin, The Mongol Empire, Its Rise and Legacy). Kautynėse jie buvo nuožmūs ir be pasigalėjimo.

Nuolatos kilnodamiesi su šeimomis, grupėmis, naujon kryptin siūsdavo žvalgus parengti kelią, pašalinti kliūtis ir surasti tinkamą vietą naujai stovyklai. Patį branduolį judėsyje, supdavo priekinė, šoninė ir užpakalinė saugos. Visi buvo raiti ir ginkluoti. Pagrindinė grupė — branduolys susidėdavo iš gurguolės ir kautynių parengties dalinio. Šitokios judančios grupės būdavo įvairaus dydžio ir pajėgumo. Negalėdamos surasti išteklių gyvenimui vietoje, jos užpuldinėdavo silpnesnes grupes ir jas apiplėšdavo. Džengis-Chanas sujungęs tokias grupes, buvo jų politinis ir karinis vadas — šiandienine prasme vadintum, diktatorius. Nuo 9 metų amžiaus likęs našlaitis, be artimųjų, beraštis, neskaitęs knygų, nesimokęs karo meno, savo amžiuje įgyvendino tokių nuostatų, kurie dar ir šiandien naudojami ir tinka modernioje karinėje strategijoje ir taktikoje. Jis sukūrė pietinėje Azijoje imperiją išsiplėtusią nuo Korėjos iki Persijos, kurią jo ainiai pratęsė iki rytinės Europos, naudodamiesi jo strategija ir taktika. Dž.-Ch. žinojo, kad užgrūdintus mongolus, galima apvaldyti tik kieta drausme, kurią jis ir vartojo savo pavaldiniams pilnoje skalėje, palaikydamas ją asmeniškai, darydamas mirties ar gyvenimo sprendimus.

Džengis-Chano karinėse jėgose turėjo dalyvauti kiekvienas vyras. Didžiausią dalį jo kariuomenės sudarė raitelių daliniai. Ginkluoti kardais, lankais ir ietimis. Vėliau, ginklavimas jis įvedė ir sunkesnes priemones (katapultas), organizavo inžinerinius dalinius statyti tiltus, kastį pylimus, ardyti sienas. Darbams jis naudodavo kitas tautelės, kurios prisijungdavo prie mongolų. Karinių jėgų organizacija bazavosi dešimties sistema: vadas ir devyni kovotojai sudarė mažiausią vienetą. Dešimtis dešimtinų, sudarė šimtinę, toliau sekė tūkstantinės ir tumanas iš 10,000 vyrų. Dalinių apmokymą Dž.-Ch. praveddavo asmeniškai, kartais net iki dešimtinės imtinai. Šimtinės žymėjo skirtingais skaičiais ir dienos metu — mažomis vėliavėlėmis, nakties metui jos turėdavo šviesios spalvos vėliavėles.

Džengis Chanas parodė didelių strateginių sugebėjimų. Jis naudojo psichologinį priešą iš anksto parengimą, tose vietose, kur numatė puolimą. Jis toleravo visas religijas. Apie tai, per pasiuntinius — agentus, jis skelbė kaimyninėje aplinkoje. Jei krašte, kurį jis ruošdavosi pulti būdavo pakenčiama tik kuri viena religija, tai Dž.-Ch. per pasiūstus tam tikslui specialiai paruoštus agentus, skelbdavo pakantą visoms religijoms, kad tuo būdu suskaldytų vidujinį krašto vieningumą. Tie patys agentai skelbdavo, kad Dž.-Ch. yra religinės laisvės nešėjas. Tuo būdu, netoleruojamoji gyventojų dalis, artėjant jo kariuomenei, dažnai sukildavo prieš savo valdovus ir prisidėdavo prie Dž.-Chano. Tuo pačiu būdavo skelbiama, kad Dž.-Ch. nepasigailės tų, kurie jam priešinsis, kad jis turi skaitlingesnę ir geriau ginkluotą kariuomenę, kurios skaičių, paprastai, gerokai padidindavo, išpūsdavo pasakojimus apie savo ginklus ir pačius kovotojus. Be to, kiek nepasiekdavo gandai, pasirūpindavo jo agentai visur skelbti, kad nesipriešinančius miestus jis palikdavo nesunaikintus, privileijuodavo ir net padėdavo; pasipriešinusius, gi, visiškai sunaikindavo, vaikus ir moteris imdavo nelaisvėn, likusius masiniai išžudydavo. Miestai, girdėdami tokį Dž.-Ch. elgėsi, retai kada rizikudavo priešintis. Tą galima pailiustruoti 1220 metu įvykiu. Džengis-Chanas užėmęs Bucharą sušaukė miesto aikštėn gyventojus ir išvardino eilę šacho padarytų nusikaltimų miestui ir kraštui. Esą Alachas daugiau negalėjęs pakęsti daromų gyventojams skriaudų ir pasiuntė išvaduotoją Džengis Chaną, kad sunaikintų šachą ir atstatytų teisingumą. Gyventojai priėmė jį kaip išvaduotoją ir padėjo tolimesnėje kovoje prieš Samarakandą, kur patys sugavo šachą ir nužudė. Tenka pastebėti, kad Dž. Chanas apie šacho skriaudas Bucharoje gyventojams sužinojo iš savo anksčiau pasiūstų agentų, kurie "strėlės" pasiuntinių būdu, dar prieš metus painformavo jį. Todėl išgirdę tiesiai iš Dž. Chano lūpų kaltinimus, patikėjo, kad tik Alachas galėjo apie tai jam pasakyti. Tuo pačiu būdu Dž. Chanas surinkdavo iš agentų jam reikalingas žinias ir apie valdovų asmenybes, jų pajėgumą, politiką, krašto ekonominę būklę, prekybos kelius, karines jėgas ir jų išdėstymą, apsiginklavimą, geografines ir klimatinės sąlygas, santykius su kaimynais, gyventojų nuotaikas, jų nuomones apie jį patį ir jo kariuomenę.

Gerai pažindamas mongolų asmenines savybes, fizinį pajėgumą pakelti sunkumus, jų agresyvumą, judrumą, Dž. Chanas taktiniai niekad nenaudojo plataus fronto puolimui ir nejudrių veiksmų. Kaip jau minėta, jo dalinių organizacija buvo

Chengis Chanas

pritaikyta judriems veiksams. Jo jėgos judėdavo plačiai išskleistos, iš anksto numatytais keliais ir vietomis, tikslu tam tikru laiku, staigiai ir gyvai veikiant, susiburti vienon telktingai kryptin pasiruošus puolimui. Pagrindiniu kautynių tikslu Dž. Chanas statė priešą ginkluotų jėgų sunaikinimą kautynių lauke. Įsivėlęs į kautynes, jis nedarė pergrupavimų, net ir pasikeitus kautynių metu aplinkybėms. Nesisekant veiksams, pagal iš anksto numatytą planą, skubiai atitraukdavo savo jėgas, pergrupuodavo jas pritaikydamas naujiems reikalavimams ir tuojau pat pradėdavo puolimą iš naujo. Puolimo laiką ir vietą, labai rūpestingai, parinkdavo iš anksto, tuo būdu veiksmų iniciatyva visuomet būdavo Dž. Chano rankose. Puolimo planavimą atlikdavo iš anksto ir labai rūpestingai; surinkdavo savo patarėjus į pasitarimą (kurultai), juos parinkdavo iš anksčiau pasižymėjusių ir patyrusių karių, išdėstydamo jiems savo planą, išdiskutuodavo pagrindinius puolimo elementus, parinkdavo ir aptardavo pagrindinius judėjimo kelius, laiką ir svarbias vietas veiksams; taip nustatydamo atskirų dalinių judėsiu vietas, laiką ir būdus susitelkti pagrindiniam smūgiui, ryšio priemones, gurguolių ir šeimų kelius ir vietas laiko atžvilgiu, tiekimo reikmenų paskirstymą, papildymo galimybes ir vietas. Kruopščiai išnagrinėdavo pasitraukimo galimybes

ir nustatydavo kelius, metodus ir susirinkimo vietas puolimo nesėkmės atveju.

Atskirai išdėstytas artėjimo voras, tiksliai suderintu laiku, Dž. Chanas sutelkdavo puolimui siaurai apibrėžtoje vietoje, su kuria būdavo pats, arba per žvalgus, susipažinęs. Puolimui tiesioginiai vadovaudavo atskirų, mažesnių junginių vada, sekant pačiam Dž. Chanui iš visiems gerai žinomos vietos, į kurią būdavo siunčiami pranešimai. Be jo asmeniško leidimo, nebuvo galima keisti pagrindinio plano. Turėdamas greitas ir patikimas ryšio priemonės ir būdamas netarpiniam sąlytyje su savo kovojančiais daliniais jis galėdavo lanksčiai valdyti savo jėgas nesudėtingiems veiksams: pulti arba pasitraukti.

Nežiūrint, kad ilgoko laiko išteklių papildymą nešiodavosi patys kovotojai, arklių ir ginklavimo papildymai (palyginti nesudėtingi) būdavo iš anksto suplanuoti ir tiksliai lydėdavo judrų kovos lauką, kad trumpiausiu laiku galėtų papildyti stokuojančias reikmenis. Kaip taisyklė, kovotojai užtikę pakelyje sau tinkamų reikmenų, pasipildydavo patys. Apie reikiamų išteklių pasipildymo galimybes prieš pusėje Dž. Chanas surinkdavo žinias iš anksto per savo seklius, todėl dažnai ir žygio ir puolimo kryptis parinkdavo ten, kur būtų geros galimybės pasipildyti.

Pulti tiesioginiai tvirtoves, Dž. Chanas vengdavo. Priartėjęs prie įtvirtinto miesto, siautėdavo jo apylinkėje naikindamas viską, kas tik ten buvo, norėdamas išvilioti iš tvirtovės ginkluotas jėgas, kurias atviroje kovoje dalimis sunaikindavo. Įtvirtinimus puldavo tik tuomet, kai įsitikindavo, kad juos gina nepakankamas kiekis gynėjų.

Atvirose kautynėse Dž. Chanas laikydavosi nesudėtingos taktikos, (tas pat būdavo ir strateginiuose veiksmuose) — vaizduodavo sparninį prieš puolimą, iki kautynių sąlyčio sudarymo, tikslu nutraukti prieš sparną tokion padėtin, kad atsirastų laisvas šonas ar užnugaris, kurį puldavo pagrindinėms jėgomis. Tokiam manevrui nepavykus, jis pasitraukdavo ir pergrupuotas jėgas išdėstydavo taip, kad prieš jėgom perėjus iš kautynių į žygio santvarką, galėtų pulti iš šonų nepasirengusius kautynėms. Dž. Chanas niekada nepasitraukdavo iš kautynių visiškai, jo pasitraukimas reikšdavo persigrupavimą naujam puolimui, naujų aplinkybių sudarymui, kas visuomet nešdavo pergalę. Puolimus kartodavo tol iki pasiekdavo užsibrėžto tikslo. Tokia nuotaika vyravo visoje Dž. Chano ginkluotų jėgų sudėtyje, iki atskiro kovotojo imamai.

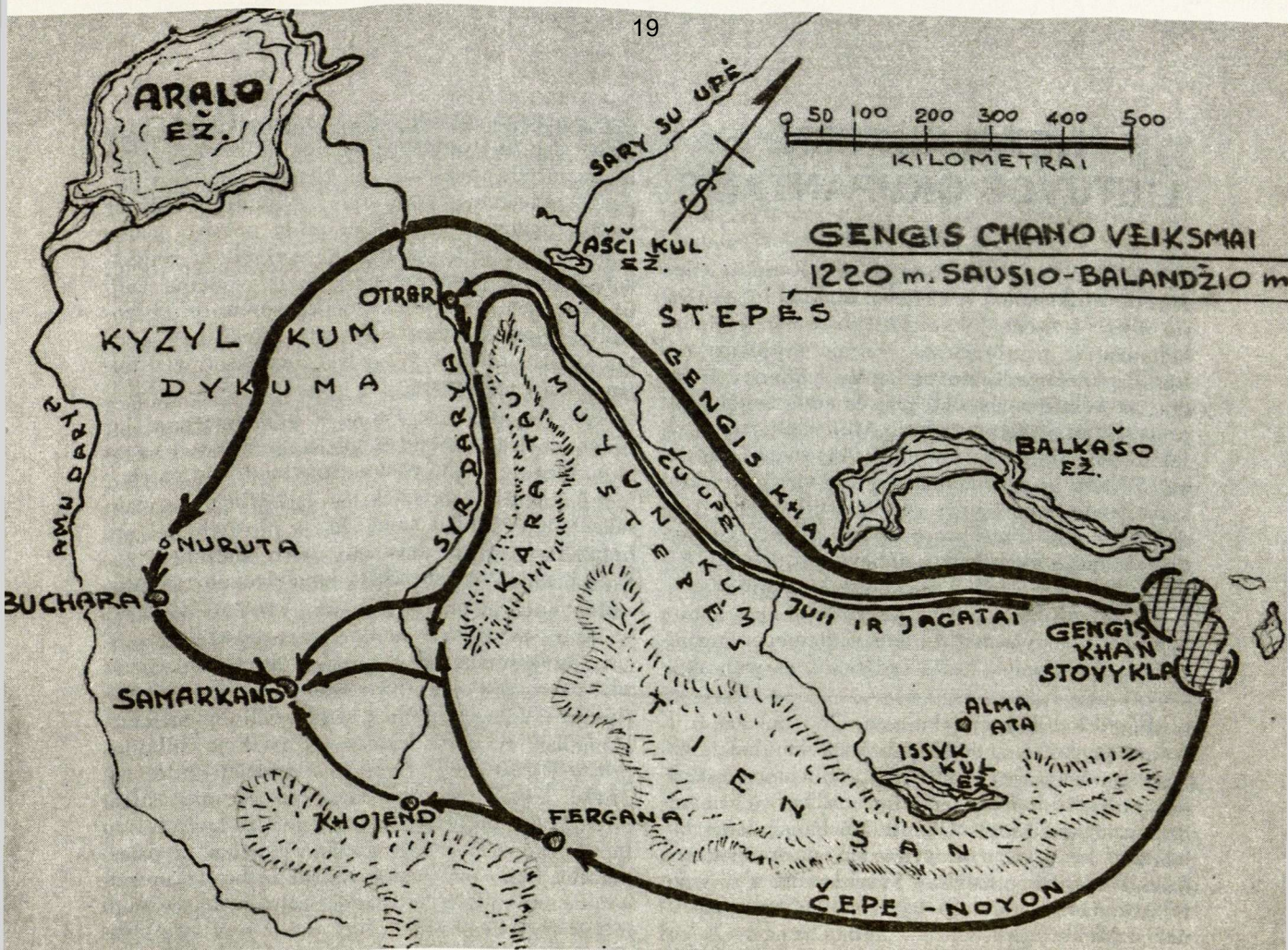
Dėl sunkaus jų išlaikymo, Dž. Chanas turėjo tik ribotą kiekį raitelių. Daugiausia buvo jų su-

telkęs iki 230,000, kai reikėjo nugalėti stipresnes prieš jėgas. Greitu judėsiu ir netikėtai jis sutelkdavo vyraujančias jėgas lemiamo smūgio vieton. Žygyje buvo įprasta turėti kiekvienam kovotojui arklių pakaitalą, kad reikalui ištikus, nepavargusius arklius, nešusius tik mažą krūvį, galėtų panaudoti greitiams veiksams ir puolimui. Tuo pačiu kiekvienas kovotojas — raitininkas turėdavo betarpių išteklių ilgesniam laikui ir pasipildymui, taip, kad niekad nesizvalgydavo atgal, nei žygyje, nei kautynėse.

Anksčiau pasakyo pavaizdavimui, praverstų peržvelgti dabartinės šiaurinės Indijos, Persijos ir Turkestano srities užėmimą, kuri anuo metu sudarė Choresmo imperiją, valdomą šacho, su buveine Bucharoje ir Samarkande. Tose vietose būdavo sutelktos ir šacho karinės jėgos. Džengis Chanas tas vietas ir pasirinko pagrindiniam puolimo smūgiui. Puolimas buvo parengtas iš anksto anosna sritysna pasiųstų agentų. (Buchara ir Samarkandas, išsilikę iki šių dienų, randasi dabartinėje Turkmenijoje tarp Amurdarjos ir Sirdarjos upių, kurios įteka į Aralo ežerą iš pietų.)

Kai buvo gautos visos puolimui reikalingos žinios, 1219 metais Dž. Chanas sutelkė savo pagrindines jėgas į rytus nuo Balkašo ežero (dabartiniame Kazakstane). Pridengti pagrindinio puolimo plano parengimą, tų pačių metų vasarą, jis pasiuntė savo sūnų Džiuji su nedidelėmis jėgomis, šiaurės rytiniu upės Čiu krantu, (dabartiniame vakariniame Turkestane link Otraro) dešiniame Sirdarjos krante, su uždaviniu viską toje srityje naikinti pagal dešinį upės krantą. Taip pat įsakė sunaikinti visus pakelyje rastus tiltus per upę. Džiujis, per trumpą laiką atlikęs savo uždavinį, buvo užkluptas šacho stiprių jėgų, kurios buvo pasiųstos iš Bucharos vadovaujant šacho sūnui Džalai-ad-Dinui, tikslu sustabdyti spėjamą mongolų invaziją iš šiaurės. Džiuji, atsidūręs prieš daug stipresnes Džalai-ad-Dino jėgas, plačiai išsidėstęs vaizdavo pozicinę gynybą, kuri kairiu sparnu rėmėsi į Kara Tau kalnyną, o dešiniu — nusidriekė stepėna. Vos Džalai-ad-Dino jėgos išsidėstę puolimui sudarė sąlytį, mongolai padegė stepių žolę ir dingo dūmų uždangoje. Džal-ad-Dinas pasitraukiančių mongolų nepersekiojo. Apisaugoti nuo pakartotino užpuolimo Džengis Chano taktika šachui buvo žinoma, nes Dž. Chano agentai buvo garsiai paskleidę, kad Dž. Chanas savo puolimą kartoja tol kol laimi, šachas pasiuntė 200,000 vyrų kariuomenę išilgai Sirdarjos upės, sudarydamas ištisinę gynybos liniją. Tuo jis labai susilpnino Bucharos ir Samarkando įgulas.

1220 metų pradžioje, Džengis Chanas pasiun-

tė du tumanus (20,000 vyrų) vadovaujant patyriusiam Čepe-Noyonui, pro pietinę Tien Šano kalnyno dalį (dabartinėje Kirgizų resp.), tikslu demonstruoti, puolant per Ferganą link Chojendo, į pietinę šacho tvirtovių sritį, kuri sudarė Samar-kando priekinę saugą, Sirdarjos augštupyje. Kai Čepe-Noyonas atsirado prie Chojendo, šachas pusę jėgų saugojusių Sirdarjos krantus ir visą Samar-kando įgulą, pasiuntė prieš mongolus, manydamas, kad Dž. Chanas, manevruodamas, vykdė pagrindinį puolimą. Surinkęs daug skaitlingesnes jėgas, šachas manė lengvai sustabdyti mongolų puolimą ir privers juos grįžti į dabartinę Sankiango sritį.

Tuo pačiu metu, kai Čepe-Noyonas buvo pusiaukelėje į Chojendą, Dž. Chano pagrindinės jėgos, stovėjusios į pietus nuo Bakašo ežero, buvo padalintos į tris grupes: — viena, vadovaujama Džiujo, (kuris ten demonstravo 1219 metais ir gerai žinojo vietovę), antra vadovaujama Džagatajus, abi po 30,000 kovotojų, trečia vadovaujama paties Chano ir susidedanti iš trijų tumanų ir vieno atsarginio gurguolių ir šeimų apsaugai,

kurį vėliau jis panaudojo sparninio puolimo sustiprinimui. Iš viso, šiam puolimui jis buvo sutelkęs apie 150,000 kovotojų, kurie artėjimo metu buvo išsidėstę apie 600 kilometrų atstumais.

Kai Čepe-Noyonas 1220 m. vasario pabaigoje užėmęs Ferganą pajudėjo link Chojendo, tai Džiujis ir Džagatajus buvo jau prie Otraro, rytiniame Sirdarjos krante ir grupavosi pietų link, kad priištų Sirdarjos krantuose išsidėsčiusius gynėjus. Čepe-Noyonas, prieš Chojendo puolimą, išskyrė pusę savo jėgų ir pasiuntė rytiniu Sirdarjos krantu, kad priištų pietinę dalį upę ginančių šacho jėgų. Susidarė vaizdas, kad nepavykus mongolų 1219 m. puolimui iš šiaurinės pusės, Dž. Chanas dabar puola iš dviejų pusių, telktniais smūgiais, išilgai Sirdarjos upės ir iš kurios nors vietos, sujungęs abi grupes, sutelktai puls Samarkandą. Tuo metu, kai šachas, surinkęs visas savo jėgas, desperatiškai bandė laikytis išilgai Sirdarjos ir Chojendo srityje, Dž. Chanas su savo pagrindinėmis jėgomis, kurios sekė Džiujo ir Džagatajus grupių užpakalyje, į šiaurę nuo Otraro, niekenu nepastebėtas, persikėlė per Sirdarjos upę

NETALKINKIME LIETUVOS OKUPANTAMS

ALFAS VALATKAITIS

1972 m. rugpiūčio-rugsėjo mėn. Kario nr. tilpo Karolio Milkovaičio ir 1972 m. lapkričio mėn. Kario 9 nr. — Stepo Jokubicko straipsniai, kuriuose keliamos ir nagrinėjamos įvairios sanpratos dėl ligšiol vartojamo Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje pavadinimo. Patiekti įvairūs argumentai už ir prieš. Gerai pažįstu tiek brolių Milkovaitį, tiek brolių Jakubicką. Abudu jie yra nuoširdūs šauliai, patriotai. Vienok jų argumentai skiriasi vieni nuo kitų kaip dangus nuo žemės. Brolio Milkovaičio išvedžiojimai visu šimtu procentų yra teisingi. Gi brolio Jokubicko argumentai, nebevertoti daugiau termino “tremtyje”, mane nepaprastai nustebino.

Kaip jau daugumai žinoma, Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje atkūrė, taip vadinamas, Organizacinis Branduolys, kurio sudėtyje teko man akty-

ir dingo Kizilkumo dykumoje. Po sunkaus ir įtempto žygio, nugalėjęs apie 600 km balandžio mėn. pradžioje jis atsidadė prie Bucharos vakarinės pusės, kurioje tuo metu buvo šachas su asmenine apsauga. Džengis Chanas Bucharą paėmė balandžio 11 dieną be žymesnio pasipriešinimo. Šachas suspėjo pabėgti į Samarkandą, kur telkė išsklaidytas jėgas miesto gynybai, tačiau pakankamo jų kiekio nespėjo surinkti. Džengis Chanas neatidėliodamas sekė įkandin ir lengvai nugalėjęs 250 km. atstumą, atsidadė prie Samarakando iš vakarų.

Tuo metu, kai Dž. Chanas buvo Bucharoje, Džiuiji ir Džagatajus buvo Sirdarjos rytiniame krante, apie 200 km. į šiaurės rytus nuo Samarkando, ir jungėsi su Čepe-Noyono šiaurine grupe. Likusios Čepe-Noyono vadovaujamos jėgos slinko Samarkando link iš pietų rytų pusės. 1220 m. balandžio pabaigoje, Džengis Chano visos jėgos, telktinai suspaudė replėmis Samarkandą iš trijų pusių. Menkų jėgų ginamas Samarkandas greitai buvo mongolų paimtas. Taip krito Choresmo imperija. Iš ten Džengis Chanui buvo atviri vartai į vakarų Europą.

Šiuose veiksmuose Dž. Chanas laimėjo pergalę prieš daug skaitlingesnę ir stipresnę priešą, naudodamas klaidinančius veiksmus pridengti pagrindinį smūgį, nepaprastai tikslų laiko derinį ir netikėtumą, nemesdamas jėgas į priešų užnugarį, iš kur buvo visiškai nesitikėta ir nepasiruošta gynybai. Nepaprastu tikslumu ir tinkamu jėgų paskirstymu, iš trijų pusių telktiniu smūgiu, jis

viai dalyvauti. Be kitų darbų, man teko sukurti ir dabar dar tebevartojamą Statutą. Tikrumoje, esu ir dabartinio Sąjungos, bei mūsų spaudos organo vartojamų pavadinimų co-autorius. Mums Šaulių Sąjungos atkūrėjams, tada nebuvo jokios abejonės, kaip ją vadinti lietuviškai, ar angliškai. Esamus pavadinimus mes ir įvedėme kaip tik tais pačiais sumetimais, kuriuos mini br. Milkovaitis. Jo išvedžiojimai apie “Tremties”, ir “išėivių” žodžių reikšmę ir sąvokas, yra absoliučiai teisingi. Jų ir nekartosiu.

Ar Amerika yra Tremtis? Vieniems taip, kitiems ne. Užtat, šitaip šį klausimą ir statyti negalima. Mes ne dėl to esame tremtiniai, kad patekome į Ameriką, bet dėl to, kad išbėgome, taip sakant, iš degančių namų gaisro priversti. Jei nebūtumėm bėgę iš degančių namų, būtumėm sudegę ir mes ir mūsų vaikai, bent daugumas mūsų.

Mes nevažiuome į Ameriką (JAV ir Kanadą) ir kitur, todėl kad norėjome susirasti prašmatnesnį, ar prabangesnį gyvenimą. Mes išbėgome iš

įvykdė lemiamą puolimą. Dėka dalinių judrumo, mongolai, vykusiais manevrais, išviliojo telktines priešų jėgas, patys suspėdami greičiau judėti už priešų jėgas, nors tuo tarpu ir šiaurėje išilgai Sirdarjos, ir pietuose, prie Chojendo, buvo laisvų šacho jėgų, tačiau nepanaudotų gynybai, ar priešpuoliui, dėl ano meto menkų ryšių ir susižinojimo priemonių, nors ir panašių, kokias vartojo ir pats Dž. Chanas.

Judėsys, veiksmų suderinimas, gilūs prasiveržimai priešų užnugarin, greitas ir tikslus jėgų pergrupavimas telktiniam, iš kelių pusių einančiam, smūgiui lemiamon vieton — tai veiksmai tinkantys ir nūdieninėje, branduolinės energijos ginklų eroje. Šie dėsniai tinkami ir naudojami taip pat ribotų karų veiksmuose.

Džengis Chano strategija buvo grįsta žaibine judėsio taktika, priešų klaidinimu psichologiniais, propaganda ir veiksmiais, nuolatinio žinių rinkimu. Ji paliko visiems laikams nepakeičiamą pavyzdį. Dž. Chanas nepripažino stovėjimo vietoje, ar tik kovoti iš gynybai gerai paruoštų tvirtovių. Jis buvo, pilna prame, judėsys. Nuo Korėjos iki Kaspijos jūros, tiesia linija, yra apie 3000 kilometrų. Per tuos kalnynus, upėmis išraižytas tarpukalnes, plokštikalnių dykumas, Džengis Chanas praėję pustrėčio karto su savo karinėmis jėgomis.

1925 m. sugrįžęs iš Vakarų į Tolimuosius Rytus, baigti užkariauti Kinijos, Džengis Chanas pasimirė. Palaidotas buvo gimtojoje vietoje, prie Onono upės, kur stovėjusi jo tėvo palapinė.

Lietuvos beužplūstančios raudonosios okupacijos verčiami, nes mums gresė Sibiro tremties, kalėjimų ir tardymų teroras ir absoliučiai daugumai — neišvengiama kankinių mirtis. Išvykome iš Lietuvos į Ameriką ir kitur ne todėl, kad Lietuva mums neapatiko, ar Amerika patiko daugiau, bet bolševikinės grėsmės priversti. Tokios išvykos pasekmėje atsidūrėme tremtyje. Todėl ir esame **tremtiniai**. Todėl mūsų vaikai, nesvarbu, kur jie yra gimę, yra **tremtinių vaikai**. Ir nors Amerika yra maloniausias ir svetingiausias kraštas, esame **tremties būklėje**. Todėl ir mūsų atsineštinės iš Nepriklausomos Lietuvos organizacijos yra **tremties organizacijos**. Jos tokiomis ir liks, kol Lietuvos okupacija bus pašalinta ir jos vėl atsikurs Nepriklausomoje Lietuvoje.

Jei, tačiau, atsiranda tokių, kurie išsižada tų pagrindinių priežasčių dėl kurių per Vokietijos stovyklų vargus ir pusbadį gyvenimą, per įvairius “skryningus” ir per didžiausias pastangas, vos ne vos gyvą kudašį išnešę iš Lietuvos, atsidūrė Amerikoje ir jau spėjo visa tai pamiršti, tegul laiko save nebe tremtiniu, nebe tremtyje. Taip, dauguma mūsų jau esame gyvenamų kraštų piliečiais. Bet tuo pačiu netapome dar ir šių kraštų “autochtonais”. Tikrieji gi Šiaurės Amerikos “autochtonai” yra indėnai. Jie tikrai nėra tremtiniai ir nėra tremties būklėje. Jų tėvų žemė yra čia. Jie bolševikų sukeltos audros nebuvo priversti sprukti, kiek tik kulnys neša, iš tėvų-protėvių žemės. Ir nors mums indėnai gali labai prie širdies būti, nesirikiuokime į jų gretas. Nes, nors ir esame dabar čia ir esame to krašto piliečiai, nors esame namų, žemės sklypų, ar pramonės, bet prekybos įmonių savininkai, ne čia mūsų žemė! Mūsų, mūsų vaikų ir vaikaičių žemė ten, už Atlanto, Baltijos pajūryje, ten kur bočių ir prabočių kapai, kur mūsų karių ir šaulių krauju permirkusi žemė šaukia: “Broliai, sugrįžkite, nes čia jūsų žemė, čia jūsų tikrieji namai!”

Būkime realistai. Jei sekančiais metais, sakysime, Lietuva vėl atgauti nepriklausomybę, toli gražu, ne kiekvienas mūsų skubėtų grįžti tėvynėn. Daug kas, gal dauguma, paliktų čia, stengdamiesi, be abejo, kuo tik galėdami atsikuriančiai tėvynei padėti.

Lietuvos Šaulių Sąjunga, kol Lietuva tebėra okupuota, negali atsikurti savo valstybės teritorijoje. Todėl ji buvo ir bus Lietuvos (ne lietuvių, tiksliai (?), tokioje sumažintoje prasmėje) Šaulių Sąjunga tremtyje. Taip uoliai minima instrukcija Nr. 10 taip pat seniai nebeturi reikšmės, nes čia atvykę ar radome bent vieną šaulių būrį? Posakis, kad: “anais laikais Amerikos lietuviai net ir pati Šaulių Sąjungos Centro Valdyba nelaikė nei na-

rių, nei pačios organizacijos tremtiniais”...yra nešąmonė! Juk tada Lietuva buvo laisva ir nepriklausoma! Sąjunga veikė įstatymiškai legali, savos nepriklausomos valstybės teritorijoje. Ir mes nebuvome tremtiniais ir mūsų Sąjunga niekieno nebuvo išguita iš savojo krašto. Taigi, **dabarties metu Šaulių Sąjunga tikrai yra tremtinės padėtyje, todėl ji ir yra LŠS Tremtyje, o ne kaip nors kitaip.**

Kad daugumas mūsų mažiau, ar daugiau gerai įsikūrusių, turi geras pozicijas, turi bankuose sutaupų ir važinėja gražiais automobiliais, bei jau gerokai fiziniai nutukę, reikalo esmės nepakeičia.

Jei dalis, sakau dalis, čia gimusio jaunimo yra nutolę nuo to kas mums “seniams”, buvo, yra ir bus šventa, yra mūsų, t.y., jaunimo tėvų ir viską į košelieną suvirinančio katilo kaltė. Bet ir čia, net patys amerikiečiai jau kelia reikalą pripažinti “mažumų” vaidmenį šio krašto gyvenime ir net pradeda skirti tų “mažumų” palaikymui šiuo metu kad ir menkas lėšas. Tad dėl riebesnio amerikoniško maisto ir pluošto dolerių, nepraraskime savo tiesaus lietuviško nugarkaulio, neasimiliuokimės!

Kad mes vadiname savo sąjungą esančią “tremtyje”, kaip tik yra mūsų didesnis svoris, negu kad kalbėtumėm tiktai Amerikos, ar Kanados lietuvių vardu. Žodis “tremtyje” yra rakštis Lietuvos okupantų akyje. Neišimkime tos rakšties iš okupantų akies! Jie to tikrai, labai norėtų. Jie būtų begalo dėkingi mums už tai! Dėl žodžio “tremtyje”, kuris pagal dabar veikiančių mūsų statutų yra Sąjungos, o taip pat “Tremties Trimito” bei “Šaulės Tremtyje” pavadinimų neatskiriama dalis, būkime tvirti ir nepalaužiami. Mes to žodžio neturime atsisakyti. Geriau tegul kitos lietuviškos atsineštinės organizacijos paseka mūsų pavyzdžiu. Kurie bijosi to žodžio ir nori jį išbraukti iš vartosenos, mums ne pavyzdys. Tokių tėra tik ačiū Dievui, mikroskopinė mažuma. Dėl jų nežalokime savų idealų.

Turime pagrindo tvirtinti, kad Anglijoje, Vokietijoje, Italijoje ir net tolimoje Australijoje vis labiau auga skaičius pas mus įsiregistravusių šaulių. Prie kokios Šaulių Sąjungos jie turėtų priklausyti, jei dabartinę mūsų Sąjungą pavadintumėm Šiaurės Amerikos Lietuvių (aha, jau nebe Lietuvos...) Šaulių Sąjunga? Būsimame Sąjungos visuotiname suvažiavime naujai išrinktai Centro Valdybai reikėtų tik bent kiek paspausti, padėti bent kiek daugiau pastangų ir ten netrukus įsisteigs reguliarūs mūsų Sąjungos daliniai. Pasiskirstymas rinktinėmis tėra tik antraeilis reikalas, dėl kurio netektų tiek daug sau kvaršinti galvas jau dabar. Priešingai, sukruškime labiau, paruoškime instrukcijas steigti vienietams paminėtuose kraštuose

JAU 50 METŲ KAIP KLAIPĖDA PRIJUNGTA PRIE LIETUVOS

V. MINGĖLA

Mes, vyresnieji, dar atsimename tuos jaudinančius 1923-sius metus, kai sausio mėn., Šilutėje, buvo susidaręs Mažosios Lietuvos Vyr. Gelbėjimo Komitetas, kuris sausio 9 d. paskelbė viešumai manifestą ir pranešė, kad vietiniai lietuviai sukilo ir paėmė Klaipėdos krašto valdžią. Gelbėjimo Komitetas atstatė buvusią vokiškąją direktoriją, išleido iš kalėjimo politinius kalinius, ir paskyrė naują direktorijos pirmininką E. Simonaitį.

Mes dar neužmiršome, kad skelbiamą manifestą ir savo istorinį reikalavimą — prisijungti prie Motinos Lietuvos reikėjo paremti ginklu. Sukilėliai terado pasipriešinimą pačiam Klaipėdos mieste, kur prancūzų komisaras Petisne, jų kariuomenė ir krašto vokiškoji policija mėgino priešintis. Tačiau 1923 m. sausio mėnesio 15 d. miestas buvo užimtas. E. Simonaičio naujai sudarytoji direktorija perėmė valdžią. Lietuvos Gelbėjimo Komitetas sausio 19 d. (Šilutėje) priėmė ir paskelbė visų klaipėdiečių didįjį norą įsijungti į Lietuvos valstybę. Gi sausio 24 d. Lietuvos valstybės seimas klaipėdiečius sukilėlius išklaušė ir jų norą prisijungti prie Lietuvos didžiu širdingumu pasveikino ir priėmė.

Tačiau alijantai bandė sukilėlius ir pagalbę siunčiančią Lietuvą gąsdinti. Buvo atsiųsti keli karo laivai: anglų, prancūzų ir lenkų karo laivas "Pilsudski", kurie buvo įplaukę į Klaipėdos vandenį. Tautų Sąjungos paskatinti lenkai buvo pasiruošę 1922 m. vasario 15 d. pradėti karą prieš Lietuvą. Vilniuje buvo sutrauk-

ta keli tūkstančiai kareivių, artilerijos daliniai. Kariuomenė buvo perengta civiliai, arba policininkų, bei žandarų uniformomis. Esą, buvo suplanuota, kad pirmąjį puolimą pradėsia civiliai, policija, o vėliau prisidėtų ir kariuomenės dalys.

Tai buvo labai neramūs, tiesiog, siaubingi laikai. Bet mūsų diplomatai uoliai dirbo. Ir, pagaliau, Ambasadorių Konferencija, Santarvės valstybių — alijantų vardu perdavė visą Klaipėdos kraštą Lietuvai — taip pat visas teises ir suverenitetą — Klaipėdos krašte, Klaipėdos mieste ir jo uoste.

Vasario 19 d. 12 val. visoje Klaipėdoje buvo iškeltos Lietuvos valstybės geltona, žalia, raudona — vėliavos. Tą pačią dieną, sukilėliai, šauliai, civiliai persirengę, iš Lietuvos atskubėję pagalbos kariai, vakare iškilingai įžygiavo į Klaipėdos miestą ir užėmė visą kraštą. Tai buvo neužmirštino triumfo, didžio džiaugsmo dienos visai lietuvių tautai.

Vasario 19 d., anglų kreiseris ir visi prancūzų karo laivai (o taip pat ir lenkų karo laivas "Pilsudski") gavo įsakymą apleisti Klaipėdos vandenį. Prancūzai pakrovė į savo laivus visą savo ir ne savo turtą, visus karius, t.y., tuos, kurie priešinosi ir kovojo prieš lietuvių sukilėlius.

Lietuvių tauta šventė didžio džiaugsmo dienas. Vasario 20 dieną Kaune, Karo muzėjaus bokšte buvo iškilingai iškelta Mažosios Lietuvos vėliava. Nuo to meto Mažoji ir Didžioji Lietuva sudarė vieną Lietuvos Respubliką. Minios žmonių susitelkė prie Karo muzėjaus. Ministras pirmininkas E. Galvanauskas, Lietuvos vyriausybės vardu, viešai paskelbė, kad Klaipėdos kraštas — Mažoji Lietuva, nors ir ne visa, bet visas Klaipėdos kraštas su durimis į laisvą pasaulį, prijungtas prie Lietuvos Respublikos.

Kada vyko Klaipėdos krašto perdavimas naujai direktorijai, senosios direktorijos pirmininkas E. Simonaitis tarė šio turinio kalbą (vokiškai ir lietuviškai):

"Kada mes jau ištisas savaites derėjomės su ypatingąja santarvininkų komisija, nusprendėme atsistatydinti, šitą žingsnį žengėme dėl šių priežasčių: 1) juk turėjo būti kas nors daroma, idant santarvininkų autoritetą atitaisytume; 2) ypatingoji santarvininkų komisija pakartotinai ir gana griežtai pareiškė, kad į keletą dienų po provizorinės valdžios sudarymo, pasiuntinių konferencija galutinai išspręstų Klaipėdos krašto likimą, o tai būtent, sulig Šilutės deklaracija ir kad toliau tuojau po įvykusio nusprendimo visas vyriausias komisariatas ir sąjungininkų kariuomenė iš krašto atstos (išeis). Mes negalime abejoti apie aukštos komisijos, kuri vardan santarvininkų vyriausybę davė šituos pareiškimus, — teisingumą ir todėl, kaip geri patriotai, nusprendėme šitą žingsnį daryti. Mes visi velijame, kad Klaipėdos kraštas turėtų žydinčią ateitį, todėl kreipiamės į mūsų tautiečius su prašymu padėti, idant šitą siekimė atsiektume. Kad mes laisvę iškovojome, mes ir saugosime ją, kad nepakliūtume į vergovę. Tegyvuoja Klaipėdos kraštas, priklaustas prie Lietuvos Respublikos. Klaipėda, 1923 m. vasario 15 d. (kalba netaisyta. V.M.)

Klaipėdos krašto Direktorija: E. Simonaitis, dr. Gaigalaitis, Reisgys, Toleikis, Lekšas."

Po to Santarvės nepaprastosios komisijos atstovas perskaitė raštą; jis patvirtina naujai sudarytąją Direktoriją, kurios pirmininku buvo paskirtas Viktoras Gailius. Ta pačia proga nepaprastos komisijos pirmininkas p. Klenšanas pasakė pataikūnišką kalbą: esą santarvininkai senai rūpinęsi išspręsti Klaipėdos krašto likimą tei-

se ir ieškokime galimybių steigti šaulių dalinius net ir Pietų Amerikoje, kur yra didesnės lietuvių kolonijos. Tai nėra utopija. Tai yra visiškai reali galimybė. Ruoškimės žygiuoti pirmyn, o ne gėdingai, prisidengdami nerealiais ir todėl nesveikais Šaulių Sąjungai sumetimais, trauktis į menkesnes pozicijas iš dabartinių gana neblogų pozicijų! Esame kovos organizacija. Tad ruoškimės į kovą atgauti Lietuvai Nepriklausomybę! Mes nesame jokie Amerikos ar Kanados šauliai. Esame Lietuvos šauliai! Tokiais būkime ir toliau! Mūsų Sąjun-

gos potencialas dar nėra kaip reikiant išnaudotas. Siūlomi vieno-kito asmens (mažumos) pakeitimai mūsų Sąjungos struktūroje tikrai degraduotų Sąjungos potencialą. Toksai nelemtas žygis kad ir nesąmoningai, tikrai patalkintų mūsų Tėvynės Lietuvos okupantų užmačioms. To, tikrai, nei vienas sąmoningas šaulys juk nenori.

Šaulių Sąjungos struktūrą ir jos pavadinimą keisime tada, kai Sąjunga atsikurs vėl laisvoje Lietuvoje su jos Centro Valdyba mūsų sostinėje, kada vėl atsikurs NEPRIKLAUSOMA LIETUVA.

giamai, bet tam buvusi sunkiai nugalima kliūtis, kadangi Lietuva nebuvo pripažinta didžiųjų valstybių de jure. Iš tos kalbos reikėjo spręsti, kad santarvininkai seniai norėjo perduoti Klaipėdos kraštą Lietuvai.

Po šios kalbos sekė naujosios Direktorijos pirmininko Viktoro Gailiaus žodis:

“Gerbiamieji, nepaprastos santarvės komisijos nariai, brangūs tautiečiai, gerbiami kolegos! Skaitau savo pirmutine pareiga reikšti padėką aukštosios santarvės komisijos nariams už padėtas pastangas rasti mūsų krašto likimui tokį išsprendimą, kad jis būtų natūralus ir normalus. Jūs, gerbiamieji nepaprastos komisijos nariai, liksite mūsų atminty neužmirštami ir Jūsų vardai bus neišdildomai įrašyti mūsų krašto istorijoje. Dėka Jūsų pastangoms šiandien užsibaigia visa eilė iš dalies mums nemalonių ir nenorėtų įvykių. Bet šitie įvykiai užmiršti! Šiandien, kaip jau sakytą, yra susitaikymo diena. “Taika ir santaika”, taigi, teesie mūsų visų tolimesnio veikimo obalasis. Klaipėdos krašto lietuvių dauguma pasiekė tai, ko ji senai geidė. Su šita nauja padėtimi, tikiu, kad Klaipėdos krašto vietiniai vokiečiai, turėdami šį neatmainomą perversmą omeny, neatsisakys bendrai su lietuviams taikiai ir santaikiai dirbti mūsų krašto labui. Bet mes, naujosios direktorijos nariai, pasižadame veikti toj prasmėj, kad lietuvių daugumos tautiniai reikalai būtų saugojami, bet, kad nebūtų skriaudžiami ir vokiečiai. Tokio pat dėsnio pasistengsime prisilaikyti ir ūkio reikaluose, socialiniuose ir visuose kituose, būtent, visiems mažiems ir dideliems būti teisingais. Savo sandarbininkų valdžioje ir visų veikėjų bei krašto gyventojų ir visuomenės mes prašome šiose mūsų pastangose mums padėti”. (Kalba netaisyta. V.M.)

Pasibaigus oficialiai daliai, visi konferencijos dalyviai dalyvavo šauniausiam Klaipėdos viešbutyje vaišėse. Tarp senosios ir naujosios direktorių lietuvių ir vokiečių veikėjų, santarvės komisijos narių, dalyvavo ir Klaipėdos sukilimo vadas Budrys (Trimitas Nr. 127) 1923.II.16.

1923 m. vasario 20 d. — Klaipėdos prijungimo šventė

Klaipėdos prijungimo įvykis netikėtai virto visos Lietuvos triumfaline švente. Visas Kaunas iš pat ryto buvo pasipuošęs vėliavomis. Geltonos, žalios ir raudonos spalvų mirguliuavime skendėjo visas Kaunas.

8 p. K. K. Valdoto p. Ryšių kp. kariai, iš k. sėdi: Juozas Leščinskas, Kostas Šlevė, Andrius Klimaitis (jo dėka gauta ši nuotr.), Geštas; stovi: Leškauskas, Ildelfonsas Dalbokus — rusų sušaudytas laisvės kovotojas Kraklių miestyje, Antanas Štaras, Mertelis ir Vladas Zinkus — laisvės kovotojas, rusų sušaudytas kartu su J. Dalboku.

Vėliavos! Vėliavos! Vėliavos! 12 val. dienos krautuvės ir įstaigos užsidarė. Visi srautu išsipyklė į gatves. Tūkstančiai žygiavo Karo muzėjaus kryptimi. Lygiai 12:40 min. prie muzėjaus atvyko ministeris pirm. E. Galvanauskas. Jis pranešė linksmą žinią: “Klaipėda prijungta prie Lietuvos!” “Valio!” — griausmingai atsakė tūkstantinė minia. Šauksmams ir džiaugsmui ir galo nebuvo. E. Galvanauskas savo trumpame sodriame žodyje kvietė mylėti tėvynę labiau ir daugiau negu iki šiol; kvietė būti vieningiems, vengti siauro partingumo. Po jo kalbėjo Mažosios Lietuvos atstovas neužmirštinas Vanagaitis. Griausmingai pabrėžė, kad už Klaipėdos kraštą reikėjo mokėti Lietuvos didvyrių krauju ir gyvybėmis. Niekas veltui neduoda laisvės! Jeigu nesiryžtume didvyriskai aukai, suklimui ir mirčiai, Klaipėdą valdytų kaip Freištata lenkai. Klaipėdą išvadavo ne diplomatai, bet sukilėliai, savanoriai — šauliai ir kariai. Lietuvos šauliai padėjo klaipėdiečiams išsivaduoti iš 600 metų vergijos. Po to, Vanagaitis skambino Laisvės Varpu skelbdamas visai Lietuvai džiaugsmingą žinią, kad Klaipėdos kraštas jau prisijungęs prie savo Motinos Lietuvos. Klaipėdos kraštas

ir visa Lietuva sudaro vieną gyvą kūną. Dar didesnę entuziazmą sukėlė Šaulių Sąjungos Centro Valdybos nario Rap. Skipičio žodis. Jis iškėlė idėją, kad Klaipėdos laisvė išpirkta krauju ir vargais labiausiai patriotingų Lietuvos vaikų, todėl Lietuvos piliečiai privalo nuolatos budėti, kad laisvė lietuviams negali būti varžoma. Tūkstančiai manifestantų aplankė prezidentą A. Smetoną. Kalbėjo prezidentas. Minia sugiedojo orkestrui pritariant Lietuvos Himną ir džiaugsmu degdama išsiskirstė. (Pasinaudota: “Trimitas” 1923 m. vasario 22 d. Nr. 128)

Redaguoja —
 Š. P. Petrušaitis
 1561 Holmes Ave.
 Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

ŠAULIAI IR V. PŪTVIO PAGERBIMAS

DR. K. PAUTIENIS

Būdami V. Pūtvio, Šaulių S-gos įkūrėjo, pasekėjai ir jo idejų vykdytojai, mes plečiame tremtyje ša. lišką veiklą ir tvirtai tikime į Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Daug šaulių okupuotos Lietuvos nežmoniškoje priespaudoje, paniekinti velka vergijos jungą. Daug šaulių Sibiro tundrose ir stepėse kovoja su gyvybe ir mirtimi, bet jų visų širdyse ir sąmonėse Lietuvos laisvės ideja buvo ir yra gyva. Komunizmas žmogaus kūną užkariavo ir pajungė sunkiems darbams, bet jo sąmonės neužkariaus ir iš jo Lietuvos laisvės idejos neatims.

Lietuvos ŠS-ga gražiai klestėjo, bet okupantas ją sunaikino. Amerikoje ir Kanadoje atsikūrę šauliai savo veiklą plečia. Dabartiniu metu šauliai turi virš 20 kuopų, bei kitų padalinių.

V. Pūtvis mirė. Jo mūsų tarpe nėra, bet jo milžiniški atlikti Lietuvai ir šauliams darbai nemirė ir nežuvo, nes jie ir šiandien gyvi mūsų širdyse ir sąmonėse. Už didelę Pūtvio veiklą Lietuvai ir šauliams, šauliai ir lietuvių visuomenė atsidėkodami ir jį pagerbdami pastatė paminklus Vytauto Didžiojo muzėjaus sodelyje ir Tauragėje. Daug gatvių ir šaulių namų buvo pavadinta V. Pūtvio vardu. Kai 1929 m. mirties liūdna žinia išsiplėtė po visą kraštą, Lietuva apsigaubė liūdno gedulo stoviu.

Kyla klausimas, kas V. Pūtviui davė tiek daug energijos, pasiryžimo ir pasišventimo dirbti savo gimtajam kraštui? Greičiausia, didžiausia priežastis buvo, kad jam tėvų žemės meilė buvo svarbiau už viską ir jis, todėl, visas savo dvasines ir materialines jėgas paaukojo lietuvybei ir Lietuvos laisvės kovai.

Lietuviai, pabėgę nuo komunizmo persekiojimo ir gyvendami Vokietijoje, pasistatė meniškų lietuviškų kryžių. Visokiomis progomis Amerikos lietuviai stato meniškus lietuviškus kryžius. Kle-

velando tautiniuose darželiuose yra puikus lietuviškas darželis su dr. J. Basanavičiaus, dr. V. Kudirkos ir Maironio paminklais. Dainavos stovykloje prie kelio pastatytas medinis gražus kryžius. Jau laikas ir mums šauliams rimtai eiti prie sprendimo ir pradėti statyti paminklą šaulių įkūrėjui V. Pūtviui. Detroito šauliai nusipirko didelį žemės plotą kur, greičiausiai ateityje, bus pastatytas koks nors pastatas. Toje vietoje būtų galima pastatyti ir V. Pūtvio atminimui paminklą. Klevelando draželiuose irgi yra galima pastatyti V. Pūtviui paminklą, nes ir Lietuvoje Karo muzėjaus sodelyje stovėjo V. Pūtvio ir dr. J. Basanavičiaus paminklai.

Prieš apsisprendami statyti paminklą ar kryžių, pakalbėkime kuris būtų naudingesnis ir ilgiau laikytų. Kryžius, iš esmės, nėra smerktinas. Meniška padarytas turi savo tautinį menišką grožį, bet kryžiaus statymas turi neigiamų pusių, nes kaip ir visi kryžiai, po kurio laiko, atmosferos pakeitimų būna sunaikinami ir nepalieka jokių pėdsakų. Kryžius yra trumpam laikui stovinti atmintis, tik mums patiems, o gal ir vaikams. Kas atsitiko su Vokietijoje pastatytais kryžiais? Labai gaila ir liūdna: pūsta ir griūna tie, su didelėmis iškilėmis pašventinti, kryžiai. Dėl to meto mūsų neapsižiūrėjimo ir trumparegiškumo, nes reikėjo statyti ilgesniam laikui granitinius paminklus. Dabar turime gėdytis dėl nykstančių Vokietijoje medinių kryžių. Ar dar mums neužtenka skaudžios pamokos, kad tokių medinių kryžių nereikia statyti? Reikia statyti tokios medžiagos kryžius ir paminklus, kad jie greitai nesunykėtų, bet ilgai stovėtų ir bylotų tiems žmonėms, kurie paskui mus čia Amerikoje gyvens. Reikia sutikti su tuo, kad ateityje Amerikoje gyvens žmonės kalbą tik angliškai. Ant paminklo turėtų būti užrašas dviem kalbom, angliškai ir lietuviškai, kad būsimos kartos keleivis, praeidamas pro paminklą, galėtų sužinoti, kad čia kadaisiai gyveno lietuviai.

1410 m. Žalgirio mūšyje žuvusiam ordeno magistrui Ulrichui von Jungingenui buvo pastatytas akmens paminklas, kuris greičiausiai ir šiandien te-

ARGI ŠAULIŲ SĄJUNGA VIENUI VIENA TREMTYJE?

O. ŽADVYDAS

Šaulių organizacijoje žodį "Tremtyje" pradėjo vartoti iniciatoriai 1952 m. atkurdami Lietuvos Šaulių Sąjungą šiaurės Amerikoje (JAV ir Kanadoje). Jie nepažymėjo kur buvo atkurta, bet parinko pakaitalą — "Tremtyje". Dėl šio nelemto žodžio yra skirtingų nuomonių, net praslinkus dvidešimtmečiui tebediskutuojama.

Visi sutinka ir nesiginčija, kad tremtiniais yra tie lietuviai, kurie iš savo gimtojo krašto buvo gėgę ištremiti raudonojo ir rudojo okupanto į koncentracijos stovyklas. Bet nesutariama kuriuo vardu vadinti tuos asmenis, kurie iš savo gimtojo krašto pasitraukė į kitas šalis gresiant pavojui būti suimtiems vieno ar kito okupanto.

Šios grupės asmenys pasitraukė iš Lietuvos įvairiomis aplinkybėmis ir ne vienu metu. Sovietų Sąjungai jėga ir klasta okupavus Lietuvą 1940 m. birželio 15 d., jau sekančią dieną lietuviai pradėjo palikti okupuotą Lietuvą, pasitraukdami į Vokietiją. Tas tęsėsi visą pirmąjį okupacijos metą. 1941 m., repatriacijos priedanga, irgi, dalis lietuvių išvyko į Vokietiją. II-jo Pasaulinio karo, vokiečių okupacijos metu vieni buvo išvežti darbams, kiti gi, kaip politiniai kaliniai, paimti į vokiečių kariuomenę, evakuoti, o vokiečių-rusų frontui artėjant prie Lietuvos sienos, pasitraukė į Vakarų, bei Švediją.

Vokietijai kapituliuojant ir jos teritoriją užėmus sąjungininkams, lietuviai, kaip ir kitų tautybių pabėgėliai, nebegalėjo grįžti į savo kraštą dėl bolševikinio teroro grėsmės. Šiuos asmenis sąjungininkai paėmė savo globon ir įsteigė stovyklas. Jūs pavadino Displaced Persons (DP) vardu, bet ne "Exile".

Vėliau vyko DP įkurdinimas kituose kraštuose. 1947 m. JAV sutiko

pas save priimti DP, jų skaičiuje ir lietuvių. Taigi prasidėjo emigracija. Suėjus atitinkamam laikui, dauguma priėmė tų kraštų pilietybę į kuriuos jie buvo emigravę. Neatsižvelgiant į tai, lietuviai aktyviai veikia prieš okupantą ir tęsia kovą atgauti Lietuvai nepriklausomybę.

Politinės grupės, sambūriai, organizacijos savo pavadinimuose neįžymi, kad jos yra tremtyje. Šauliams giminingos organizacijos: ramovėnai, kūrėjai-savanoriai, birutininkės irgi neverta žodžio "Tremtyje". Tad, ar Šaulių Sąjunga tik vieni viena yra tremtyje? Šauliams atsiskirti nuo visų ir vieniems save laikyti tremtiniais, vargu pateisinama. Nėra pagrindo būkštauti, kad atsisakydami žodį "Tremtyje" sudarysim okupantui įspūdį, jog laikas baigia užgydyti mūsų žaizdas ir, nors netiesiogiai, pasauliui būtų žinoma, kad Lietuvos Šaulių Sąjunga savo noru paliko Tėvynę, o tuo pačiu, lyg nuimtumėm nuo jo raudonos kaktos nusikaltėlio anspaudą.

Įvertinkime kas priešui pavojingiau — pavadinimas ar veiksmas? Okupantui, kuo nesivadintumėm, nesudaro reikšmės, ar mes esame tremtyje ar laisvėje. Jam pavojinga priešiška veikla. Apie Šaulių Sąjungą okupantas štai ką paskelbė MLTE (Mažojoje lietuvių tarybinėje enciklopedijoje) III t. 372-373 psl. "Lietuvos Šaulių sąjunga, — nacionalistinė karinė organizacija, veikusi 1919-40... Su hitlerininkais pabėgusių į Vakarų Š. s. veikėjų iniciatyva šaulių org-jos buvo sukurtos JAV; jos dalyvauja Tarybų Lietuvai priešiškoje veikloje. LKP CK nutarimu priklausymas Šaulių s-gai laikomas lygiu priklausymui burž. partijoms".

Dėl dabartinio pavadinimo "Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje" ir Centro valdyboje kilo diskusijos. Buvo pasiūlyta vietoje "Tremtyje" pakeisti žodžiu "Išėjvija". Po svarstymų buvo paliktas senasis pavadinimas. Bet po dviejų metų vėl iškilo

tas pats klausimas. "Kario" 1972 m. Nr. 7 ir 9. "Tremties Trimito" skyriuje tilpo du diskusiniai straipsniai. Pirmame straipsnyje pasisakoma už palikimą dabartinio pavadinimo, kitame siūloma pakeisti į "Šiaurės Amerikos Lietuvių Šaulių Sąjungą". Dėl šio pavadinimo tikslumo kyla klausimas, ar Šaulių Sąjunga atstovauja Lietuvą, ar lietuvių? Juk Sąjunga yra tąsa Lietuvos valstybės, ne lietuvių. Reikėtų nekeisti. Be to, pradžioje turi būti Sąjungos vardas, o pabaigoje kur ji yra.

Straipsnyje užsimenama, kad Sąjungos pakeitimą reikėtų padiskutuoti prieš Sąjungos atstovų suvažiavimą. Šiuo reikalu pasisakoma ši klausimą nagrinėti iš esmės. Taigi ne daug laiko iki suvažiavimo.

Sugestijos tokios: minėtą klausimą pavesti diskutuoti suvažiavimo atstovams būtų netikslu. Viena, iš praeries žinoma, kad daug laiko sugaištama oficialiai daliai, o likusis lieka einamiems reikalams. Skubama, paviršutiniai atliekama, o vėliau išskyla netikslumai ir tenka sekančiame suvažiavime tuos pačius reikalus iš naujo svarstyti. Diskusijos ilgai užtrunka, be to, ar atstovai pareikš visų narių nuomonę, jei dalinių metiniuose susirinkimuose tas klausimas nebus nutartas? Iš spaudos žinoma, kad kairieji daliniai jau metinius susirinkimus įvykdė. Kodėl ši klausimą pavesti atstovams, o ne visiems Sąjungos nariams? Šis klausimas liečia visus šaulius, tad reikia leisti pareikšti nuomonę visiems, o ne daliai. CV-ba aplinkraščiu arba parengta anketa surinktų žinias. Anketas daliniai gali padauginti ir išsiuntinėti savo dalinių nariams. Surinktas žinias pristatyti CV-bai, kuri duomenis pateiktų suvažiavimo atstovams, o šie daugumos nuomonę patvirtintų. Atstovams liktų daug laiko einamiems reikalams svarstyti, gi Sąjungos nariams leista pareikšti nuomonę.

1973 Vlado Pūtvio metai, I-3.

bestovi ir liudija praeiviams apie įvykusį to meto didžiausią karo mūšį. Kas būtų atsitikę su mediniu kryžium?

Romos imperija savo sienas atžymėdavo akmens stulpais su tam tikrais ženklais ir užrašais. 1946 m. Vokietijoje, keliaudamas iš Muencheno į šiaurę, už kokių 40 km pastebėjau prie plento akmens stulpą. Dideliam mano nustebimui, pa-

skaitęs radau, kad tai Romos imperijos sienos stulpas. Pietinėje stulpo pusėje parašyta Romos imperija, o šiaurinėje pusėje — barbarai. Romiečiai tuo laiku visus gyvenančius į šiaurę nuo savo sienų vadino barbarais.

Šiandien mes negalėtumėme džiaugtis ir grožėtis daugelių istorinių liekanų, jei jos būtų buvę nastatytos medinės

LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGA TREMTYJE

Dipl. teis. ALGIRDAS BUDRECKAS

Buvę šauliai atkūrė Šaulių Sąjungą Š. Amerikoje ir ją pavadino "Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje".

Lietuvos šauliai buvo priversti palikti savo tėvynę. Jie pasitraukė ne savo noru, bet dėl politiškaikai nepakenčiamo persekiojimo ir žudymo, kurį vykdė komunistinis režimas Lietuvoje. Šauliai palikę savo tėvynę, ieškojo kituose kraštuose prieglaudos. Ta prieglaudos teisė yra vadinama azilio teisė.

Azilio teisė turėtų būti puoselėjama tarptautiniu mastu. Deja, ne visos kad ir kultūringos valstybės politiniams bėgliams tą teisę suteikia.

Karui pasibaigus daugelis negrįžo į savo kraštus. Taigi, po II Pasaulinio karo atsirado tremtiniai. Be azilio teisės yra dar egzilė. Žodis egzilė

reiškia priverstinį pasitraukimą iš savo krašto — tremtį.

Šauliai pasitraukę iš aneksuotos (jėga prijungtos) Lietuvos ir atkurdami Šaulių Sąjungą Š. Amerikoje, ją pavadino "Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje". Tokį pavadinimą davė tik dėl to, kad laisvasis pasaulis žinotų, jog šiai patrijotinei organizacijai okupuotoje Lietuvoje vietos, ne tik nėra, nes rusų komunistai užgrobę kraštą šaulius pirmus persekiojo, trėmė į Sibirą, ten juos badu naikino ir šaudė. Todėl, kam buvo lemta išlikti ir pabėgti iš už geležinės uždangos, šiandien yra šventa pareiga niekad to nepamiršti ir skelbti visam pasauliui sovietų komunistų atliktą ir toliau vykdomą mūsų tautos žiaurų genocidą.

Šauliai, atkurdami Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje, jau iš anksto turėjo omenėje įrašyti žodį *tremtis*, nes tai svarbiausias tikslas ir požymis atkurtos organizacijos. Ji veiks iki atsikurs Nepriklausoma Lietuva.

Šaulių patrijotinė organizacija, be pavadinimo "tremtyje", neparodytų savo pilno veido, kad ji yra atkurta vesti bekompromisinę kovą dėl Lietuvos laisvės.

Jei kas tuo abejoja, tenebūna šauliu.

ŠAULIŲ SAJUNGA AUGA

Junco Beach, Fla. šaulių grandis surengė Klaipėdos atvadavimo 50 metų sukakties minėjimą.

1972 m. gale įsisteigusi Junco Beach šaulių grandis, padaugėjus šaulių skaičiui, susirinkimui vienbalsiai pritarus, persiorganizavo į LŠST šaulių kuopą.

Metinis susirinkimas įvyko 1973 Vlodo Pūtvio metais, sausio 21 d. J. I. Kapčių salėje, kur gana gausiai susirinkę šauliai paminėjo Klaipėdos krašto atvadavimo ir prijungimo prie Lietuvos sukaktį.

Sudarytas prezidiumas:

pirm. P. Mikšys, susirinkimui pirmininkavo J. Kapčius, sekretorė — A. Pilipavičienė. Visi susirinkimo laivai atsistojimu, tylos minute, pagerbė žuvusius sukilėlius. Invokaciją, labai prasmingomis ir giliomis mintimis, perskaitė kun. šaulys A. Bielskis. Žuvusiųjų garbei, negestančios meilės vedini, šauliai sugiedojo "Marija, Marija" giesmę. Iš šalies stebint, viskas vyko pagal programą, tiksliai, nuoširdžiai, didžioje meilėje žuvusiems savanoriams, šauliams, partizanams. Po giesmės Klaipėdos krašto atvadavimo dalyvis A. Skučas savo paskaitoje "Klaipėdos krašto

atvadavimas" priminė tuos istorinius ir šiurpius laikus.

A. Skučas savo paskaitoje paminėjo, kad jo atmintyje pasiliko kai nuo prancūzų kulkosvaidžių ir granatų žuvo kar. Burokevičius ir 19 eilinių šaulių. Šaulių sukilėlių tarpe buvo gana daug karių, bet jie visi, kaip ir šauliai, buvo apsirengę civiliais drabužiais. Priešą pavyko nuginkluoti

Paskaita buvo reto įdomumo, gili, prasminga ir savo turiniu labai įdomi. Retai tepasitaiko tokių paskaitų girdėti.

Kuopos pirm. P. Mikšys, visų klausytojų vardu, širdingai padėkojo prelegentui už įdomią paskaitą.

1973 metams, buvo išrinkta nauja valdyba: pirm. P. Mikšys, vicepirm. V. Mazoliauskas, parengimų vadovas J. Kapčius. Kontrolės komisijon išrinkti: A. Pilipavičius ir I. Kapčienė. Malonu, kad į naują šaulių dalinį įstojo ir senos kartos patriotas A. Pakšys ir jo duktė Hilda Pakšaitė. Į šaulius įstojo ir žurnalistas M. Tamulėnas. Floridoje jis gyvena daugiau kaip 8 metai.

Sekantis Junco Beach šaulių kuopos susirinkimas įvyks A. Pilipavičių ir Dirsų jūros krantinėje, gražiame ir dideliame motelyje "Ocean

Lodge", šiuo adresu: 570 Ocean Drive, Junco Beach, N. Palm Beach, Florida 33408, telef. (305) 848-5528.

Susirinkimas buvo užbaigtas dariniu Lietuvos himno sugiedojimu.

b.m.

50 METŲ

KLAIPĖDOS ATVADAVIMO SUKAKTIES PAMINĖJIMAS

Šiomet, sausio 14 d., Detroito savanoriai-kūrėjai, ramovėnai, birutietės ir šauliai kukliai, bet gražiai ir įspūdingai paminėjo Klaipėdos atvadavimo 50-ties metų sukaktį.

Minėjimas pradėtas pusę vienuoliktos Šv. Antano parapijos bažnyčioje pamaldomis. Giedojimui vadovavo muz. Zaranka.

Bažnyčion, gražiai išsirikiavę, su vėliavomis, įžygiavo šauliai, savanoriai-kūrėjai, ramovėnai. Nerikiuotoji lietuviškoji visuomenė užpildė bažnyčią.

Kun. K. Simaitis, kaip ir dera tokią rimties kupiną dieną, pasakė atitinkamą pamokslą.

Minėjimas Lietuvių namuose

Nesivėlinant, pusę dvyliktos, programos vedė Stefanija Kaunelienė, pakvietė kun. A. Baboną perskaityti invokaciją ir atsistojimu pagerbti

šviesią atmintį paguldžiusių galvas karžygių.

Mažosios Lietuvos himną "Lietuviais esame mes gimę", vieton giedoti, šįkart labai jausmingai, gražiai tartimi padeklamavo jaunuolė Taura Zarankaitė. Bet ar nebūtų gražiau jei ir šiuos himno žodžius visuomenė pagerbtų atsistojimu?

Paskaitai skaityti buvo pakviestas Šaulių Sąjungos pirmininkas Vincas Tamošiūnas. Paskaita buvo labai įdomi ir trumpa, užtrukusi vos 20 minučių. Tai retenybė! O kiek daug Mažosios Lietuvos istorinių duomenų pateikta!

Meninė dalis

Apie Klaipėdos kraštą, sienų apsaugą, to krašto žavią gamtą, elnius ir briedžius be leidimų vaikščiojančius per Lietuvos ir Vokietijos sieną, iš Neverdausko knygos, tikrai meniškai paskaitė šaulys aktorius ir dailininkas Vyt. Ogilvis. Su pasitenkinimu tokių skaitinių pasiklausytume ir daugiau. Aktoriui nepagailėta smarkių katučių. Tai klausytojų nuoširdi padėka. Ne vienas mūsų pagalvoja-

me, kad gerai, kad turime tokių gabių asmenų.

Duota pasireikšti ir jaunuoliams. Eilėraščius deklamavo: Donatas Bitlierius, Edvardas ir Petras Vasiliauskai.

Klaipėdos vadavimo 7 gyvi liudininkai

"Stasio Butkaus" šaulių kuopos veikli, lietuvišku žodžiu turtinga, Stefa Kaunelienė lietuviškajai visuomenei Detroite, ypač kultūrinėje srityje, daug duoda. Ji visur ir prisideda. Įvairios tautodailės ir meno parodos be jos nagingų rankų, ryžto, pasišventimo neapseina. O jai visur talkina ir padeda "Stasio Butkaus" šaulių kuopos ir Šaulių Sąjungos pirmininkas V. Tamošiūnas. Jo automobiliukas, beruošiant parodas ne tik lietuviams, bet ir amerikiečių visuomenei, tik rieda ir rieda bevežiodamas mugėms ir meno parodoms iš lietuvių suskolinčius ir už deimantus brangesnius eksponatus. Taigi ir šį Klaipėdos 50-čio jubiliejų suruošė "Stasio Butkaus" šaulių kuopa, vadovaujant ir viską tvar-

kant š. V. Tamošiūnui ir š. Stefani-jai Kaunelienei.

St. Kaunelienė paskaitė 7-rių, Detroite gyvenančių, Klaipėdos krašto vaduotojų vardus ir pavardes ir jų trumpas biografijas. Štai jie:

Juožas Augaitis, Petras Bliūdžius, Stasys Šimoliūnas, Kazys Spakauskas, Bronius Tatarūnas, Vincas Tamošiūnas ir Alfonsas Žiedas.

Daugumas Klaipėdos atvadavimo kovos dalyvių buvo Šaulių Sąjungos pirmininko apdovanoti medaliais. Pagirtinas apdovanojimas ir labai veiklių studentų šaulių: Roberto Selenio, Irenos Svetickaitės ir Vilijos Baukytės.

Apdovanojimą įvykdė, apdovano tiesiems medalius prisegė, buvęs ministras pirm. gen. Jonas Černius ir Šaulių Sąjungos pirm. Vincas Tamošiūnas.

Po apdovanojimo buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Visi šios didžios šventės dalyviai buvo pakviesti kuklioms vaišėmis—pietumis.

VI. Mingėla

Trečiosios šaulių kultūrinės savaitės vadovai: iš k. l-je eilėje sėdi: V. Mingėla — spaudos ir informacijos vedėjas, V. Tamošiūnas — Šaulių Sąjungos pirmininkas, V. Pauža (visi iš Detroito), stovi — K. Šimėnas iš Bostono, A. Mantautas iš Brocktono, S. Barauskas iš Montrealio, A. Mateika iš Worcesterio, J. Stašaitis iš Dorchesterio. Nuotr. K. Sragausko

ŠAULIŲ GYVENIMAS

Lietuvių Šaulių Sąjunga Tremtyje 1973 metus skelbia Šaulių S-gos įkūrėjo Vlodo Pūtvio metais, nes 1973 metai sueina 100 metų nuo šaulių įkūrėjo Vlodo Pūtvio gimimo.

-o-

Šaulių Sąjungos atstovų suvažiavimas įvyks 1973 m. balandžio 14-15 d. Detroito, Lietuvių Namuose, 3009 Tillman St. Bus renkama nauja šaulių vadovybė, banketas šeštadienio vakare, kuriame meninę programą išpildys Čiurlionio Ansamblio kanklių koncertininkės su soliste Grigaliūnaite, vadovaujant kanklių vadovei Onai Mikulskienei.

Taip pat, bus šventinama sąjungos moterų vėliava, skirta šaulei močiutei Emilijai Pūtvienei, nukankintai Sibire, atminti. Vėliavos mecenatė a.a. Stasė Pranienienė.

-o-

“Stasio Butkaus” šaulių kuopos šauliai, Vasario 16 gimnazijai remti būrelių vadovai: Feliksas Blaudzys — šaulių kuopos ir Juozas Murinas 55 ir 56 būrelio, kuriuos parėmė iš nuolatiniam apsigyvenimui į Floridą išvykusio Petro Vedeikos.

-o-

Jūrų “Švyturio” šaulių kuopa savo susirinkime, kuris įvyko gruodžio 17 d., Švento Antano parapijos patalpose, 1973 metams išrinko naują vadovybę: Mykolas Vitkus — kuopos pirmininkas, Stasys Malinauskas, Alfa Šukys ir Romas Macionis — vicepirmininkai, Vincas Rinkevičius — finansų sekretorius, Petras Bitleris — sekretorius, Stepas Lungys — išdininkas, Antanas Sukauskas — spaudos ir informacijos vadovas, Mykolas Kizis — jūrų reikalams valdybos narys, Vincas Lorenas — parengimų vadovas ir Vera Kulbokienė — moterų sekcijos vadovė. Į garbės teismą išrinkti: Vincas Šarka — pirmininkas, Kazimieras Daugvydas ir Juozas Bražiūnas — nariai. Į kontrolės komisiją: Albertas Misiūnas, Algis Bražėnas ir Antanas Kriščiūnas. Susirinkime dalyvavo LŠST cv pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir Spaudos ir Informacijos vadovas Vladas Mingėla ir abu ten tarė žodį.

Susirinkime kuopos vicepirmininkas Stasys Malinauskas buvo pakeltas į garbės narius, o kuopos pirmininkas Mykolas Vitkus spaudos informacijos ir kultūros fondui paskyrė auką \$100.00.

Susirinkimą pravedė kuopos vicepirmininkas Stasys Malinauskas, o

sekretoriavo Kazimieras Daugvydas. Dalyvavo 57 nariai.

-o-

“Stasio Butkaus” šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyks 1973 m. vasario 25 d. 12:15 val. Lietuvių Namuose.

A. Grinius

JŪRŲ ŠAULIAI GYVUOJA

Dažnai esti, kad sekmadieniais Lietuvių Namai Detroito nesutalpina besiburiančius posėdžiams, susirinkimams organizuotus lietuvius. Taip ir šįkart (gruodžio mėn. 17 d.) neužteko vietos ir “Švyturio” jūrų kuopos šauliams. Tad susirinkimas įvyko “Šv. Antano” parapijos salėje. Šioje bažnyčioje klebonauja švyturiečių kuopos kapelionas kun. K. Simaitis. Jis mielai užleido bažnyčios salę. Susirinko 54 kuopos šauliai. Metinis šaulių susirinkimas buvo gyvas, labai darbingas ir įdomus.

Kuopai vadovauja ltn. Mykolas Vitkus, tikrai pasišventęs lietuviybei, šauliškomis idėjoms ir Lietuvos laisvės kovai kultūrinėmis priemonėmis. Šiuo metu kuopos pasididžiavimas — apie 30 uniformuotų šaulių.

Susirinkimą ir šiemet atidarė ltn. Mykolas Vitkus. Pakvietė susirinkimui vadovauti ltn. St. Malinauską, sekretoriumi pakviestas mjr. K. Daugvydas. Įnešta vėliava. Pirmiausia buvo pagerbta ir gražiais žodžiais prisiminta M. Vitkaus mirusi žmona Nelė Vitkienė.

Kuopos pirmininkas, primindamas Stasio Malinausko nuopelnus šauliams, pasiūlė jį pakelti kuopos garbės nariu. Didžiu pritarimu, plojant, St. Malinauskas buvo pagerbtas.

Tikrai ilgą, bet nenuobodų, 1971 m. protokolą skaitė P. Bitleris. Jam už atliktą darbą padėkota katutėmis.

Pranešimą tęsė kuopos pirmininkas M. Vitkus. Paaiškėjo, kad kuopa iš keliolikos narių paūgėjo iki 150 narių. Kadangi M. Vitkus yra ir LŠS c.v. jūrų šaulių vadovas, tad jo rūpesčiu yra įsteigtos Kanadoje, Montrealyje ir Toronte, dvi kuopos, kurios auga ir stiprėja. Detroito švyturiečiai pasižymėjo veiklumu, drausme, parengimų gausumu ir aukos dvasia.

Štai ir 1973 m. balandžio 29 d. yra pakviestas Detroitan Verikaičio vedamas Hamiltono moterų choras. Programai renkami sveikinimai jau dabar. Turima geros vilties, kad Detroito lietuvių visuomenė šiuo koncertu susidomės ir gausiai apsilankys. Numatyta šaulių susiartinimo ir bendravimo išvyka į Union Pier, kur, tikimasi, bus maloniai praleistas

laikas kartu su Čikagos jūrų šauliais. Bus aptarti ateities siekimai, darbai, veiklos sustiprinimo galimybės, ateities darbai. Itin išskeltnas nemažas pirm. M. Vitkaus nuopelnas aštuonių akrų žemės sklypo įsigijimas. Šauliai už sklypą sumokėjo 4,000 dol., tačiau iš šios sumos vien tik M. Vitkus sumokėjo 2,000 dol. Žodžiu, žemė jau priklauso “Švyturio” šauliams! Teko ne kartą apie šį šaulišką kaimą, prie lietuviškos Dainavos, kalbėti. Ten reikės dar daug pinigų pridėti. Galvojama, projektuojama apie šauliško kaimo urbanistiką. Numatoma įvairių pastatų statyba. Bus sodinami medžiai. Numatoma atlikti didieji ir brangiai kaštuoją žemės darbai. O ypač, skubos keliu, pavasarį bus kibta į šauliškos saudyklos įrengimą.

Po pirmininko, atliktų ar būsimų darbų duomenimis pagįsto, pranešimo, sekė V. Rinkevičiaus, (sekr.), išd. S. Lungio, reviz. komisijos pirm. R. Macionio, garbės teismo nario V. Šarkos pranešimai. Visi pranešimai užgirti nuoširdžiais plojimais.

Buvo iškeltas Šaulių Sąjungos Spaudos ir Kultūros Fondo ugdymo svarba. Šaulių Sąjungos c.v. Spaudos informacijos vadovaus V. Mingėla pageidauja, kad kiekvienas šaulys tam, savo Fondui, paaukotų bent vieną dolerį. Jeigu bus to Fondo kasa pilna, galima bus daug ką padaryti — remti spaudą, leisti knygas. Ir čia ltn. M. Vitkus buvo kantrus ir pasiaukojęs. Jis įteikė V. Mingėlai net 100 dolerių! Ačiū jam. Tai gražus pavyzdys!

Išrinkta nauja “Švyturio” šaulių kuopos 1973 m. valdyba: pirm. ltn. Mykolas Vitkus, vicepirmininkai — Alf. Šukys ir R. Macionis, finansų sekr. V. Rinkevičius, protokolo šefas — sekretorius P. Bitleris, išd. Step. Lungys, korespondentas informatorius Ant. Sukauskas ir valdybos narys Mykolas Kizis.

Moterų sekc. vadovė — Vera Kulbokienė; Vincas Šarka ir ltn. Stasys Malinauskas “Švyturio” kuopos garbės nariai.

Oficialioji metinio susirinkimo dalis užbaigta Lietuvos himno garsais. Tačiau ir po to, kelias valandas, buvo dalinamas mintimis apie ateities darbus. Vera Kulbokienė, Marytė Kriščiūnienė sugebėjo skaniai pavaišinti visus susirinkimo dalyvius. Jom talkininkavo dar kelios šaulės.

Tai buvo tikrai įdomus, prasmingas ir reikšmingas susirinkimas.

Daug ko jame galima buvo išmokti. Visi patenkinti, linksmos nuotaikos gaubiami, skirstėsi namo.

V. Mingėla

“SIMO KUDIRKOS” ŠAULIŲ KP. ŠVENTĖ BROOKLYNE

Sausio 21, sekmadienį, New Yorke buvo “Simo Kudirkos” šaulių kuopos šventė. Kuopa įsikūrė maždaug prieš metus. Rudenį įsitaisė vėliavą. Vėliavos pašventinimas buvo atidėtas į sausio mėnesį ir sujungtas su Vlado Pūtvio, šaulių steigėjo, šimto metų gimimo sukakties minėjimu.

Susirinko visos apylinkės buvę šauliai Lietuvoje. Suvažiavo ir iš tolimesnių vietų, iš Worcesterio, Montrealio. Iš Detroito atvyko pats c.v. pirmininkas Vincas Tamošiūnas.

Apreiškimo parapijos barmyčioje 11 val. buvo iškilmingos pamaldos. Žmonių prisirinko pilna bažnyčia.

Prieš mišias įvyko vėliavos pašventinimas. Šventinimo apeigas atliko klebonas kun. Pranas Raugalas. Vėliavo krikšto tėvais buvo dr. Juozas ir Alė Kazickai.

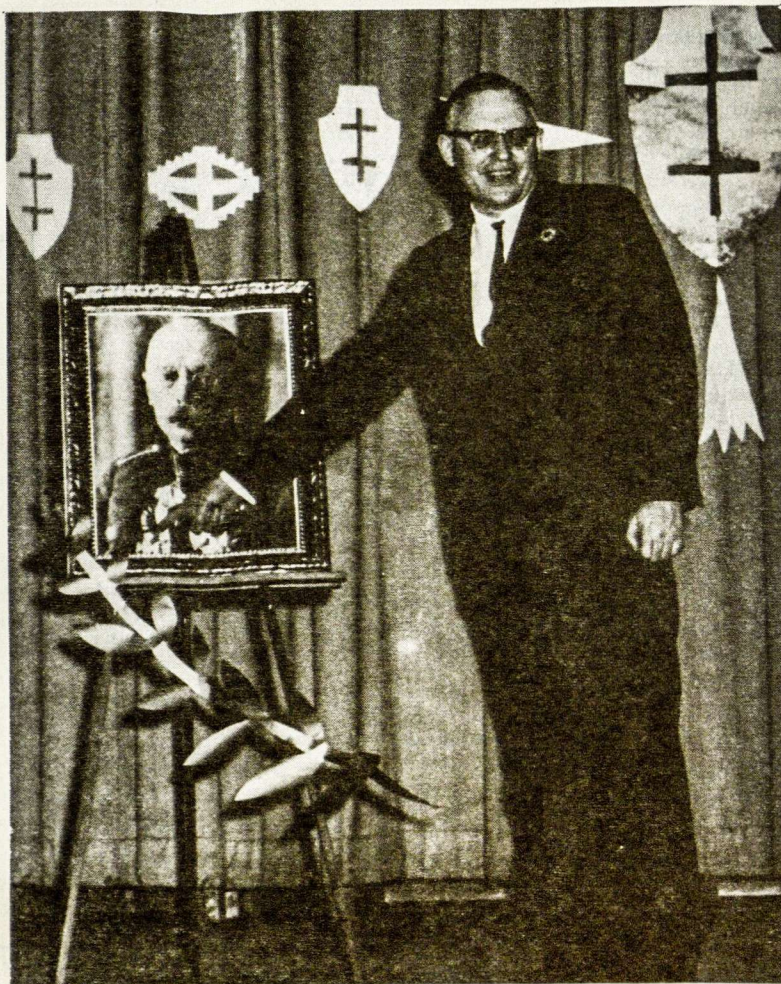
Iškilmingas koncelebracines mišias aukojo kun. P. Raugalas, kun. A. Račkauskas ir Tėv. Paulius Baltakis, OFM. Pamokslą apie šaulius ir jų veiklą, apie Vladą Pūtvį pasakė kuopos kapelionas Tėv. Paulius Baltakis, OFM. Giedojo Apreiškimo parapijos choras, vadovaujamas Algirdo Kačanausko. Pamaldos baigtos Marija, Marija ir Lietuvos himnu.

Pamaldose gražiai ir įspūdingai atrodė vėliavos. Bene pirmą kartą buvo tiek daug. Čia buvo ateitininkų skautų, veteranų, ramovėnų vėliavos, naujai pašventintoji vėliava ir pati svarbiausia ir pati puošniausia — visų vėliavų motina, iš Lietuvos atgabenta ir iki šiol išsaugota Šaulių Sąjungos centro valdybos vėliava, kurią iš Detroito į šventę atsivežė dabartinis centro valdybos pirmininkas Vincas Tamošiūnas.

Iškilminga akademija

Pasibaigus pamaldom, visi persikėlė į tos pačios parapijos salę, kuri buvo specialiai šiai šventei papuošta, išdekoruota scena, su Vl. Pūtvio didele nuotrauka. Į salę susirinko per 200 žmonių.

Antanas Reventas “S. Kudirkos” šaulių kuopos pirmininkas, pradėjo

Prof. Vaidievtis Mantautas kalba apie Vladą Pūtvį šaulių šventėj sausio 21 d., Apreiškimo parapijos salėj. Nuotr. L. Tamošaičio

iškilmingą akademiją, visus pasveikindamas ir pakviesdamas įnešti vėliavas. Vėliavų įnešimui vadovavo šaulys Julius Kumpikas. Vėliavos sustojo scenoje.

Toliau himnus sugiedojo N. Y. lietuvių vyrų choras Perkūnas, diriguojamas Vytauto Strolios.

Invokacijai sukalbėti pakvietė kun. A. Račkauską, šaulį ir nepriklausomos Lietuvos laikų, dabar irgi įjungusį į “S. Kudirkos” kuopą. Savo maldoje kunigas prisiminė Lietuvą, prisiminė ir tuos, kurie yra žuvę kaip šauliai, gindami Lietuvos laisvę, ištrėmime, Sibiro kalėjimuose.

Užbaigiant maldą, vyrų choras sugiedojo gražų “Amen”.

Pirmasis sveikino Lietuvos gen.

konsulas A. Simutis, prisimindamas šaulių veiklą Lietuvoje, prisimindamas ir laisvės ieškojusį Simą Kudirką, kurio vardu pasivadino kuopa.

Dr. J. Kazickas, vėliavos krikšto tėvas, pasakė gražią sveikinimo kalbą, išryškino šaulių siekius Lietuvoje, skatino čia susitelkti ties kultūrine veikla, Simo Kudirkos pavyzdžiu ginti Lietuvos laisvės reikalus ir šią dieną pašventintą kuopos vėliavą parnešti į laisvą nepriklausomą Lietuvą.

Į sceną pakviestas centro valdybos pirmininkas Vincas Tamošiūnas po trumpo žodžio pranešė, kad atvežė įteikti du šaulių žvaigždės ordinus. Šio šauliško ordino taryba veikia visai nepriklausomai nuo centro valdy-

bos, ir ši taryba tokia šaulių žvaigždė apdovanojo dr. K. Valiūną už gražų darbą Vlike ir Lilę Milukienę, skautų seserijos vadę, už veiklą skautų tarpe.

Paskaita apie Vladą Pūtviį

Toliau vadovauti buvo pakviesta Vanda Galbuogytė. Ji ir pakvietė šios dienos paskaitininką prof. Vaidievių Mantautą, Vlado Pūtvio anūką.

Jis kalba laisvai ir įdomiai. Neuobodu klausytis. Pradžioje buvo išryškinta visa Pūtvio istorija nuo seniausių laikų. Ilgai kalbėjo, kaip Pūtviai dalyvavo 1863 metų sukilime, apie Vlado Pūtvio tėvą, jų dvarus, jų papročius, pagaliau įdomiai kalbėjo ir apie patį Vladą Pūtviį, kaip jis studijavo, kaip iš tradicinės bajorų lenkiškos kultūros pasuko į lietuvišką veiklą, jo pastangos šviesti žmones, šaulių įsteigimą, kovas dėl Lietuvos laisvės ir — pabaigai jo laidotuves, šeimos tradicijas.

Tuoju po paskaitos buvo pasirašytas vėliavos pašventinimo aktas. Jį perskaitė Vanda Galbuogytė. (Patį aktą nupiešė ir sceną papuošė Paulius Jurkus. Perskaitytas aktas perduotas J. Kumpikui, kuris prie stalo pakvietė kleboną kun. P. Raugalą, krikšto tėvus dr. J. ir A. Kazikus, Lietuvos gen. konsulą, centro valdybos pirmininką, kuopos pirmininką.

A. A. ŠAULYS JONAS PETRAVIČIUS

1972 m. lapkričio mėn. 15 d., po sunkios ligos, mirė šaulys Jonas Petravičius, gyvenęs Kenosha, Wis.

Buvo gimęs 1897 m. spalio mėn. 15 d. Verdulių km., Radviliškio vls., Šiaulių aps. Keletą metų tarnavo Lietuvos kariuomenėje vyr. puskarininkiu, o išėjęs iš jos — viešojoje policijoje. Buvo policininku Pakruojuje, Tryškiuose ir Padubesyje. Vėliau parėjo į savivaldybių tarybą ir buvo valsčiaus sekretoriumi Šaukėnuose, Vaiguvoje ir Užventyje. Antrajai Lietuvos okupacijai artėjant, pasitraukė į Vokietiją ir iš ten atvyko į Ameriką, apsigyvendamas Kenoshoje. Aktyviai dalyvavo vietos lietuvių kultūriniame ir politiniame gyvenime, daugiausiai dirbdamas Altos skryniaus valdyboje.

Atsisveikinimą su velioniu laidotuvių kopyčioje pravedė š. Z. Lukauskas. Atsisveikinimo žodžius tarė

Taip pat pakviesta aktą pasirašyti ir visi šventėje dalyvavę žmonės.

Tuo buvo baigta ši šventė.

Pirmininkas A. Reventas pakvietė visus į apatinę salę, kur buvo vaišių stalai.

Vaišėse

Į apatinę salę susirinko apie 100 žmonių. Čia buvo gražiai užtiesti stalai. Buvo šalti užkandžiai, pyragaičiai, kava. Veikė ir šaulių baras.

(p.j. Darbininkas)

-0-

NAUJA ŠAULIŲ GRANDIS

Saulėtoje Floridoje, gražioje Juno Beach vasarvietėje, 1972 metų gruodžio 2 dieną, Klevelando "Kar. Juozapavičiaus" kp. p-ko dr. Kazio Pautieniaus iniciatyva, buvo įkurta šaulių grandis. Įstojo 8 šauliai, iš jų trys moterys: Irena Kapčienė, Elena Mikšienė ir Albina Pilipavičienė.

Kadangi artimesnėse vietovėse gyvena daug šaulių, ar norinčių s-gai priklausyti, ši grandis netruks išaugti į kuopą. Grandies p-ku išrinktas Povilas Mikšys.

Sveikiname naują vienetą ir linkime ateinančių pavasarį s-gos suvažiavime dalyvauti ir padaryti savo veiklos pranešimą.

— š. Br. Juška — LB apylinkės, š. Vl. Vilcinas — DLK Kęstučio š. kp. ir J. Kasputis — Altos sk. vardu.

Po gedulingų pamaldų Šv. Petro bažnyčioje velionio palaikai, lapkričio mėn. 17 d., palaidoti Šv. Jurgio kapinėse, Kenosha, Wis.

Laidotuvių metu karstą nešė idėjos broliai šauliai.

Liko sūnus Vygantas su šeima, kuriam reiškiamė brolišką užuojautą.

Jurgis Milas.

A.A. ŠAULYS KAZIMIERAS ŠIMKUS

Šaulys-rėmėjas Kazimieras Šimkus mirė 1973 m. sausio mėn. 11 d., Loretto ligoninėje, Čikagoje. Buvo gimęs 1902 m. liepos mėn. 26 d., Aliejų km., Raseinių vls. Gyveno Cicero ir turėjo savo namą. Žmona mirė 1969 m.

Į Ameriką atvyko 1949 m., bet šio krašto piliečiu nebuvo. Į Šaulių

-0-

Detroito Kultūros Klubo suruoštoje lietuviškų giesmių popietėje, švento Morkaus bažnyčioje, Warren, Michiga, pamokslą lietuvių kalba pasakė "Stasio Butkaus" kuopos kapelionas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Kaip ir visuomet, jo pamokslas buvo gilus, labai gražia lietuvių kalba perduotas ir nušviet Lietuvos persekiojamos Bažnyčios ir tikinčiųjų bausių padėtį.

Giesmes, kurias paruošė muzikas Stasys Sližys, išpildė jungtinis Jaunimo, Šv. Petro parapijos ir svečių iš abiejų kitų lietuviškų parapijų, choras. Giedojo daug balsingų šaulių, tiek jaunųjų, tiek vyresniųjų "Stasio Butkaus" kuopos narių.

Sajungą įstojo 1919 m. lapkričio mėn. 23 d. ir priklausė Raseinių rinktinės 22-ro būrio Bakučių skyriui. Nuo 1967 m. buvo Klaipėdos jūrų šaulių kuopos nariu. Priklausė ir eilei kitų organizacijų.

Velionis buvo pašarvotas Vance-Butkus laidotuvių kopyčioje, kur sausio 14 d. pravestas atsisveikinimas. Sausio mėn. 15 d., Šv. Antano bažnyčioje, klebonas kun. J. Stankevičius, kun. Juškai ir kun. Vilkaičiui asistuojant, atlaikė gedulingas pamaldas. Kuopos kapelionas kun. dr. A. Juška išpūdingame pamoksle apibūdino velionies asmenybę.

Atsisveikinimo apeigose, laidotuvėse ir karsto nešime talkininkavo abidvi Čikagos — "Vytauto Didžiojo" ir "Gen. T. Daukanto" šaulių kuopos. Palaidotas 1973 m. sausio mėn. 15 d. Šv. Kazimiero kapinėse su visom šauliškom apeigom.

K. Kl.

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

1973 Metų Mintys

Didžiuojama kiekvienas Naujųjų Metų sulaukęs, nors ir nežino ką jie jam atneš. Norėtusi apkabinti visą pasaulį, o ypač sesę, brolių ir toliau šauliškos veiklos keliu bežengiantį ir lietuvišką-šaulišką darbą dirbantį.

Nauji Metai — nauji lapai, sako lietuviška patarlė. Taip ir norėtusi, kad akį džiuginantieji kasmetiniai nauji lapeliai kuo greičiau susprogtų ir amžinai žaliuotų... Norėtusi, kad mūsų gyvenimo atverstas naujas lapas būtų gražiausiais žiedais nužymėtas. Ir visų darbai, darbeliai, lyg atskiri besiveržiantys upeliai sutektų į bendrai dirbamą, didelį ir naudingą S-gos darbą.

Kiekvienos sesės, brolio, o ypač kiekvieno šauliško vieneto gražus pasireiškimas, nuveikti — naudingi darbai yra kartu ir visos S-gos laimėjimas, pasididžiavimas.

Kiekviena kuopa, būrys, sekcija atversite savo veiklos naujus lapus, numatysite ir naujus darbo planus.

Būtų sveikintina, kad sesės, kur tik daugiau jūsų yra, sudarytumėte savo atskiras moterų sekcijas, kad be veiklos su broliais dar ir atskirai galėtumėte reikštis moterims labiau mėgiamose srity-

se: įvairi pagelba vienui kitoms, pagelba ligoniams ir visiems nelaimingiesiems, siuntinių siuntimas, šalpa, savo spaudos palaikymas, jos platinimas, liaudies meno propagavimas, parodėlių ruošimas, vakarojimų, kultūrinių subuvimų ruošimas ir daug, daug kitų darbų. Visai veik pamišti įvairūs kursai, kas Lietuvoje buvo svarbi šauliškos veiklos dalis. Sveikintina Klevelando šaulių kuopa suruošusi pirmosios pagelbos kursus.

Pirmosios pagelbos žinios, tiek savo šeimoje, tiek bet kurioje aplinkoje gali būti labai naudingos. O kiek kitų svarbių ir naudingų žinių galime gauti? Kas iš mūsų nenori skoningai apsirengti, jaukiai ir savame stiliuje butą įsirušti, sveikai savo šeimą maitinti ir t.t.

Sveikas savo šeimos maitinimas labai svarbus klausimas į kurį kartais per mažai dėmesio kreipiame. Ne visos sesės, gal turi laiko sekti paskutines sveiko maitinimosi žinias, reikalingus vitaminus ir t.t. Didelį pasisekimą galėtų turėti sveiko maitinimosi kursai, geri naudingi receptai ir t.t. Dietos ir daug kitų moterims rūpimų sričių.

Kaskart ieškome kuo įvairesnių darbo sričių, tada mums ir šauliška veikla bus mielesnė ir mes daugiau galėsime pasitarnauti savo tautai ir jos siekiams.

K. Kodatienė

SAJUNGOS VISUOTINAS SUVAŽIAVIMAS

Pavasarijant, balandžio 14-15 dienomis. Detroite rinksis šaulių vienetų atstovai — sesės ir broliai šauliai aptarti, panagrinėti savo aktualius veiklos reikalus, išsirinkti naują vadovybę ir nustatyti ateities gaires.

Ta pačia proga bus pašventinta ir L. Š. Sąjungos Močiutės, Sibiro kankinės Emilijos Pūtviėnės moterų šaulių vėliava, kurią padovanojo a.a. buvusi "Stasio Butkaus" kuopos veikli šaulė Stasė Pranėnienė.

Centro Valdyba jau pradėjo paruošiamuosius darbus ir dės visas pastangas, kad šios šauliškos susitikimo dienos būtų visiems įdomios.

Pasitaikančius nesklendimus bei rūpesčius palikime namie ir atva-

ziuokime gerai šventiškai nusiteikę, tai ir mūsų suvažiavimas bus šventiškas, pakili, šauliškos nuotaikos.

Lauksime kuo gausnesnio sesių atsilankymo! Prašome brolių sudaryti sąlygas joms atvykti. Moterų šaulių tolesnės veiklos aptarimui sesės turės savo atskirą pasitarimą.

Jūsų vadovė **K. Kodatienė**

1973-ųjų metų šaulių stovykla ir kultūrinė savaitė įvyks birželio mėn. 17-24 dienomis, Union Pier, prie Čikagos. Jos suorganizavimu rūpinasi S-gos garbės narys ir "Vytauto Didžiojo" š. kp. pirmininkas **Vladas Išganaitis**.

Smulkesnės instrukcijos bus paskelbtos vėliau.

KLAIPĖDOS ATVADAVIMO PENKIASDEŠIMTMEČIO MINĖJIMAS DETROITE

Prabėgo jau penkiasdešimts metų, kai santarvininkų delsimas grąžinti Klaipėdą ir visą kraštą teisėtiems jo šeiminkams — Lietuvai, sukėlė susirūpinimą ir iššaukė reakciją — Klaipėdos lietuviai susiorganizavo į Mažosios Lietuvos Vadavimo komitetą ir kreipėsi į Lietuvos vyriausybę prašydami pagelbos. Vyriausybė atvirai pagelbos duoti negalėjo, tačiau ją teikė pusiau slaptai. Didelę naštos dalį prisiėmė Šiaulių s-ga. Sukilėlių ir Klaipėdos atvaduotojų bendromis pastangomis sausio 15 d. Klaipėdos kraštas buvo prijungtas, kaip autonominė Lietuvos dalis, prie Didžiosios Lietuvos.

50-ji Klaipėdos atvadavimo sukaktis Detrolite. Sėdi iš k.: sav. - kūr., Klaipėdos atvaduotojas Stasys Šimoliūnas, Klaipėdos atvad. š. Petras Bliūdžius, kun. Alfonsas Babonas, gen. Jonas Černius, Klaipėdos atvad. Juozas Augaitis, sav. - kūr. Klaipėdos atvad. š. Bronius Tatarūnas. Stovi: Klaipėdos atv. š. Kazimieras Šapakauskas, š. Robertas Selenis, Šaulė Tremtyje red. Stefa Kaunelienė, š. Rozita Bilūnaitė, š. Regina Juškaitė, L.Š.S.T. p-kas Vincas Tamošiūnas ir Klaipėdos atvad. š. Alfonsas Žiedas. Nuotr. K. Sragausko

Detroito kūrėjai — savanoriai, ramovėnai, birutietės ir šauliai sausio 14 d. paminėjo šią itin svarbią sukaktį. Jau išvakarėse Šv. Petro lietuviškoje bažnyčioje “Stasio Butkaus” kuopos kapelionas kun. Viktoras Kriščiunevičius atlaikė už Klaipėdą vaduojant žuvusius šv. mišias. Sekmadienį 10:30 val. Švento Antano bažnyčioje organizacijos dalyvavo su vėliavomis. Klebonas kun. Kazimieras Simaitis, ta proga, pasakė gražų pamokslą. Per tikinčiųjų maldas buvo prisiminti žuvusieji ir gyvieji Klaipėdos vaduotojai.

12:30 val. Lietuvių Namuose įvyko iškilmingas minėjimas. Nežiūrint siaučiančio gripo ir išvakarėse vykusio koncerto, bei tuo pat metu vykstančio Lietuvių B. D. apylinkės seniūnų susirinkimo, susirinko virš šimto. (Kyla mintis — ar būtinai tą pat vakarą reikėjo ruošti tą susirinkimą, ar negalima buvo jį nukelti bent vieną valandą toliau?!) Detrolite visus panašaus pobūdžio minėjimus ruošia visos karinės organiza-

cijos kartu, tik patį darbą prisiimdami atskiri vienetai pakaitom, pav., Kariuomenės atk. minėjimą pravedė “Švyturio” kuopa, Klaipėdos atvadavimo minėjimą — “Stasio Butkaus” kuopa ir t.t.

Minėjimas praėjo sklandžiai. Buvo įjungtas ir jaunimas. Minėjimą pravedė Š.T. redaktorė, Mažosios Lietuvos himną gražiai padeklamavo moksleivė Taura Zarankaitė, invocaciją sukalbėjo lietuviškos “Dievo Apvaizdos” parapijos vikaras kun. Alfonsas Babonas. Sekė trijų jaunuolių, Detrolito lietuviškoje veikloje besireiškiančių, apdovanojimas s-gos medaliais. Jūs gražiai pristatė jauniausia “St. Butkaus” kuopos sesė Regina Juškaitė. Apdovanoji: skautų akademikų korp. filisterė, buv. Gabijos tunto tuntininkė Vilija Baukytė, šaulė, skautė, Paukščiųjų d-vės vadovė Irena Svetickaitė ir skautas akademikas, šaulys, Studentų s-gos Detrolito skyriaus p-kas Robertas Selenis.

Minėjimo paskaitininkas — s-gos

p-kas Vincas Tamošiūnas kruopščiai paruoštoje, įdomioje savo kalboje davė istorinių žinių apie Mažąją Lietuvą, patį sukilimą ir vadavimą. Įpynė gabalėlių iš partizanų dainų rinkinio ir pabaigoje iškėlė pavojus pakartotinų lankymųsi Lietuvoje, veikėjų organizuojamų vaikų gabenimų į pionierių stovyklas, iš pavergtos Lietuvos atvykstančių solistų koncertų proga iš salių lietuviškų trispalvių ir kryžių pašalinimą. (Iš tiesų, laikas prisiminti Lietuvos okupantų į šaltąjį Sibirą išvežtų nekaltų brolių, sesių kančias, jų taigose apleistus kapus ir nepamiršti, kad kokį kailį vilkas bedėvėtų, vistiek jis lieka plėšriu vilku.) P-ko paskaita buvo palydėta karštais plojimais Šaulys, aktorius Vytautas Ogilvis labai gražiai perdavė ištrauką iš rašytojo Neverdausko knygos “Pajūriais, Pamariais”. Moksleiviai, būsimieji šauliai, broliai Petras ir Edvardas Vasiliauskai ir Donatas Bitlieris perdavė fragmentus iš Mažosios Lietuvos kūrėjų: Liudo Rėzos,

Kristijono Donelaičio ir Viliaus Vyđino kūrybos.

Detroito kolonijoje gyvena net 7 Klaipėdos atvaduotojai: šaulys Juozas Augaitis, š. Petras Bliūdžius, kūrėjas-savanoris Stasys Šimoliūnas, š. Kazimieras Špaukas, s-gos p-kas Vincas Tamošiūnas, š. Bronius Tatarūnas ir š. Alfonsas Žiedas. Jie visi surašė savo to vadavimo atsiminimus, kurių įdomesni faktai buvo minėjimo metu paminėti, o patys vaduotojai s-gos apdovanoti s-gos žymeniais arba tautinių spalvų rožytėmis. Apdovanojimą pravedė gen. Jonas Černius, S-gos Garbės Teismo p-kas, kuris nepatingėjo į minėjimą su ponija, net iš Flinto, atvykti. Minėjimas buvo baigtas tautos himnu.

Sekė vaišės, kurias paruošė "St. Butkaus" kuopos sesės, kurioms vadovavo moterų sekcijos vadovė sesė Selenienė. Kaip paprastai, net ir vaišėmis dalinai teko rūpintis ir kuopos p-kui.

S.K.

LIETUVIŠKOS KŪČIOS MIAMI

Šaulių s-gos moterų vadovė sesė Kunigunda Kodatienė labai gražiai pravedė bendras Kūčias Lietuvių Namuose Miami, Fla. Ji padeklamavo iš savo kūrybos, pravedė bendrą giedojimą ir sugėbėjo sukelti šiltą, jaukią šeimininkų nuotaiką.

x x x

Sesė Cecevičienė, didžiausios šaulių "Vytauto Didžiojo" kuopos Moterų sekcijos vadovė, rašo, kad kuopos broliai ir sesės be savo kuopos parengimų, organizuotai dalyvauja įvairiuose minėjimuose, demonstracijose ir bendrai, lietuviškame gyvenime. Iškilmingai sutiko Naujuosius 1973 metus. Jau ruošiasi metiniam susitikimui, kurio metų bus renkama nauja valdyba. Taip pat Pūtvio, nuo kurio gimimo šiemet sukanka šimtas metų, minėjimui. Turi ligonių lankymo komisiją iš 4 asmenų. Sergančiuosius lanko dviese — sesė ir brolis. Nors dauguma šaulių yra dirbantieji, bet ligonių lankymo pareiškai stropiai vykdo.

x x x

Vasario mėnuo. Visos lietuviškos kolonijos laisvajame pasaulyje minės Nepriklausomybės paskelbimo penkiasdešimtąsias metines. Vyresnieji prisimins minėjimus nepriklausomoje tėvynėje, kada kraštas skėsdavo gražių Trispalvių jūroje. Kai pas Aukščiausią siuntėm karštas maldas už žuvusius kovose už laisvę ir padėkos žodžius už brangiausią turtą

laisvę. Prisimenam apeigas Karo Muzėjaus sodelyje prie Nežinomo Karivio kapo, jaudinančias iškilmes, trimito balsą, lėtą karo invalidų eiseną, Laisvės Varpo muziką ir galiną giesmę "Marija, Marija". Vasario 16-tosios proga teskamba poeto M. Vaitkaus žodžiai:

VASARIO 16

Tai ne jūra įaudrinta tolyje užia,
ne varpai tai siūbuoja, ne būgnų tai
dūžiai,
ne Kęstučio trimitai piliakalnius
ardo,
nei sutvisko žaibai iš pakilusio
kardo —

Tai minėtiną dieną garbingo vasario
suskardeno lyg triūbos sidabro ir
vario,
ir lyg žaibo sublizgo spanginamas
pjūvis:

"Suzinoki pasauli: jau laisvas
lietuvis!"

Taip lietuvis jau laisvas! Pajutęs tai
kartą,
ji nūn žino: gyventi vien laisvėje
verta,
ir niekam nė užką neužleis jis tos
laisvės,
nors išplėsti jai pragaras priešą
pulkai ves!

Taip! lietuvis liks laisvas! Į kovą stos
liūtu,
nors jie jūrom užtvintų, kalnais nors
užgrįtų!
Paskandinti, prislėgti, sutriuškinti
gali
ir užgrobti, pavergti, nuniokoti šalį,—

Bet valia liks laisva! Dėgs dvasia
kaip žibintas,
ir garbe ir dainom kaip gėlėm

apipintas.
Ežerai tyvuliuos, padavimais oš
giris,
kai lietuvis per amžius liks laisvas,
nors miręs!

Taip! numirt sugebės kaip senoliai
lietuvis!
Bet nedžiaukitės priešai! Jisai dar
nežuvęs, —
dar gyvens ir kovos ir išlaisvins
Tėvynę,
ir sugėdins belaukiančią laidoti
minią!

Kol tvirtai tikėsim, to visomis jėgomis sieksim, kol nesipainiosim į ambicijų, abuojomo ir nesantaikos pinkles, sulauksim išauštančio laisvės ryto. Jei kūrėjai-savanoriai būtų pabūgę, dvejoję, laisvės nebūtų apgynę.

x x x

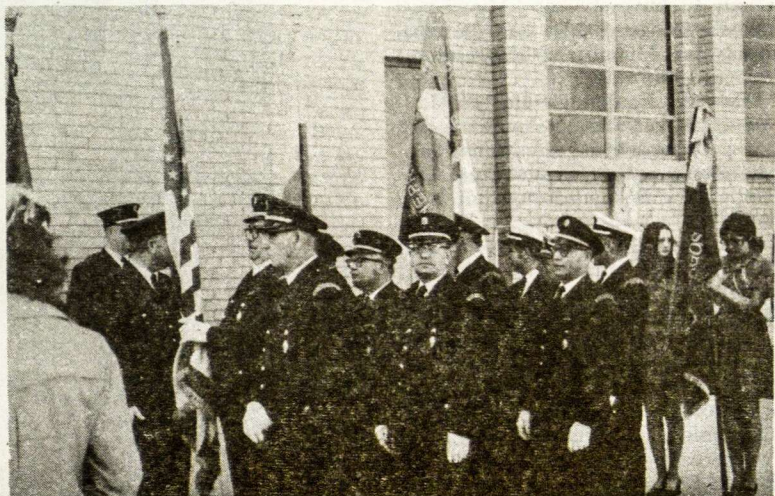
"Simo Kudirkos" šaulių kuopa New Yorke sausio 21 dieną šventino savo kuopos vėliavą. Į iškilmes nuvykęs buvo ir s-gos p-kas.

Sveikinam "Simo Kudirkos" kuopos sesės ir brolius ir linkim ryžto ir ištvermės Nepriklausomai Lietuvai darbuose.

S-gos p-kas, ta pat proga, aplankė Atlanto pakraščio šaulių kuopas.

Čikagos šauliai rikuojaši Vilniaus Dienos iškilmėms

LIETUVIAI KARIAI laisvajame Pasaulyje

Jonas Sinkevičius, MIC mirė staiga sausio 16 d. Čikagoje. Jis ilgus metus dirbo "Drauge", technikiniu darbininku; buvęs Lietuvos kariuomenės karys, labai stropus darbe.

Sav. Petras Pleskevičius ilgai serga, gyvendamas tik iš pensijos, todėl reikalingas paramos. Jei kas galėtų jį sušelpsti, tai prašome rašyti jam: 334 Emerald st. Hamilton, Ont. Jam jau sukako 70 metų amžiaus.

Plk. Andrius Pridotkas, savanoriškėjas, laisvės kovų dalyvis, nublokštas į Melburną, Australijoje, mirė sulaukęs 75 m. amžiaus.

Dr. F. Gedutis, baigęs Loyolos medicinos u-tą ir dantų chirurgijos mokslus, dabar dirba Yahia Laivyno bazėje, Moroko valstybėje. Jo tėvai iš Čikagos buvo nuvykę jį ten aplankyti.

Stasys Žilvinskas, 2040 LS lietuvių kuopos Darmstadte narys, mirė rugsėjo 6 d. Ilgus metus jis buvo Prancūzijos Svetimšalių legione ir kovojo Vietname. Palaidotas Waldfriedhof kapinėse V. Vokietijoje.

Kpt. Vyt. Tamošaitis-Thomas, tarnauja Amerikos kariuomenėje, Korėjoje. Jis buvo atvykęs į Miami pas tėvus atostogų. Baigęs karo tarnybą apsigyvens Miami ir atsidarys odontologijos kabinetą.

Vida A. Konkulevičiūtė, iš Marquette Park, priimta į Amerikos laivyną. Dabar mokosi orientacijos kursuose moterų apmokymo bazėje, Orlando, Fla. Sėkmės lietuvaitei karo tarnyboje!

Gen. št. plk. J. Lanskoronskis, Lietuvos karo attachė Prancūzijoje, sulaukė 80 m. amžiaus. Jis yra karių federacijos pirmininkas.

Mjr. A. Švenčionis, Argentinos kariuomenėje baigė antrus kursus su geriausiais pažymiais, kai baigs trečiuosius jam bus atviras kelias siekti generolo laipsnio. Sėkmės!

Algirdas Jonyšas, tarnauja Amerikos kariuomenėje aviacijos sanitariame dalinyje, Panamos kanalo zo-

noje. Jis su savo daliniu dalyvavo Managua, Nikaragoje žmonių gelbėjime žemės drebėjimo nelaimėje. Jo tėvai gyvena Čikagoje.

New Yorko ramovėnai, kuriems vadovauja V. Šventoraitis, Kultūros Židiniui paremti sutelkė daugiau kaip 2000 dol. aukų.

Edmundas Jasiūnas, Čikagos Aero Klubo vienas iš pradininkų ir metraščio "Pieno Spamai" redakcijos narys, yra parašęs apie šių dienų

aviaciją ir pirmuosius žingsnius į erdvę. Aero Klubas, nors veikia tyliai, tačiau, jo pastangomis keletas lietuvių baigė pilotų kursus ir gavo lakūnų teises. Klubas turi savo lėktuvą, galvojama įsigyti didesnę. Jaunimas skraidymu labai domisi.

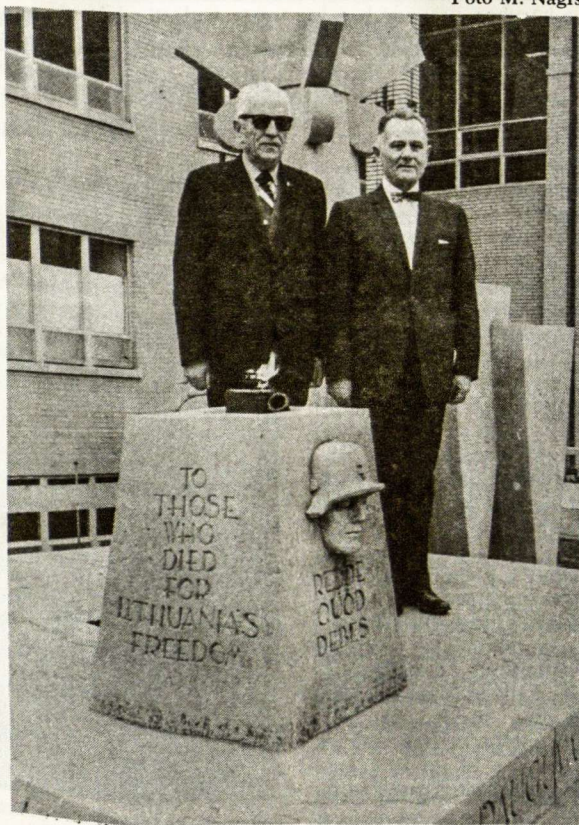
"Karys" Čikagoje galima gauti Parnamos ir Vaznelių krautuvėse. Užsakykite žurnalą savo artimiesiems, kurie dabar tarnauja JAV ar kitų valstybių kariuomenėse.

Mūsų kariai sunkiai serga: plk. J. Tumas, gen. P. Plechavičius, plk. K. Ališauskas, kuris nors ir ligos spaudžiamas, labai rūpinasi užbaigti savo knygos platinimą.

Čikagos birutninkės rengiasi išleisti savo veiklos knygą, nes yra nuveikę gražių darbų.

L.V.S. Ramovės Čikagos sk. pirm. kpt. A. Juškevičius (d.) ir "Vytauto Didžiojo" š. kp. pirm. V. Išganaitis, uždege aukurą, minint Klaipėdos atvadavimą sausio 14 d.

Foto M. Nagis

— Žydai vaizdžiai įrodė, kad kari-
niai pajėgi valstybė, iki šiol, buvo ki-
tų toleruojama. Kiek 1967 m. ginklu
užėmė teritorijos, nežiūrint kaimynų
persvaros dydžiu, iki šiol išsilaikė ir
atrodo, ginklo jėga pasirengė ir to-
liau tom pačiom priemonėm laikytis.
Šiomis dienomis spaudoje pasirodė
žinutė, kad jau daugiau kaip keturi
metai, kai žydai gaminasi branduoli-
nės energijos ginklus. Apie tai žino-
jo ir rusai ir amerikiečiai, tik nei
vienai nei kitai, dėl įvairių politinių
motyvų, neskelbė. Negevo dyku-
moje, Weizmano instituto laboratorijose,
vykdomi atominiai tyrinėjimai,
ir gaminami ginklai. Smulkmenų
reikia tikėtis netolimoje ateityje.

Nuo 1967 m. iki šiol žydai pir-
kosi ginklų iš kitų kraštų už \$3.7
bilijono. Šiuo metu jie turi virš 1200
įvairių tankų, 850 lėktuvų, 350 moto-
rizuotų artilerijos pabūklų, apie 100
raketsvaizdžių, 52 karo laivus ir
virš 300,000 vyrų armiją aktyvioje
tarnyboje, priedui dar moterų dali-
niai ir atsarginiai.

— Patirta, kad 1962 m. spalio 26
d. virš Kūbos, rusų priešlėktuvine
raketa, buvo numuštas amerikiečių
tolimos žvalgybos lėktuvas U-2; žuvo
ir pilotas, majoras R. Anderson, kuris
tų pačių metų spalio 14 dieną susekė
eilę rusiškų priešlėktuvinių raketų
pozicijų išdėstyty Kūboje.

— Kai amerikiečiai siunčia rusams
milijonus tonų kviečių, rusai pavalgę
amerikoniškos duonos, karštilgiškai
didina savo ginklavimą, gi žemės ūki
tebelaiko archaiškoje sistemoje, kad
net maisto produktus tenka nor-
muoti. Rusų žemės ūkio produk-
tų normalus gamybos kiekis sudaro
tik 80% amerikiečių.

— 1972 m. pabaigoje NATO lai-
vyno manevruose dalyvavo 300 laivų
ir 700 lėktuvų iš 12 valstybių. Buvo
vykdomas amfibijų išsikėlimas šiau-
rinėje Norvegijoje prie Tromsø. Iš-
sikėlimą dengė povandeniniai i ka-
ro laivai su aviacijos parama, kurie
buvo užėmė Baltijos ir Barento jū-
rose atatinamas pozicijas. Šiuos
manevrus iš arti sekė rusų laivai,
kurių skaičius beveik prilygo NATO
manevruose dalyvavusių laivų skai-
čiui. Priedui, šių manevrų sekimui,
rusai specialiai išmetė erdvėsna du
sekimo satelitus, kurie, pasibaigus
manevrams, buvo nuleisti žemėn su
sekimo duomenimis.

— Graikijos uoste Piraeus įsteigta
amerikiečių šešto laivyno, šešių lai-
vų — naikintojų bazė. Dar prieš

1972 m. Kalėdas, minėtų naikinto-
jų šeimos buvo tame rajone apgy-
vendintos. Graikijoje baiminamasi,
kad amerikiečių karo laivai bus ru-
sams taikyns numeris pirmas.

— Minų naikintojai helikopteriai,
turės įrengimus surasti įvairaus tipo
minas vandenyje ir jas sunaikinti —
susprogdinti. RH-53D helikopteriai
— minų naikintojai, turės priedinius
kuro tankus ir ore, be papildymo,
galės išsilaikyti iki 4 valandų ir skris-
ti visokiame oro ir laiko sąlygose. Tu-
rės įrengimus pervilkti minas iš vie-
nos vietos kiton. (Daugumoje, minos
yra mechaninės — detonuojamos
smūgiu; cheminės — elektros srove,
gaunama sudaužius stiklinį vamzde-
lį su sieros rūgštim, kuri išsiliejus į
sausą — pakrautą akumuliatorių pa-
gamina elektros srovę ir detonuoja
degiklį; detonuojamos garso bangos,
padidintu spaudimu — kai lai-
vas užplaukia virš minos ir kit.)

— Pirmą kartą istorijoje australai
tokiais dideliais kiekiais gamina
ginklus ir parduoda kitiems kraš-
tams. 1972 m. pabaigoje pasirašyta
sutaris pagaminti brazilams raketą
prieš povandeninius laivus, pavadin-
tą "Ikara". Užsakymas \$23.8 milio-
no. "Ikara" yra tolimo veikimo ra-
keta — kombinuota su torpeda, kuri
atsiradus vandenyje, povandeninį
laivą susiranda pagal garšą. Rake-
ta laidoma nuo laivo denio, bet ko-
kiose oro ir laiko sąlygose, naudo-
jant radarą ir elektronines skaičiavi-
mo mašinas. "Ikara" tipo torpeda
dalinai ginkluotas anglų laivynas.

— 1973 m. anglai numato atitraukti
karo laivyną ir bazes iš Persijos į-
lankos. Numato toliau palikti įgulas
Indijos vandenyne esančiose strate-
ginėse bazėse. 1972-73 metų krašto
gynybos sąmata yra \$714 bilijonų
arba 5.5% viso biudžeto (rusų 8%).

— Belgai įvedė ginklaviman 40
mm šokinėjančią granatą. Patirta,
kad sprogdama žemėje granata mažai

paskleidžia skeveldrų. Naujoji grana-
ta, atsimušus į žemę sprogitu išme-
tama oran, kur uždelsto sproginimo
degtuvu susprogdinamas granatos
užtaisais, paskleidžiant skeveldras iš
viršaus, palyginamai dideliame plo-
te. Tuo padidina kaunamumą.

— Amerikiečiai pradėjo gaminti
helikopteriaus pėstininkų kautynių
vienetams po 11 kovotojų, kuriuos
galės kilnoti su pilna kautynių ap-
ranga ir aprūpinimu; be to turės pė-
stininkų paramai ir tiesioginei apsau-
gai automatinis ginklus valdomus
helikopteriaus įgulas. Helikopteriai
turės reikalingus įrengimus skraidy-
mams naktį ir blogam orui esant.
Iki 1974 m. numatoma pagaminti
apie 6000 helikopterių.

— Pakistanas vakarinis (rytinis
1971 m. gruodžio mėn. rusų gink-
lais buvo indų kruvinai okupuotas)
gauna iš amerikiečių virš 3 bilijonų
paramą. Savo ruožtu pakistanie-
čiai padeda sekti kiniečių branduo-
linės energijos ginklų plėtrą. Paki-
stano (vakarinio) komerciniai lėk-
tuvai skraido virš Kinijos su specia-
liais įrengimais, registruojančiais
radiaciją (dr. Kissingeris naudojosi
pakistaniečių paslauga, vykdamas į
Pekingą).

— 1970 m. adm. Zumwaltas per-
ėmęs amerikiečių laivyno vadovybę
sumodernizavo jūrininkus, leisda-
mas . . . nešioti barzdas, ilgus plaukus ir
gerti alų, priedui — išskirtiną spal-
vuotųjų toleravimą, nes pagal adm.
Zumwaltą, iki to laiko laivynas buvo
rasinis — tik baltųjų. 1973 m. lai-
vyno vadovybėje pasigirdo balsų,
kad su modernizacija nueita per toli
— karo laivuose prasidėjo streikai,
juodieji kėlė riaušes, muštynes, sa-
botažus (lėktuvnešiuose Ranger,
Constellation, Forestall). Pasirodė,
kad tos pačios laisvės, kurios tinka
gatvėse, neįmanoma pritaikyti krašto
gynybos organizacijoje.

NEW YORKO RAMOVĖS SK. SUSIRINKIMAS

Skyriaus narių susirinkimas įvykęs sausio 12 d., 7:30 v.v., Kult. Židinyje, buvo neskaitytas.

Apsvarstę bėgamuosius reikalus ir pasidžiaugę, kad skyriui skirta kvota, Kult. Židinio vajui paremti, jau baigiama sutelkti, susirinkę išklause įdomią kun. P. Šarpnicko, OFM paskaitą iš astronomijos srities.

Tai pirmas kartas, kai šios rūšies paskaita buvo patiekta ramovėnų susirinkime. Astronomijos žinovas, Tėvas Pijus, supažindino su pagrindinėmis kosmogeninėmis teorijomis. Jis kalbėjo apie visatos ribas ir už jos ribų esantį nieką, taip NIEKĄ, deja, žmogaus protui neapbrėpiamą. Kalbėjo apie laiko krypties pasikeitimą, apie atstumus siekiančius bilijonus šviesmečių, apie atomus, protonus, neutronus ir elektronus ir apie Energiją. Energija buvusi viso ko pradžia. Ji suprantama vienaip netikinčiųjų (kuri jiems ir lieka nesuprasta) ir kitaip tikinčiųjų (kurią jie tapatina su Dievu).

Trumpoje paskaitoje buvo paliesti tik bendri, greičiau, astronominės filosofijos, klausimai. Tikimės, jog ateityje dar išgirsime iš Tėvo Pijaus ir daugiau apie tą stebėtiną mokslą ASTRONOMIJĄ.

LIETUVIŠKAS DETROITŲ DIDŽIOJOJE DETROITO BIBLIOTEKOJE "Lithuanian Treasures of Culture"

VL. MINGĖLA

Lietuviškasis Detroitas laimingas, kad turi veiklius ir kultūros požiūriu turtingus šaulius, Lietuvos Kultūros Klubą, kuris šiemet švęs savo veiklos 20 metų veiklos sukaktį, ir kad turi veiklų, nepaprastai išradiną ir sumanų to paties Kultūros Klubo valdybos pirmininką Antaną Musteikį. Iš šio visuomenininko išplaukia daugybė šviesių, vertingų, kultūrinio ir meninio požiūriais svarbių sumanymų.

Štai keli pavyzdžiai: Detroito buvo suruoštas "Lietuvos Ūkininko" pagerbimas; "Lietuvos Mokytojo" paminėjimas ir pagerbimas; "Lietuvos Rašytojo" pagerbimas; "Lietuvos Universiteto 50 Metų atkūrimo jubilėjaus paminėjimas. Po šio, pastarojo Lietuvos Kultūros Klubas, Antano Musteikio pirmininkaujamas, pasiūlė, Detroito "Stasio Butkaus" šaulių kuopai surengti didžiojoje De-

Tėv. P. Šarpnickas, O.F.M. kalba apie astronomiją. L. Tamošaičio nuotr.

troito bibliotekoje Lietuvos Kultūros Lobyne parodą. Kaip žinia, Detroito šauliai kultūrinuose lietuviškuose darbuose jau daugelis metų pirmąja. Leidimą tai parodai suruošti Antanas Musteikis pats išrūpino. Parodos rengimu daugiausia rūpinosi rinktiniai "Stasio Butkaus" kp. šauliai ir Klubo valdyba bei nariai. Talkinimo pažadą davė ir jį įvykdė L. B. valdyba, kuriai pirmininkauja Vladas Selenis.

Visuose šios parodos organizavimo darbuose labiausiai iškeltini šauliai: Stefanija Kaunelienė ir LŠST c.v. pirmininkas ir "Stasio Butkaus" šaulių kp. pirm. Vincas Tamošūnas. Padėka ir garbė priklauso jiems!

Ši paroda buvo garsinama amerikiečių spaudoje ir per Detroito abi lietuvių radijo valandas, Ralfo Valatkos ir inž. Vacio Urbono vadovaujamas.

Buvo siuntinėjami anglų kalba pakvietimai amerikiečiams: "Grand Exhibit of Lithuanian Treasures of Culture. Formal opening Wednesday, Nov. 29, 1972. From 7 to 9 in the Evening at the Detroit Public Library, Adam Strohm Hall, 3rd Floor 5201 Woodward at Kirby. Li-

thuanian Folk Dances by Šilaine. Exhibition: from November 29, to Januar 15.

Per didžiulę salę, kur tilpo 8 didžiuliai meno lobių prikrauti langai, perėjo tūkstančiai lietuvių, ir Wayne universiteto studentų.

-o-

Ekspонатų rinkimo darbuose daugiausiai pasidarbavo Stefanija Kaunelienė ir Vincas Tamošūnas: jo varuojama mašina aplankė daugybę lietuvių, taip sakant, medžiojant lietuviškos tautodailės deimantūkus. Buvo išstatytos reto vertingumo, labai svarbios knygos. Tokių ekspонатų buvo pririnkta net 210 vienetų. Kadangi teko susitalpinti iš viso aštuoniuose parodai skirtuose languose, tad beveik pusė ekspонатų nebuvo įjungti parodon. Labai gaila, nes šįkart teko nustebti kiek daug įvairiausio meninio, spaudos, tautosakinio, gintaro ir kitokio lobiai detroitiečiai turi savo namuose. Neveltui amerikiečiai visur rašė: "Grand Exhibit of Lithuanian Treasures of Culture"

Jeigu mes patys būtume tose vitrinose dėstę savo gintarą, knygas, paveikslus, tikriausiai būtume sutalpi-

nę daugiau, bet... amerikietės bibliotekininkės nemėgsta meninių vertybių sugrūsti. Dėstė eksponatus Mrs. Dorothy Manty taip, kaip jai atrodė tinkamiau. Jos suskirstė: atskirai — langais — Lietuvos istorinei didybei atžymėti, muzikai ar muzikinei kūrybai parodyti, tautiniams šokiams pavaizduoti, spaudai, gintarui, medžio drožiniams sidabro, vario bei popieriniams pinigams, pašto ženklams, tautosakai, tautodailei ir t.t. Exponatai buvo apdrausti \$7,861.

Čia minimus kultūrinius lobius paskolino šie detroitiečiai lietuviai:

1. J. Baublys, 2. F. Blauzdys, 3. D. Jankienė, 4. O. Janavičienė, 5. L. Heiningas, 6. Stef. Kaunelienė, 7. K. Kirvelaitienė, 8. Em. Kutkienė, 9. Br. Kviklys (iš Chicagos), 10. E. Karvelienė, 11. J. Kučinskienė, 12. Vt. Liesunaitis, 13. V. Majauskienė, 14. M. Mikailienė, 15. Vk. Norvilaitė, 16. A. Musteikis, 17. Detroito Kultūros Klubas, 18. B. Marčiukaitytė, 19. Vl. Pauza, 20. Vl. Staškus, 21. Vl. Mingėla, 22. Jn. Švoba, 23. Rb. ir Vl. Seleniai, 24. Edv. Vasiliauskas, jn., 25. Vc. Tamošiūnas, 26. Graž. Urbonienė, 27. Alg. Vaitiekaitis. Iš visų čia išvardintų lietuvių eksponatus paskolino ir suvežė parodon Stefanija Kaunelienė ir Vc. Tamošiūnas, padėjo inž. Vytautas Vitkus ir Saulius Kaunelis.

Atidarymas vakare, lapkr. 29 d., neapsiėjo be baimės šturpulį sukėlusio nuotykyio. Buvo išgyventa nemaža susijaudinimo ir baimės, kai žinota, jog visi šilainiečiai šokėjai, kurių buvo iš viso 24, besileisdami iš 4to aukšto apačion, prie 3-čio aukšto durų, dėl per didelio svorio (nes kabina buvo skirta tik 10 žmonių) įstrigo. Durų nebuvo galima atidaryti. Trūko kvėpavimui deguonies. Šokėjai duso nuo karščio, tvaiko ir oro trūkumo. Kol atvyko specialistai, jaunieji šokėjai, atrodė, nebemanė iš viso daugiau šokti... Vėliau specialistai pumpavo orą vidun ir kiek palengvėjo. Nors ir buvo kelto viršuje pažymėta, kad keltas skirtas tik 10-čiai žmonių, to lengvapėdiškai buvo nepaisyta. Tačiau viskas užsibaigė laimingai. Apie 8 val. 30 min. vakare, "Šilainė" tiek išgyvenusi, o vis dėlto dar gražiai pašoko.

Parodos atidarymas

Apie valandą laiko laukiamas atidarymas buvo pavėlintas ir dėl to nemažas skaičius svečių nelaukė ir išėjo namo, bet vis dėlto atidarymo

metu žiūrovų dar buvo apie 250. Daugiau lietuvių negu amerikiečių. Vėliaus buvo paskolintos "Stasio Butkaus" šaulių kuopos. Jas aptarnavo tos pačios kuopos šauliai, jiems vadovavo F. Blauzdys. Ilgą, beveik per visą salę išstusį kaspiną pasiuvo Gražina Urbonienė. Kaspiną laikė linksmos ir besišypsanti mergaitės: Audrutė Baužaitė, Laura Leonavičiūtė ir Ramona Urbonaitė.

Parodai atidaryti buvo pakviesta šios didžiulės bibliotekos direktorė Clara Jones. Pradžioje padėkos žodį tarė ir pakvietė atidaryti parodą Jolanda Baužienė.

Bibliotekos direktorė Clara Jones, prieš perkerpant kaspiną, tarė šiuos žodžius:

"Man buvo labai malonu girdėti p. Jolandos Baužienės žodžius. Man atrodo būtų kurkas teisingiau jeigu aš tą padėką išreikščiau jums. Ši Lietuvių Kultūros Lobių paroda, bent laikinai, praturtino mūsų biblioteką. Jos dėka amerikiečiams, ypač studentams, atsidero aukščiau progą giliau pažinti jūsų kultūros lobingumą ir per ją — jus pačius.

Tik esu grįžęs iš Europos, kur teko dalyvauti tarptautiniame bibliotekininkų suvažiavime Frankfurte, Vokietijoje. Ten skambėjo daugybės skirtingų tautybių bibliotekininkų žodžiai: jie kalbėjo įvairiomis kalbomis. Tos kalbos buvo skambios, gražios ir neužmiršamos. Anuomet aš prisiminiau, kad mūsų Amerikoje yra tiek daug tautybių ir skirtingų kalbų, nemažai ir rasijų. Visi čia moka sugyventi ir bendrauti. Kokia daugybė tautų ir kalbų! Tas nepaprastas įvairumas bei spalvų skirtingumas sudaro įspūdį tartum tai būtų didžiulė skirtingų spalvų — gėlių puokštė, puokštė laisvų ir laimingų žmonių. Toje skirtingoje masėje telpa visa Amerikos kultūros, laisvės ir ekonominės gerovės ateitis ir visokeriopa Amerikos stiprybė."

Mrs. Clara Jones pasidžiaugė lietuvių tautos kultūringumu, nes tik kultūringos tautos gali turėti taip gausiai lobias pertekusių kultūrą.

Pagaliau, direktorė perkirpo mergaičių laikomą kaspiną. Visi svečiai buvo pakviesti kavutei, sviestainiams, pyragaičiams tortams ir visokiems saldumynams. Ir visiems užteko!

Vaišėmis rūpinosi: S. Kaunelienė, E. Kutkienė ir E. Musteikienė. Po parodos atidarymo svečius vaišino: Rožė Bilaitienė, Mirga Michaels,

Pranė Televičienė, Mar. Zubrickienė, Elzbieta Juodinskienė ir kt.

Štai lietuvių kultūrinei demonstracijai Detroito lietuviai nesigailėję nieko, o ypač džiugino aukos dvasia, retai matomas darnumas ir pasiukojimas.

Vaišėms ponios priėmė, privežė daug tortų, sviestainių, pyragaičių, plokštinių ir viso kito.

Čia norisi paminėti bent labiausiai nusipelnusias ponias: Pranės Balandienės (tortų karalienės didžiulis skanėstas — tortas), Jadvyga Černauskienė, Elena Baublienė, Kristina Daugvydienė, Danutė Jankienė, Stefanija Juškienė, Stefanija Gladkauskienė, Elena Gerulaitienė, Emilija Kutkienė, Marija Mikailienė, Marija Bajorūnienė, Stasė Miltakienė, Rožė Ražanauskienė, Pranciška Televičienė, Gražina Urbonienė, Eugenija Zubrickienė, Erna Garliauskienė, Bronė Plečkaitienė, Sofija Dryžienė ir p. Stašienė.

"Stasio Butkaus" šaulių kuopa ir Detroito Lietuvių Kultūros Klubas visiems taria ačiū.

GARBINGĄ SUKAKTĮ ŠVENČIA

Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris plk. ltn. Juozas Ugianskis š.m. sausio mėn. 25 d. atšventė gražaus amžiaus sukaktį savųjų ir artimųjų draugų tarpe, savo namuose. Svečiai buvo vaišinami jo gyvenimo palydovės — žmonos Sofijos Krasauskaitės-Ugianskienės. Prie vaišių stalo su gausiais valgiais ir skanėstais praleista keletas valandų besikalbant, besidalinant išgyventais įspūdžiais iš praėitų laikų, kada kūrėjai-savanoriai kariavo su gausingais priešais, norinčiais pagrobti vos gimusių kūdikį — Lietuvą. Apkalbėta daugelis įvykių ir kautynių, kurias laimėjo tiktai dėka didelio ryžto, pasiukojimo, milžiniškos drąsos, herojiškumo.

Svečių tarpe buvo ir kitas kovų dalyvis kūrėjas-savanoris mjr. Jonas Rauba, buvęs Atskiros artillerijos grupės vadas su savo žmona Liūda ir kiti.

Plk. ltn. Juozas Ugianskis gimė 1893 m. sausio 25 d. Kaune, kur ir gimnaziją baigė. 1910 m. pradėjo raštinės darbą Žemaičių konsistorijoje. Pirmam Pasauliniam karui prasidėjus 1914 m., buvo evakuota darbo įstaiga į Smolenską, o drauge ir jis ten nusikėlė. Likvidavus įstaigą, stoji į telegrafo technikos kursų,

Plk. ltn. Juozas Ugianskis su žmona Sofija ir atžalynu.

kurios baigęs, dirbo pašto ir telegrafo įstaigose Rusijoje iki karo pabaigos.

Pasiilgęs savo gimtojo krašto, nepakęsdamas komunistinės santvarkos su jos žiaurumais ir negerovėmis, dėjo visas pastangas, kad sugrįžus savo gimtąjį kraštą savo patirtį, bei jaunas jėgas atiduoti jai — besikuriančiai Lietuvai.

Laimingai praėjęs pavojingą Odisejo kelią, pagaliau, 1919 m. sausio mėn. pasiekė Lietuvą ir stojo dirbti į Tiekimo ir Maitinimo ministeriją, sandėlių sekretoriumi. Tais pačiais metais sandėlius perėmus kariuomenės intendantūrai, mūsų garbusis solenizantas pradėjo karišką gyvenimą.

Norėdamas savo tėvynei pasitarnauti ne su plunksna, bet su ginklu rankoje, 1920 m. sausio mėn. pradžioje stojo savanoriu Karo mokyklon. Baigęs Karo mokyklos III laidą leitenanto laipsniu, buvo paskirtas į gusarų pulko mokomąją komandą būrio vadu. Tuo metu lenkų raitelių brigada prasiveržė per frontą ir grasino užimti Kėdainius. Gavęs kariuomenės vado įsakymą, plkn. Kubiliūnas su jo žinioje esančiais daliniais, mokomąją gusarų komandą, savanoriais priskirtais iš kitų dalių ir šauliais, skubiai išvyko į Kėdainius ir užėmė barą pastodamas

kelią lenkams toliau brautis. Matydami lenkų raiteliai, kad gali atsisturti tarp dvejų ugnių ir nesvetinam krašte, gali būti visiškai sunaikinti, spruko pro mažiau saugomą kovos lauką pas savuosius. Šį uždavinį atlikęs ltn. J. Ugianskis su mokomąja komanda vėl grįžo į Kauną.

Ltn. J. Ugianskis buvo sumanus, pasižymėdavo jam pavestų pareigų atlikimu ir klusnumu savo vadams, todėl greitai kilo tarnyboje.

1929 m. kpt. J. Ugianskis baigia Aukštųjų Karininkų kursus Kaune ir 1931 m., baigia Italijos kavalerijos karininkų aukštąją mokyklą.

Grįžęs Lietuvon, buvo paskirtas ulonų pulko mokojo eskadrono vadu ir pulko sporto instruktorium. Tuojau buvo pakeltas į majoro laipsnį ir baigė Lietuvos karinę tarnybą plkn. ltn. laipsniu, eidamas pulko vado pavaduotojo pareigas.

Tautinės olimpiados metu buvo apdovanotas 2 aukso ir 1 sidabro medaliais už žirginį sportą.

Bolševikams užėmus Lietuvą ir ulonų pulką likvidavus, plkn. ltn. J. Ugianskį paskyrė į artilerijos pulką ūkio skyriaus viršininku, su buveine Vilniuje.

Plkn. ltn. J. Ugianskis buvo apdovanotas: Vyčio Kryžiumi, Gedimino

ordinu, Kūrėjo-savanorio, ir 10 Metų Nepriklausomybės medaliais.

Artinantis antrajai bolševikų okupacijai su visa šeima pasitraukė į Vokietiją.

Būdamas pats aukšto išsilavinimo asmuo, jis nepamiršo ir savo atžalyno, kuris šiame krašte baigė aukštuosius mokslus:

Vyriausias sūnus Cezaris, gimęs Italijoje, elektros inžinierius, yra vienos kompanijos balistikos menadžeris; Romanas, amerikiečių aviacijos majoras, dirba dabar komercinėje aviacijoje skridimo inžinierium; Juozas — mokytojas, baigęs kolegiją ir dar studijuoja sąsąskaitybą, dukra Gražina baigusi Lansing universitete psichologiją.

Į šį kraštą jis atvyko 1951 m. Įsigijo savus namus bedirbdamas paprasto darbininko darbą. Aprūpinęs savo šeimą, su savo žmona gyvena kaip pensininkai nepamiršdami ir įsijungdami į bendruomenės darbą. Abu yra Lietuvių Fondo nariai, aktyvūs bendruomenės nariai, lanko parengimus, bei minėjimus ir iš savo kuklių pensijų abu aukoja laisvinimo reikalams.

Linkime gerbiama sukaktuvininkui sveikatos ir dar ilgai būti su jauniesiais ir savo darbais priartinti Lietuvos išlaisvinimą iš vergijos.

pt.

DAR VIENO KARO VETERANO NETEKUS

ST. DIRMANTAS

Nėra nei maro nei karo, o mūsų eilės vis eina plonyn. Vis iš rikiuotės išeina vienas po kito mūsų draugijų, mūsų bendruomenės nariai. Krinta gatvėse, lyg kovotojai kovos lauke. Nors nesprogsta brizantinės bombos, šrapnelės ir minos, netrata ore ir žemėje karabinai, bei kulkosvaidžiai, nezvimbia kulkos.

Kodėl pavartoju tiek karinių žodžių? Todėl, kad, štai, karste guli ne tik tremtinys — teisininkas-teisėjas, bet ir karys. Pirmojo Pasaulinio karo veteranas.

Velionis ano karo pradžioje, kaip caro armijos pėstijos puskarininkis (tada tokie buvo vadinami unteroficeriais) atsidūrė Austro-Vengrijos fronte, kariavo smarkiose kautynėse Galicijoje, dalyvavo stiprios Pere-myšlio tvirtovės ėmimo, žygiavo tenai ir atgal per apsnigtus Karpatus ir Lenkijos lygumom. Buvo atžymėtas Šv. Jurgio-Georgijo kryžiumi. Jis mėgdavo man, kaip to paties karo (tik Rytprūsijoje ir Lietuvos žemėje) dalyviui-kombatantui, pasakoti apie savo "žygius", sunkius ir dramatiškus išgyvenimus bei vargą. Nelaisvė nepakliuvo, sužeistas nebuvo, tačiau sugadino visam amžiui kojas ir pervargino širdį.

Mes, to laiko kariai, ypač į pa-baigą, Kerensko laikais buvome skatinami drąsiai eiti mūšin, kad tai būtų žmonijos paskutinis mūšis, kad iš viso daugiau nebūtų karų! Deja, gyvenimas įrodė, kad tai kol kas tuščia svajonė. O yra daug įrodymų-faktų, kad neretai karas ir daug gero padaro. Štai, paskubomis pavyzdžiai trijų laisvę atnešusių karų:

Primo: Be kelių metų sukilimo — išsilaisvinimo karo nebūtų Jungtinių Amerikos Valstybių iš Anglijos karūnos kolonijos virtusiu laisvu kraštu, kuriame, po mūsų respubliką ištikusios katastrofos, taip gausiai prisiglaudėm iš karą pralaimėjusios Vokietijos mes, benamiai.

Secundo: Jei ne mūsų 1919-1923 metų kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės, tai, esu giliai įsitikinęs, kad po 125 vergijos vokiečiams ir rusams, — vargiai ar būtume atsistatę savo laisvą ir nepriklausomą valstybę.

Tertio: Jei ne energingai pravestas 1923 m. sausio mėnesio sukilimas, nuo kurio šįmet kaip tik suėjo ly-

giai 50 metų, jei ne gyvybės auka mano kolegos Karo mokyklos kapitono Noreikos, kariūno Vinco Stašelio ir mano mokinio, Karo mokyklos 11-os laidos ltn. Burokevičiaus ir kitų kritusių, tai ir šiandien Mažosios Lietuvos Klaipėdos kraštas nebūtų integralinė dalis, kad ir okupuotos bei pavergtos Lietuvos.

Todėl nedera urmu kiekvieną karą šimtu nuožimių papeikti ir paneigti. Nes dažnai vienintelis ir pagrindinis būdas LAISVĖ išsikovoti yra tikras karštas karas, ginklu ir krauju. T. v. šaltas karas yra tik sąvęs ir kitų apgaudinėjimas.

Jei ne Pirmasai Pasaulinis Didysis karas ir vėliau mūsų Laisvės karas, tai ir a.a. Kazimieras nebūtų turėjęs progos išsikovota laisve pasinaudoti. Tik po laimėto mūsų, net trigubo, karo jam, kaip dauge-liui Lietuvos piliečiui, susidarė proga savo tėvynėje savo universitete iš-eiti aukštuosius mokslus, tapti tikrais diplomuotais inteligentais-švietuo-liais. Kitaip, jis būtų likęs kur nors, labai galima, Rusijos gilumoje valsčiaus raštininku, "aptiekos moki-niu", ar telegrafistu pašte, o ne kvalifikuotu teisininku, teisėju, pilnu inteligentu.

Nors dar uniformuotas rusų karys, vienok, a.a. Kazimieras aktyviai dalyvauja besiburiant lietuviams kariams Rumunijoje į tautinius dalinius. Jis dalyvavo to fronto lietuvių karių delegatų suvažiavime, berods, buvo sekretoriumi, išsaugojo nutarimų tekstą ir paskelbė mūsų spaudoje. Tačiau mūsų kariuomenėje netar-navo. Pasakoją, kad buvo atvykęs Kaunan stoti į Karo mokyklą. Tačiau, dėl ano meto sąlygų, buvo kiek pavėlinęs ir adjutantais, kpt. B. Jakutis, jo prašymo nepriėmė.

Daug žavėtinai gražių vietų teko Kazimierui matyti, ypač kariaujant Karpatų kalnuose ir po Antrojo karo Vokietijoje. Daug jam teko girdėti karo ir kitokio pobūdžio muzikos, nemažai grožio jis patyrė ir JAV-se.

Bet gražiausias ir mieliausias jam visada buvo ir liko, dažnai jo minėtas, gimtasis Alytaus Kraštas Dzūkijoje. Ypač pavasarį, kai tenai oras pilnas paukščių čiulbėjimo gamtai bundant po žiemos miego. Net Floridoje būdamas Miami okeano pakrašty, palmių pavėsy jis svajojo, pasakoją apie tėviškės švelnias grožybes.

Mudu susipažinome Čikagoje. Nei Kaune, nei Rumunijos fronte, kur ir man teko "vajavoti", nebuvo susi-

Teisininkas Kazimieras Juknys I Pas-karo metu rusų kar. puskarininkis Aust-rų fronte.

tikę. Ir tenai dideli plotai, daug kariuomenės štabų, valdybų, dalinių. Daugiausia suartėjome per du sykiu kartu po mėnesį praleisdami, kartu gyvendami, Miami.

Kiek aš jį pažinau, Kazimierui Jukniui ne teisė buvo mėgiamoji sritis. Jis daugiau įdomavosi bendra Lietuvos padėtimi, visuomenine-bendruomenine veikla, šalpa tautiečių, humanitariniais mokslais ir menais, Lietuvos ankstyvais amžiais. O daugiausia — kalbotyra, santykiais tarp Europos Rytų gyventojų kalbų. Ta tema jis rinkdavo literatūrą, daug skaitydavo, tyrinėdavo, mėgdavo prie kiekvienos progos ir be progos kalbėti, kartoti... Kiek rašinėdavo. Kazimieras Juknys visada pilnu įsitikinimu tvirtindavo, kad gudai yra ne slaviai, bet grynai lietuviai, įprate naudotis slavų žodžiais. Tik pastutiniu metu ir aš pradėjau linkti prie jo nuomonės. Nes mokslininkai nustatė-patyrė būdingą reiškinį: dažnai tam tikro rajono gyventojai-istisos tautos (etninė medžiaga) lieka vietoje, tik išpalengvo pamiršta-apleidžia savo prigimtą vartotą iš seno kalbą ir palengva perima iš kaimyno jo žodyną. Mastysena, sintaksė, tautosaka lieka sena. Trumpai: tautos savo ypatybėmis išlieka vietoje, kalbos žodinė medžiaga keliauja! Istori-rija duoda daug pavyzdžių. Ypač iš mūsų tautos rytinių pakraščių: nuo Volgos ištakų, Akos-Okos, Ugros,

Protvos, Upos, Ulos . . . Tas vyksmas mūsų rytuose tęsiasi nuo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos ankstyviausių laikų iki mūsų dienų . . .

Sudiev, mielasis kuklus Lietuvos sūnau. Amžinas rusų imperializmas iščiulpė-palaužė Tavo fizines jėgas! Kritai. Visos kovos, visi klausimai, visos teorijos Tau baigtos, išspręstos!

O mes jas toliau nagrinėsime, tiesos jieskosime ir kovosime dėl teisybės ir laisvės.

Lietuvių Istorijos Draugijos vardu tariau Tau, mielas mūsų nary, AČIU ir SUDIEV.

ALEKSUI PIPIRUI MIRUS

1973 m. sausio 15 d. mirė Aleksas Pipiras. Jis buvo gimęs Lietuvoje, Varsėdžių kaime, Tauragės aps.

Velionis buvo pašarvotas Mažėika-Evans koplyčioje. Su juo atsiveikinti susirinko daug žmonių. Laidotuvėmis ir atsiveikinimu rūpinosi "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopa. Atsiveikinimui vadovavo kp. pirm. Vladas Išganaitis.

Algirdas Budreckas atsiveikino "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopos vardu kalbėdamas: "Aleksas Pipiras eismo nelaimėje buvo sunkiai sužalotas ir keletą dienų išgulėjęs ligoninėje sąmonės neatgavęs mirė.

Kilimo jis buvo žemaitis. Dirbo Lietuvos geležinkeliuose. Būdamas tremtyje irgi dirbo geležinkelių tarnyboje. Mirė sulaukęs 60 m. amžiaus. Buvo viengungis. Lietuvoje liko jo giminės.

Velionis buvo patriotas ir mylėjo savo tėvų kraštą Lietuvą. Užtai nuo pat jaunystės dienų jis priklausė Lietuvos Šaulių Sąjungai.

Atkūrus Šaulių S-gą Tremtyje jį matome pirmose šaulių gretose. "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopoje jis išrenkamas valdybos nariu ir tas pareigas ėjo iki amžiams užsimerkė jo akys.

Velionis priklausė taip pat Anglijos, Tauragės ir Medžiotų-Meškeriotų klubams.

Tis buvo ne tik tautus lietuvis, bet geras ir pareigingas šaulys. Šaulių S-gai jis buvo visa siela atidavęs ir jai nuoširdžiai dirbo.

Jis buvo visų gerbiamas ir turėjo daug draugų, nes gerbė kitų pažiūras ir mokėjo su kitais gražiai gyventi.

Šaulių S-ga, o ypač "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopa jo netekusi

A. a. šaulys Aleksas Pipiras

skaudžiai pergyvena, apgailestauja ir liūdi . . ."

Su velioniu taip pat atsiveikino: "Gen. Daukanto" j.š. kuopa — B. Klimavičius, Medžiotų-Meškeriotų klubas — P. Ramonis, Tauragės klubas — P. Zimkus ir Anglijos Lietuvių klubo vardu P. Šidlauskas.

Koplyčioje ir bažnyčioje prie velionio karsto stovėjo šaulių garbės sargybos.

Po atsiveikinimo sekantį rytą velionio palaikai nuvežti į bažnyčią ir po gedulingų pamaldų automobilių vilkstinės buvo palydėti į Šv. Kazimiero Lietuvių kapines.

Po religinių apeigų pirm. V. Išganaitis įteikė nuimtą nuo karsto Trispalvę velionio globėjams p. Garalevičiams. Vėliau buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Algirdas Budreckas

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS OMAHOJE, NEB.

Minėjimas įvyko lapkričio 26 d. 10 v. ryto, kai buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos už žuvusius karius Nepriklausomybės kovose. Šventei pritaikinta pamokslą pasakė kun. I. Tautkus.

3 v. p.p. parapijos salėje įvyko pats minėjimas. Po "Ramovės" skyriaus pirm. I. Smailio trumpo atidarymo žodžio buvo pakviestas paskaitininkas Viktoras Aras, kuris turiningai nušvietė praeities ir dabarties uždavinius, daugiau paliesdamas išeivijos lietuvių pareigas savai tėvynei.

"Živilės" dr. vės skautės atliko meninę programą, padainuodamos keletą dainų bei padeklamuodamos eilėraščių. Meninę dalį pravedė I. Lileikienė. Minėjimas buvo užbaigtas Tautos himnu. Po viso to įvyko kavutė. Dauguma pasivaišino ir tarp savęs pabendravo. Prie kavos ir pyragaičių darbavosi T. Šalkauskienė, jai talkininkavo Rita Smailytė. Buvo surinkta aukų Nepriklausomybės kovų karo invalidams \$104.50, kurie pasiųsti "Ramovės" Centro Valdybai.

Kapsas.

GERBIAMIEJI,

Šiuo pratęsiu "Kario" prenumeratą ir noriu porą žodžių dadėti.

"Karys" puikus žurnalas. Bet man kažkaip, kažkas iš kažkur širdyje sako, kad "Karys" vienos pareigos Tėvynei neatlieka.

"Karys" turi dėti pastangas atgaivinti "Ginklų Fondą". Lietuvai Atvaduoti Ginklų Fondą. Nes, tikėkit man, Jūsų veikla gali būti labai graži ir kultūringa, bet be apginkluotų lietuviškų pajėgų Jūs Laisvos Lietuvos nepamatysit.

Su aukšta pagarba
Romualdas Grybauskas,
Baltimore, Md.

Mielam L. V. S. Ramovės nariui, dr. E. JANSONUI, jo žmonai

A. A.

Marijai Jansonienei

mirus, reiškiamo nuoširdžią užuojautą.

L. V. S. RAMOVĖS *Bostono skyrius*

KARIO REDAKCIJAI

1972 m. lapkričio KARYJE Algirdo Vytvinto straipsnis "Dėl Kazio Veverskio" yra, jo paties žodžiais, tikra mišrainė, ar "per trečią ar ketvirtą kaimą atėję plepalai". Ir Algirdui Vytvintui galima pritaikyti žinomą posakį, kad mes visi mokame rašyti, bet ne visi skaityti... Tą ką aš pažodžiui nurašiau iš 1970 m. paskutinio "Į Laisvę" žurnalo, ir tai buvo mano straipsnyje pažymėta, A. V. bando man, kaip mano paties žodžius, prilipdyti. Iš Jono Semasškos jis padaro Juozą ir t.t.

Prieš didvyrių ieškojimo ligą aš jau kelis kartus KARYJE esu pasisakęs. Tikri didvyriai, kaip kad praėjusį pavasarį ir vasarą pavergtoje tėvynėje (Kalanta, Andriuskevičius ir Stonys), patys atsiranda ir jiems, bent savųjų tarpe, jokios reklamos, ar propagandos tikrai nereikia, net ir iš tokio didvyrių ieškotojo kaip Algirdas Vytvintas.

Jurgis Gediminėnas

Gerbiamieji,

Biografijoje apie mirusį k. -savanorį majorą Asevičių 1972 m. lapkričio 9 Nr. 320 pusl. pasakyta, kad velionis, kilus 1914 m. rusų-vokiečių karui buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę ir po metų buvo pasiūstas į karo mokyklą Irkutsk, kurią baigęs, kaip karininkas, buvo pasiūstas į frontą. Grįžęs į Lietuvą ir kuriant Lietuvos kariuomenę, 1918 m. gruodžio 17 d. įstojo savanoriu ir, kaip karininkas buvo paskirtas Seinų karo komendantu. Šios žinios yra pamintos iš velionies užpildytos blankos įstojant į L. K. Kūrėjų-Savanorių Sąjungos Toronto skyrių ir papildomai gautos iš velionies šeimos, kuri, kaip pareiškė, turinti velionies rusų karo mokyklos baigimo ir pakėlimo į karininko laipsnį dokumentus.

Tamė pačiame "Karys" numeryje "Lietuviai Laisvajame Pasaulyje" (žiūr. 315 pusl.) parašyta, kad kūrėjas-savanoris majoras Stasys Asevičius mirė Toronte rugsėjo 7 d. ir kad jis Nepriklausomybės kovose buvo eiliniu, o vėliau tapo karininku ir ištarnavo majoro laipsnį. Man nesuprantamas redakcijos neapsižiūrėjimas dedant iš kažkur ištrauktas prieštaraujantis ir velionį žeminančias žinias...

Stasys Banelis, Kanada
"Lietuviai Laisv. Pasaulyje" žinios yra imtos iš kitos lietuviškos spaudos. Už žinių nesuderinimą atsiprašome.

Kovose eiliniui užsitarnauti majoro laipsnį, Lietuvos kariuomenėje, nebūvo laikoma pažeminimu, atvirkščiai, buvo laikoma labai garbingu pasižymėjimu. Red.

P A D Ė K A

Ats. ltn. Petras V. Jaudegis užprenumeravo "KARI" 1973 m. Vyčio Kryžiaus kavaleriui Juozui Guzulaičiui ir pasižadėjo mokėti jo prenumeratą iki gyvos galvos.

Už atjautimą Nepriklausomybės Kovų dalyvio ir šią dovaną ats. ltn. P. V. Jaudegiui širdingai dėkoju.

J. Kantanavičius

"Kario" platintojas Omahoje "KARIO" štabas jungiasi prie p. J. Kantanavičiaus padėkos ir taip pataria nuoširdų aciu!

GEN. STASIO RAŠTIKIO KNYGOS
"ĮVYKIAI IR ŽMONĖS" LAIDA
IŠPARDUOTA

Akademinės Skautijos Leidykla praneša, kad 1972 m. lapkričio pradžioje išleista gen. Stasio Raštikio atsiminimų knygos "Įvykiai ir Žmonės" laida yra išparduota. Spėjama, kad per paskutinius du mėnesius iš Leidyklos išpirkti 1,500 egzempliorių yra naujas rekordas šio laiko išėivijos knygų rinkoje.

Leidykla yra palikusi 100 egzempliorių rezervą pakartotiniams platintojų užsakymams iš tolimųjų užjūrio kraštų ir JAV viešųjų (amerikiečių) bibliotekų reikalams.

AUKOJO KARIUI:

(Spalis, Lapkritys, Gruodis, 1972)

\$527.69:

L.V.S. "Ramovė" Čikagos Skyrius

\$74.00:

Lietuvos Kar-nės Atk. sukakties minėjimo dalyviai, New Yorke

\$30.00:

L.V.S. "Ramovė" Omaha Skyrius

\$25.00:

LŠST Vytauto D. Šaulių Kp. Chicago

\$12.00:

Karosas, Pov., New Britain, Conn. Pabrėža, L., Chicago, Ill.

\$7.00:

Klupšas, Eug., Paterson, N.J.

Laurent, A., Chicago, Ill.

Rėklaitis, M., Chicago, Ill.

Vilinskas, St., Windsor, Conn.

\$6.00:

Sajauskas, A., Baltimore, Md.

Venys, Jz., V. Vokietija

\$5.00:

Bemotas A., Waterbury, Conn.
Daugvydas, K., Detroit, Mich.
Krištolaitis, J., Cleveland, Ohio
Papečkys, J., Argentina

\$4.50:

Būtėnas, Jz., Chicago, Ill.

\$4.00:

Dimas, Adf., Middle Village, N.Y.
Latviunas, St., Wolcott, Conn.
Lukaševičius, St., Chicago, Ill.
Noakas, Eug., Ozone Park, N.Y.
Ramonas, K., Chicago, Ill.
Vintartas, Vyt., Chicago, Ill.
Visckoskas, Alk., St. Catharines, Can.

\$3.00:

Bočiūnas, F., Hartford, Conn.
Kenstavičius, A., Hope, Can.
Krolius, L.H., V. Vokietija
Kunigėlis, Pr., Williston Park, N.Y.

\$2.00

Adomaitis, J., Tinley Park, Ill.
Andrikonis, Jz., Manchester, Conn.
Balsevičienė, G., Chicago, Ill.
Budas, St., Lemont, Ill.
Daugelavičius, A., Cote St. Luc. Can.
Girevičius, Jz., St. Catharines, Can.
Guzulaitis, Jz., Omaha, Nebr.
Jakštas, K. Chicago, Ill.
Janušonis, Vyt., Dousman, Wis.
Kazitėnas, J., Kenosha, Wis.
Kernagis, J., Chicago, Ill.
Keturaka, Pr., La Salle, Can.
Krinickas, A., Maspeth, N.Y.
Lakner, Fr., V. Vokietija
Liormonas, R., Rochester, N.Y.
Martinkus, St., Chicago, Ill.
Pempė, F., Philadelphia, Pa.
Petraitis, J., Hamilton, Can.
Petrauskas, K., Chicago, Ill.
Petronis M., Australija
Pimpė, Alf., Chicago, Ill.
Rudokas, St., Chicago, Ill.
Sabaliauskas, J., Dryden, Can.
Sakalas, Jz., Omaha, Nebr.
Skeivelas, J., St. Catherine, Can.
Stakėnas, Alb., Chicago, Ill.
Stanionis, Pr., kDetroit, Mich.
Stankus, Jz., Los Angeles, Calif.
Strakauskas, Marcelė, Waterbury, Conn.
Stuehler, R., Australija
Tamošaitis, L., Woodhaven, N.Y.
Tarasevičius, Jz., Chicago, Ill.
Tautvilas, N., Washington, DC.
Totilas, Pr., Omaha, Nebr.
Tumas, Jz., Oak Lawn, Ill.
Vaičieliūnas, J., Toronto, Can.

\$1.00:

Dilijonas, A., S.S. Marie, Can.
Lisauskas, M., Waterbury, Conn.

Nuoširdi KARIO padėka.

ATSIUOSTA PAMINĖTI

Stasys Raštikis, ĮVYKIAI IR ŽMONĖS, II t., 616 psl., iliustruotas, kieti viršeliai. Kaina 15 dol. Išleido Akademines Skautijos Leidykla, Čikagoje, 1972 m.

Mykolas Vaitkus, MILŽINŲ RUNGTYNĖSE, 1940-1944, atsiminimai, VIII t., 206 psl., brošiuruota. NIDOS Knygų Klubo leidinys Nr. 86. Kaina 3 dol.

MŪSŲ ŽINIOS, 1972 m. Nr. 14, 15, 17 ir 18. Čikagos Lietuvių Jėzuitų Veiklos Biuletėnis.

Anatolijus Kairys, SIDABRINĖ DIENA, trijų veiksmų operetė, libretas, 158 psl., kieti viršeliai. Išleido Lietuvių Meno Ansambliis DAIVANA.

Anicetas Bučys, PIRMIEJI SMŪGIAI, keturių veiksmų drama, 56 psl., Bradfordo Lietuvių Klubo leidinys, Londonas 1972 m.

JURGIS KRASNICKAS, 50 metų mirties sukakčiai atminti. Redagavo Vincentas Liulevičius. 192 psl., su iliustr., kieti viršeliai. Išleido Stud. Ateitininkų Sąjunga. (Gaunamas pas V. Liulevičių, 6540 So. Campbell Ave. Chicago, Ill. 60629 ir pas platintojus).

Vytautas Alantas, AMŽINASIS LIETUVIS II t., 414 psl., NIDOS Klubo leidinys nr. 85., minksti virš., kaina 6 dol.

KARIO LEIDINIAI

H. Sienklevičius, KRYŽIUOCIAI. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dall. V.K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išspaudotas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, PRAEITIES PABIROS. Rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveiksiais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRIO MŪŠIS. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūsų Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schemas, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurie ėjo išvien su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išspaudota); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykusią didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (Išspaudota).

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJS ŠVIESOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristinius amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (Išspaudota).

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. Aprašo įvykusį V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį plį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Škirpos studija: 5 D.L.K. KĖSTUCIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS, yra atspausdinta atskira knyguote, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS. Nagrinėja, ar Vaidevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK MINDAUGO PULKAS. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos. Kauklynės šiaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomių narsi gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškių šių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliui sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelią į Vasario 16-los Akta. 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, FRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aisčių Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravalos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.